

Lördagen den 25 April 1868.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 18 i denna månad.

§ 2.

Föredrogos Stats-Utskottets nedannämnda Utlåtanden och Memorial: N:o 74, i anledning af Riksdagens år 1867 församlade Revisorers berättelse angående verkställd granskning af de under Kongl. Kommerskollegii förvaltning ställda fonder och medel.

Utskottets förra anmälan.

Lades till handlingarne.

Utskottets sednare yttrande.

Godkändes.

N:o 75, med förslag till voteringsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande Stats-Utskottets Utlåtande N:o 15 öfver Kongl. Maj:ts nådiga Proposition angående bestridande af kostnaderna för allmänt kyrkomöte;

Den i detta Memorial föreslagna voteringspropositionen godkändes.

N:o 76, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande Stats-Utskottets Utlåtande N:o 46 öfver Kongl. Maj:ts nådiga Proposition om beviljandet af ett lånebidrag för reparation af domkyrkan i Carlstad;

Den föreslagna voteringspropositionen godkändes.

N:o 77, med förslag till voteringsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om anslag till reparation å vägbrytaren vid Wisby hamn;

Voteringspropositionen godkändes.

N:o 78, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om Kongl. Maj:ts nådiga Proposition angående åtgärder till behöfvandes undsättning vid inträffande missväxt;

Utskottets förslag bifölls.

N:o 79, om anvisande af de i Regeringsformens 63 § föreskrifna kreditivsummor;

Utskottets samtliga hemställanden uti detta Memorial biföllos.

§ 3.

Föredrogs Stats-Utskottets Utlåtande N:o 80, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition med förslag till postverkets utgiftsstater för år 1869.

Punkterna 1 och 2.

Biföllos.

Punkten 3.

Herr Statsrådet Friherre af Ugglas: Ehuru de förslag, hvartill Utskottet i tredje punkten kommit, i anseende till de allmänna ordalag uti hvilka de äro affattade, äro af den beskaffenhet att de egentligen icke böra påkalla något motstånd från min sida, vill jag ändock framhålla några anmärkningar mot dessa förslag, då jag är af den tro, att, i fall de af mig lemnades alldeles obemärkta, Riksdagen möjligen skulle kunna göra anspråk derpå, att Regeringen dervid skulle fästa större vikt än de måhända förtjena.

Jag ber alltså att få uppehålla mig något vid hvar och en af de tre särskilda momenten i Utlåtandets tredje punkt.

Uti första momentet hemställer Utskottet, "att Riksdagen ville anhålla, det Kongl. Maj:t, efter föregången utredning af fördelar och olägenheter af post- och telegrafverkens förening under en gemensam styrelse och i sammanhang med pröfning och fastställelse af ifrågasatt ny poststadga, täcktes för Riksdagen framlägga förslag till normalstat för postverket, hvilken stat, för den händelse en sammanslagning af de båda institutionerna befines fördelaktig, äfven bör omfatta telegrafverket." Jag ber att få fästa uppmärksamheten på, att de förhoppningar om stora besparingar, som man fäster vid denna sammanslagning af post- och telegrafverken sannolikt alldeles icke komma att ega rum eller förverkligas. Man har till fördel för en dylik åtgärd åberopat exempel ifrån trenne särskilda länder. I Norge finnes visserligen en gemensam styrelse för dessa båda verk, så till vida som de lyda under samma regeringsdepartement, men intet samband eger egentligen rum i behandlingen af post- och telegrafverkens angelägenheter, hvilka hvardera hafva sin särskilda souschef. Dock har man i sednare tider begynt att sammanslå postexpeditörs- och telegrafisttjänsterna på en och annan ort, der göromålen vid hvardera tjänsten äro af mindre omfång, och samma system kunde äfven här för åstadkommande af någon besparing på försök tillämpas. I Danmark äro dessa båda verk förenade under en gemensam chef, nemligen generalpostdirektören, dock är härvid att anmärka att telegrafverket närmast står under styrelse af en telegrafdirektör, hvilken handlägger en stor del af de ärenden, som här tillhöra Telegrafstyrelsen, och eger dervid uteslu-

tande afgörande röst. I afseende åter på förhållandet härmed i Preussen åberopar Utskottet ett yttrande af den utmärkte chefen för Kongl. preussiska generalpostamtet Herr von Philipsborn, som uttalat den åsigt, att föreningen af post- och telegrafväsendet i högsta förvaltningen erbjöde omissskänneliga fördelar såväl med afseende på de mångahanda likartade förhållanden, som egde rum mellan de båda förvaltningsgrenarne, som isynnerhet med hänseende till de år från år allt talrikare föreningarne af telegrafstationer och postanstalter. Förvaltningen ställde sig ej allenast enklare och billigare, utan det vore äfven lättare att under sådana förhållanden upprätthålla och genomföra enhet i förvaltningsprinciperna, än om båda de ifrågakommande institutionerna hade sin särskilda högsta styrelse. Härvid kan jag dock icke lemna oanmärkt, hvad som ock synes af Revisorernes berättelse, att, oaktadt denna förening uppgifvits såsom nyttig och gagnelig, från och med den 1 Januari innevarande år i Preussen telegrafverkets förvaltning blifvit helt och hållet skild från generalpoststyrelsen och öfverlemnad åt telegrafdirektionen, hvilken nu utgör en fullkomligt lika fristående och likställd embetsmyndighet som generalpoststyrelsen. Således ser man härutaf, att regeringen nu der funnit lämpligt att anbefalla en fördelning af dessa båda förvaltningar.

I afseende på andra afdelningen af den af mig omnämnda punkten, — hvarest Utskottet anhåller att, vid utarbetande af den ifrågasatta normalstaten måtte tagas i betraktande ej mindre lämpligheten af sportelaflöning än äfven de förenklingar i organisationen och de besparingar i administrationskostnaden, som med tillbörligt afseende å förvaltningens obehindrade och tidsenliga verksamhet skäligen kunna ifrågakomma -- så förekommer visserligen icke något att anmärka mot de begagnade ordalagen, men granskar man Utlåtandet något närmare, så ser man genast hvilka de förenklingar i organisationen och de besparingar i administrationskostnaden äro, som man förnämligast åsyftar. I främsta rummet förekommer då den förkastelsesdom Utskottet uttalat öfver anordningen med de tvänne departementscheferne inom Poststyrelsen, och sannolikt ligger häruti det hufvudsakligaste skälet till denna framställning, som jag anhåller att med några få ord få bemöta. Sannolikt torde det icke vara någon obekant, att den nya organisationen af Poststyrelsen daterar sig från November månad 1863, då en ny instruktion för detta verk af Kongl. Maj:t utfärdades. Före denna tid utgjordes styrelsen af generalpostdirektören med biträde af en sekreterare och en kamererare, men att det på längden var omöjligt att bibehålla denna organisation visade det oupphörligt växande antalet af de mål, styrelsen hade att handlägga. Dessa ärenden, som år 1830 utgjorde ett antal af 1,600, hade under årens lopp så tilltagit, att de år 1862 uppgingo till en nummer af 5,100, och vid sådant förhållande var det ej möjligt, att de personer, som skulle expediera denna massa af olikartade mål, derjemte skulle kunna ega tid att sysselsätta sig med de omfattande reorganisationsfrågor, som för postförvaltningens tidsenliga utveckling och verksamhet alltjemt ifrågakommo i ständigt växande och vexlande mångfald. För min del har jag sjelf och sannolikt med mig flere äldre riksdagsmän från denna tid klagat deröfver, att det icke fanns något lif i Poststyrelsen, att den icke följde med sin tid, och att postanstalterna icke befunno sig i det skick, som den alltjemt

sig ökande samfärdseln mellan länder och folk oafvisligen fordrade. Rättvisligen torde man dock böra erkänna, att alla dessa klagomål falla tillbaka på tiden före postverkets nufvarande organisation, ty jag vågar påstå, att man efter denna tid ej har haft skäl till dylika klagomål. Och det var ganska naturligt, att förhållandet då icke kunde snart sagdt vara annorlunda, ty sekreteraren och kamereraren, nedtyngde såsom de voro af alltjemt sig ökande expeditionsgöromål, kunde omöjligligen egna sin tid åt arbeten för vidtagande af de nödiga ansedda förbättringarne, och man kunde väl icke heller rimligen begära, att generalpostdirektören sjelf ensam skulle egna sin verksamhet uteslutande åt detta håll. Sådant kunde icke låta sig göra. Således är jag för min del af den bestämda öfvertygelsen, att, om någon rubbning i den organisation, Generalpoststyrelsen genom den sednaste instruktionen erhållit, och som visat sig vara särdeles fördelaktig för förvaltningens gång, skulle ifrågakomma, postverket derigenom skulle hindras i sin utveckling och vi oförmärkt komma tillbaka till den tid, då så många klagomål öfver dess verksamhet afhördes. Under sådana förhållanden kan jag ingalunda anse det vara rätt att på förhand bryta stafvon öfver institutioner, som visat sig hafva förmått föra verket framåt, och jag har ansett för min pligt att här högt och offentligt uttala denna min öfvertygelse.

Vidare yttrar Utskottet: "Enär det alltid måste betraktas såsom en stor olägenhet att hafva anställda svagt aflönade tjenstemän med liten eller ingen utsigt till vidare befordran, har det vidare förefallit Utskottet lämpligare, om, i stället för de vid åtskilliga postkontor i landsorten föreslagna löner för kontorsskrifvare, uppfördes anslag för tillfälliga skrivarebiträden." Arbetet vid åtskilliga postkontor i landsorten har verkligt så tillvuxit, att en tjensteman numera omöjligt kan hinna att ensam förrätta detsamma, och då blir frågan huruvida det är bättre att lemna postmästaren en viss summa att efter behag derför förskaffa sig ett biträde, än att styrelsen å kontoret anställer en biträdande tjensteman mot fast aflöning. För min del får jag bekänna, det jag tror att många skäl tala för vidtagande af den sednare åtgärden på alla de ställen, der tjensten kräfvat användandet af flere än en person, och jag ber att få fästa uppmärksamheten på ett fall, der det blir af högsta vikt att hafva tvänne tjenstemän att på kontoret tillgå. Då rekommenderade bref afsändas från ett postkontor till ett annat, så upptagas de alla på en karta, som medföljer från afgangsorten till adressorten. Om man nu antager, att 10 rekommenderade bref finnas å kartan antecknade, men att vid ankomsten de utgöra endast 9, så blir det förenadt med ganska stora svårigheter att bestämdt säga hvar felet är begånget, antingen på afgangsorten eller å adressorten, ifall icke tvänne tjenstemän finnas å någotdera af dessa ställen. Derföre har ock Generalpoststyrelsen anbefallt, att vid alla större postkontor afsändandet af rekommenderade bref alltid skall ske i tvänne personers närvaro, och af hvilken vikt detta stadgande är, torde blifva klart för hvar och en, då jag tager mig friheten erinra, att högst betydliga belopp årligen cirkulera mellan posttjenstemännens händer. Så ber jag att få nämna, att från 60 af våra postanstalter afsändes, från hvar och en årligen, en summa af 1 million, och från hvar och en utaf 18 dylika, årligen 4 millioner riksdaler, och att sammanlagda summan af de medel,

som årligen genom posten försändas, uppgår till ett belopp af icke mindre än 300 millioner riksdaler. Härutaf behagade Herrarne ock finna, utaf hvilken stor vigt en noggrann och skarp kontroll i detta fall är, och jag tror icke att en sådan kan åstadkommas, om icke tvänne personer vid dylika penningeförsändelser äro tillstädes. Dessutom är jag af den åsigtten att, då Statens säkerhet och nytta sålunda krätver närvaron af tvänne tjänstemän, det är bättre att styrelsen utnämner en biträdande underordnad, än att en viss penningesumma lemnas, för hvilken postmästaren kan taga den, som erbjuder sig att tjänstgöra för lägsta priset. Af denna anledning tror jag ock, att Utskottets yttrande i fråga om indragning af anslagen till kontorsskrifvarne och dessas ersättande med tillfälliga arbetsbiträden icke är förenligt med postverkets sanna fördel.

I afseende å lämpligheten af sportelsystemet ber jag att få nämna, det Kongl. Maj:t, som vid uppgörande af en normalstat för tullverket ansett att alla sportler måtte indragas, väl önskat att äfven vid postverket sportelaflöning måtte försvinna, men att detta af flera skäl synes för närvarande vara omöjligt. En stor del af dessa sportler är nemligen rent personlig, så att beloppet af dessa sportler skulle för Staten rent af försvinna, i fall man beslutade att de skulle till postkassan indragas, hvadan alltså en sådan åtgärd skulle förorsaka Staten en högst betydlig utgift, då lönerne i stat derigenom icke blefve tillräckliga utan måste ganska betydligt förhöjas. Härtill kommer, att Kongl. Maj:t anbefallt utarbetande af en ny poststadga, som sannolikt kommer att innehålla väsendtligt förändrade föreskrifter rörande posttjänstgöringens bestridande, hvilket allt bör tagas i betraktande vid uppgörande af ny normalstat, och detta är orsaken hvarför indragningen af sportelväsendet nu ej kunnat ifrågakomma.

Hvad derefter angår tredje momentet af ifrågavarande punkt, der Utskottet föreslår att, intilldess en sådan normalstat kan vara slutligen fastställd, embeten och tjänster vid ifrågavarande embetsverk måtte endast på förordnande och tills vidare tillsättas, anhåller jag få fästa uppmärksamheten derpå, att, just på grund af den af mig nyss omnämnda nya poststadgan, Kongl. Maj:t redan förordnat, att alla de posttjänstemän, som af Kongl. Maj:t nu tillsättas, skola vara underkastade alla de förändringar i göromålen och de förflyttningar, som af den nya poststadgan kunna blifva en följd. Således ser man härutaf, att Kongl. Maj:t redan gått i författning om vidtagande af den åtgärd Utskottet här föreslagit.

Såsom jag i början hade äran yttra, vill jag icke sätta mig emot antagandet af Utskottets förslag, i den form de nu äro framställda, men jag har ansett det vara min pligt att uttala den åsigt, att de af Utskottet dels antydda, dels föreslagna förändringarne icke i allo äro lämpliga att till antagande ifrågakomma.

Herr Friherre Liljencrantz: Då diskussionen infört frågan på den punkt, att det blifvit ifrågasatt, huruvida de förändringar Utskottet föreslagit i en framtid med fördel skulle kunna genomföras eller icke, så anhåller äfven jag att härom få yttra några ord.

Ehuru jag anser, att man på den föreslagna föreningen af post- och telegrafverken icke bör ställa allt för öfverdrifvet stora förhoppningar på

besparingar, utan låta sig åtnöjas med litet, så tror jag ändock denna sammanslagning böra genomföras, ty det är sannerligen icke ofta man har det nöjet att se någon indragning kunna ega rum af de ordinarie anslagen, men härigenom skulle väl åtminstone ovilkorligen generaldirektörstjensten vid telegrafverket kunna indragas, och detta vore väl alltid en besparing, som vore värd att eftersträfvä. Om man tager i öfvervägande det yttrande Telegrafstyrelsen afgifvit öfver Revisorernes anmärkningar, så framgår äfven derutaf, att, om ock Styrelsen förnekat det några stora besparingar skulle uppkomma af de båda förvaltningsgrenarnes förening, Styrelsen dock erkänt, att någon besparing derigenom kan vinnas, likasom ock att på mindre telegrafstationer hinder i allmänhet icke kan möta att låta föreståndarebefattningen vara förenad med postförvaltaretjenst.

I afseende å den föreslagna staten för postverkets tjänstemän omförmålde den siste ärade talaren, att det, enligt hans åsigt, ingalunda vore rätt att upphäfvä de båda departementschefsbefattningarne i Generalpoststyrelsen. För min del må jag bekänna, att jag, på grund af de i Utlåtandet härför andragna skäl, är af alldeles motsatt tanke, och att det till dessa tjänstemäns aflöning anslagna belopp således kunde Staten besparas. Som nu Regeringen under innevarande år sannolikt kommer att handlägga frågan om en blifvande normalstat för postverket, så vill jag ock uttala min åsigt härom, till den kraft och verkan den möjligen kan hafva. Sålunda anhåller jag att få uttala min förvåning deröfver, att generalpostdirektören åtnjuter högre aflöning än hans vederlikar, såsom generaldirektören i Fångvårdsstyrelsen, hvilken har 8,000 riksdaler om året, generaldirektörerna i telegrafverket och Skogsstyrelsen, hvilka hafva 7,000 årligen, samme tjänsteman i Sundhetskollegium, hvilken uppbär 6,000 riksdaler, samt äfven högre aflöning än justitieråden, hvilkas aflöning uppgår till 8,000 riksdaler årligen. Likaledes förundrar jag mig deröfver, att Styrelsens öfrige tjänstemän hafva högre aflöning än de motsvarande i öfriga administrativa verk. Departementscheferne hafva högre aflöning än råderne i kollegierna, och sekreterarne högre än deras vederlikar i Skogs-, Telegraf- och Fångvårdsstyrelserna. På samma sätt förhåller det sig med registratorn och kanslisterna. Vidare kommer härtill en särskild ombudsman, hvilken uppbär ett arfvode af 1,200 riksdaler, men hvarför jag förmodar att han har ganska litet att göra, ty jag kan ej se hvilka rättsförhållanden han egentligen kan hafva att för postverkets räkning utreda, och hvilka intressen han kan hafva att i rättegångsväg bevaka. Emellertid är förhållandet sådant, att nästan alla Styrelsens tjänstemän hafva högre aflöning än motsvarande tjänstemän i dermed jemförliga verk, och jag kan icke se någon rimlig anledning till fortfarandet af ett dylikt abnormt förhållande.

Härtill kommer en särskild omständighet, som synes mig ganska beklaglig, och den är att åtskillige tjänstemän, utom dem tillkommande ordinarie löneförmåner, derjemte uppbära dem tillagda tjänstgöringsarfvoden för arbeten, som, enligt min tanke, böra åtfölja tjensten. Så uppbär en af postdirektörerna vid Stockholms postkontor, jemte sin lön såsom förvaltare af postverkets hufvudkassa, ett arfvode af 500 riksdaler; postinspektoren derstädes uppbär, jemte årlig lön à 2,200 riksdaler och för ett tillfälligt uppdrag, i egenskap af tillsyningsman öfver postverkets åk-

don, ett arvode af 1,000 riksdaler, jemväl 800 riksdaler såsom föreståndare för allmänna post-persedelförrådet o. s. v. Det förefaller sålunda besynnerligt, att tjänstemännen uppbära dylika särskilda arvoden till nära samma belopp som den ordinarie lönen, och jag har velat uttala denna anmärkning, på det att, såsom jag hoppas, något afseende härpå måtte fästas vid uppgörande af den blifvande normalstaten för ifrågavarande verk.

I afseende å sportelsystemet får jag tillkännagifva, det jag för min del anser detsamma vara synnerligen olämpligt. Synnerligen förefaller det otjenligt, att en uppbördsprocent af 10 procent blifvit vederbörande postförvaltare tillerkänd för bestyret med resandes och pakets befordrande med postdiligenserna. Det härför af Styrelsen anförda skälet anser jag för min del särdeles underhålligt, då denna inkomst skulle liksom utgöra en sporre för tjänstemännen att sköta tjänsten på det sätt, att inkomsten för Staten skulle blifva större än den annars kunde påräknas. Styrelsen säger nemligen: "då nu mången gång personer önska försäkra sig om passagerareplats eller om tillfälle till försändning af paketgods äfven vid tider, då postanstalt icke hålles öppen samt postförvaltare icke åligger å kontoret närvara, kan det icke annat än anses som en fördel, om, genom en lagligen fastställd andel i uppbörden af passagerare- och godstrafiken, posttjänstemännen finna sig manade att, i hvad på dem ankommer, söka medverka dertill, att poståtkonden varda så mycket som möjligt anlidade, äfven om anmälan dertill understundom skulle göras å tider på dygnet, då tjänstemannen kunde göra anspråk på att från dylika bestyr njuta ledighet." Jag inbillar mig att den, som beslutat sig att företaga en resa med postdiligens, nog ställer sig så, att han köper biljett i rättan tid, och jag betviflar högeligen, att någon enda sådan biljett blifvit försåld under sådana omständigheter, som Generalpoststyrelsen förutsätter.

Då jag icke haft för afsigt att framställa något särskildt yrkande genom dessa mina anmärkningar, så får jag endast och allenast hemställa, det ifrågavarande Utlåtande i sin helhet måtte af Kammaren godkännas.

Herr Key: Då jag deltagit i frågans behandling på Stats-Utskottets andra utgiftsafdelning, torde det ej förtänkas mig att jag yttrar några ord till försvar för Utskottets förslag.

Hvad beträffar den af Utskottet ifrågasatta föreningen af post- och telegrafverken, så har den förste ärade talaren, Herr Statsrådet och Chefen för Finansdepartementet, klandrat, att Utskottet, till stöd för en dylik åtgärd, visserligen citerat ett yttrande i ämnet af preussiska generalpostamtet, men deremot alldeles förbigått en i samma yttrande förekommande upplysning om, att post- och telegrafverken i Preussen sedan den 1 Januari i år äro skiljda från hvarandra. Jag ber att ur Utskottets Utlåtande få uppläsa den del af nämnda yttrande, som finnes deri intagen. Preussiska generalpostamtet säger: "att föreningen af post- och telegrafväsendet i högsta förvaltningen erbjöde omisskänneliga fördelar såväl med afseende på de mångahanda likartade förhållanden, som egde rum mellan de båda förvaltningsgrenarne, som i synnerhet med hänseende till de år från år allt talrikare föreningarne af telegrafstationer och postanstalter. Förvaltningen ställde sig ej allenast enklare och billigare, utan det vore äfven lättare att under sådana förhållanden upprätthålla och genomföra

enhet i förvaltningsprinciperna, än om båda de ifrågavarande institutio-
nerna hade sin särskilda högsta styrelse.“ Man ser häraf, att föreningen
af post- och telegrafverken varmt förordas. Att dessa verk det oaktadt
numera äro skiljda åt i Preussen, beror ej derpå, att deras förening, trots
postamtets motsatta åsigt, befunnits otjenlig, utan på något helt annat,
såsom fortsättningen af generalpostamtets yttrande utvisar, men hvilken
fortsättning Herr Statsrådet deremot råkat å sin sida att förbise, nemligen
att från och med den 1 Januari 1868 bestämmelsen i fyratioåttonde arti-
keln af nordtyska förbundsförfattningen träd i gällande kraft, enligt
hvilken artikel post- och telegrafverken för hela det nordtyska förbundets
område skola inrättas och förvaltas såsom särskilda statstrafikanstalter.
Enda orsaken härtill angifves vara, att den utvidgning, som Preussens i
förbundets post- och telegrafväsen uppgående post- och telegrafförvaltning
erhåller, blir så betydlig, att det icke längre låter sig göra att förena
dessa båda förvaltningsgrenar i Generalpostamtets hand. Dock tillägges:
“hingegen wird die Combination der Post- und Telegraphen Stationen
fortbestehen.“ Således, ehuru till följd af politiska orsaker, men ej af
principiella olägenheter, den högsta förvaltningen af dessa båda anstalter
skiljes, så kommer dock föreningen, i hvad angår den lägre förvaltningen,
att fortfara; och härmed torde den ärade talarens anmärkning mot Ut-
skottet i denna del få anses besvarad.

Vidkommande Utskottets hemställan i mom. a af tredje punkten, att
Riksdagen ville hos Kongl. Maj:t anhålla om utarbetande af en normalstat
för postverket, ber jag att få hänvisa till hvad i Utlåtandet nederst å
sid. 3 i detta hänseende förekommer. Det heter der: “För genomförande
af en dylik förändring i sättet för postförvaltarnes aflönande erfordras
emellertid väsendtligt förändrade föreskrifter rörande posttjänstgöringens
bestridande, hvartill äfven, enligt hvad Generalpoststyrelsens med anledning
af Statsrevisorernes nyssberörda anmärkningar afgifna underdåniga utlå-
tande gifver vid handen, underdånigt förslag blifvit uppgjort, hvilket
under loppet af innevarande år kommer att Kongl. Maj:ts nådiga pröfning
underställas. Vid detta förhållande och då så genomgripande och på
aflöningsbeloppen väsendtligen inverkan förändringar i afseende å post-
verket äro föreslagna att inom kort vidtagas, har Utskottet funnit betänk-
ligt att för närvarande förorda det nu afgifna förslaget antagande så-
som en normalstat.“ Jag tror, att Utskottets hemställan om den nu före-
slagna statens antagande endast tills vidare härigenom är väl försvaradt.

Hvad angår frågan om kontorsskrifvares anställande på stat, har Ut-
skottet trots det vara bättre att använda tillfälliga biträden än att an-
ställa en massa dåligt aflönade tjänstemän, med föga eller ingen utsigt till
befordran. Man kan ju tänka sig, att om postmästarne erhålla vissa bi-
drag till aflönande af erforderliga biträden, de komma att dertill använda
döttrar och hustrur. För min del tror jag ej, att detta skulle innebära
några vådor för den korresponderande allmänheten, utan tvärtom vara
betryggande, då derigenom, så att säga, hela familjen göres solidariskt
ansvarig, och tror att detta icke skulle sakna sin moraliskt kontrollerande
betydelse.

Hvad departementschefplatserna beträffar, så hyser jag den öfver-
tygelsen, att de mycket väl kunna indragas. Vid den sista organisationen

af Poststyrelsen uppflyttades sekreteraren och kamereraren till departementschefer och så tillskapades två nya sekreteraretjenster. Om man jämför post- och tullverken samt tager i betraktande personalen och uppbörderna vid det ena och vid det andra verket, så tror jag man måste komma till det resultat, att postverkets kansli bör kunna skötas med en långt mindre personal än tullens. Stats-Utskottet har beslutat föreslå indragning af departementschefersplatserna äfven i tullverket, och jag anser att departementscheferne i posten äro minst sagdt lika obehöflige.

På dessa grunder och då de tjenster inom verket, som kunna blifva lediga, naturligtvis böra tillsvidare endast på förordnande tillsättas, tror jag, att hvad Utskottet i tredje punkten föreslagit väl låter försvara sig, hvarför jag yrkar bifall till denna punkt.

Herr Björck: Då det förhåller sig så, att frågan nu ej gäller att fatta definitiva beslut, utan Utskottet blott föreslagit Riksdagen att hos Kongl. Maj:t göra en hemställan i detta ämne, tror jag att frågan om upprättandet af en framtida stat för postverket derigenom blifvit ställd på den mest förmånliga punkt, och jag tror att det vore särdeles tjenligt om Kammaren begagnade detta tillfälle att uttala sig rörande de åsikter, som blifvit af den ärade Chefen för Finans-departementet här framställda.

Hvad nu först beträffar frågan om föreningen af post- och telegrafverken, så torde det ej kunna bestridas, att en förening af dessa båda verk annorstädes egt rum, och att meningarne äro för en sådan förening tror jag ej heller bör bestridas. Man bör ej taga förhållandena i utlandet till ovillkorligt rättesnöre, då detaljerna der kunna vara högst olika, såsom t. ex. i Preussen, der särskilda omständigheter kunna finnas, som göra att en förening af de båda verken icke kan ega rum. Frågan ställer sig alltså sålunda: är det i allmänhet lämpligt, att post- och telegrafverken förenas, eller att en postmästare med sin tjenst förenar ombesörjandet af telegraferingen?

En sak, hvar till vi måste sträfva, är den att tjenstemännen erhålla löner tillräckliga för deras utkomst, dervid dem dock på samma gång bör tilldelas tillräcklig sysselsättning. Nu är det visserligen sannt, att postmästarne äro hela dagen fästade vid kontoren, men de äro likväl ej särdeles sysselsatte, minst så att de icke äfven skulle kunna sköta telegraferingen. Om nu denna förenades med postmästaretjensterna, så skulle derigenom vinnas ej mindre att inga andra personer kunde till postmästaretjensternas bestridande antagas, än de som lärt sig att telegrafera, hvaraf ett bättre befordringssätt skulle blifva en följd, än äfven att det blefve lättare att gifva tjenstemännen tillräcklig aflöning. Om Staten kunde i vissa af våra mindre städer och på åtskilliga andra orter i en persons hand förena bestridandet af post-, tull- och telegraftjensterna, så skulle den också kunna aflöna en sådan tjensteman så tillräckligt, att man kunde vara säker, att han ej skulle missbruka sin ställning. Jag hoppas derföre, att Regeringen skall taga Utskottets förslag om post- och telegrafverkens förening i noggrannt öfvervägande.

Hvad indragningen af departementschefersplatserna beträffar, så tror jag att våra embetsverk i allmänhet äro inrättade på ett sätt, som ej är särdeles lämpligt. Cheferne för desamma äro vanligtvis uppfostrade för helt

andra ändamål och hafva egentligen blott att representera verket. Men jag vill påminna om den sednaste tillsättningen af generalpostdirektör; då bröts med den förut följda principen, och jag tror att resultaten deraf visat sig gynnsamma. Om på chefsplatsen i ett verk finnes en person, som, jemte det han kan utöfva nödig kontroll öfver göromålens gång, tillika i grund känner till verket, så är det ej olämpligt, att han betraktas såsom dess drifkraft och sjelf, naturligtvis med nödiga biträden, förvaltar detsamma, eller att chefen sålunda är den egentlige arbetande. Jag anser derföre, att kansli-departementschefen icke hör intaga någon annan ställning än en sekreterares. Hvad kameral-departementschefen angår, vågar jag ej yttra mig så bestämdt, då jag ej eger derför tillräcklig kännedom om Poststyrelsen, men jag föreställer mig, att han icke egentligen har andra göromål än kamereraregöromål, och jag tror att det behöfver undersökas, om han verkligen bör delta i postverkets styrelse.

Vidkommande kontorsskrifvarne, så har emot Utskottets förslag blifvit anfördt, att man genom dessa tjänstemän skulle utöfva kontroll på postmästarne, men jag betvivlar att man genom kontorsskrifvarnes deltagande i göromålen kan vinna någon kontroll, så vida man ej på samma gång gör desse helt och hållet oberoende af postmästarne. Då så emellertid ej kan ske, tror jag att kontorsskrifvarne ej äro till någon nytta, och att det är bättre att vara utan än att hafva en kontroll, som ej är att lita på. Dessutom måste man väl medgifva, att det ej finnes något olyckligare än att belasta ett verk med tjänstemän, som det ej lærer känna och hvilka till följd deraf ej heller hafva någon utsigt till befordran, såsom fallet är med kontorsskrifvarne, som ej ega någon utsigt att blifva kände af styrelsen, om ej den postmästare, på hvars kontor en sådan tjänsteman blifvit anställd, är fullkomligt oduglig, ty då kan naturligtvis styrelsen veta, att det är kontorsskrifvaren som sköter kontoret. Om det nu må vara lämpligt att anställa tjänstemän utan att gifva desse någon utsigt att göra sig kände och derigenom kunna vinna befordran, derom vill jag ej nu vidare yttra mig, men att gifva tjänstemän en sådan ställning, anser jag Staten fullkomligt ovärdigt.

Sportelsystemet tyckes i den Kongl. Propositionen vara utdömdt, och i Utskottets förslag har äfven blifvit ifrågasatt, att man skulle upphäfva det. Men jag tror att man dessförinnan bör betänka sig två gånger och att man bör taga de nuvarande förhållandena i noggrannt öfvervägande. Man kan göra sig en föreställning om, hvilken betydlig del af posttjänstemännens inkomster sportlerna utgöra, då en tjänsteman vid kontoret i Stockholm, som åtnjuter 1,000 eller 2,000 riksdaler i lön, har öfver 5,000 riksdaler i inkomst. Jag har sett en lista öfver postmästarnes i orterna inkomster och deraf funnit, att dessa uppgå på flera ställen till 11,000, 9,000 och 8,800 riksdaler, i hvilka belopp möjligen äfven voro inbegripna aflöningarne till biträdena vid expeditionerna. I denna lista fanns äfven en kolumn, som upptog sportlerna särskildt. Deraf visade sig, att dessa äro af den betydighet i förhållande till lönen, att man vid en löneroglering för postmästarne måste gå ut från sportlerna. Gör man icke det utan ökar lönen och på samma gång låter dem behålla sportlerna, så nog skola tjänstemännen blifva förnöjde, men också måste man tåla beskyllningen för slöseri. Jag ser emellertid icke hvarför man ej skulle kunna

öfverlemna en postmästarettjänst åt den, som ville taga emot den för bästa priset och tillika kunde ställa borgen för sig. Vill man emellertid icke gå så långt, utan vill man hafva dessa tjänster qvar för att kunna dermed belöna personer, som en längre tid varit i postverkets tjänst anställda eller och bestridt andra illa aflönade tjänster, så må man se till, att inkomsterna må bestämmas till rimliga belopp. Jag tror derföre, att frågan bör utredas och att man bör noga öferväga, innan man beslutar sig att taga bort sportlerna.

Herr Grefve Posse: Det är föga eller intet hopp att Regeringen, vid pröfning af den i denna punkt först ifrågasatta framställning, skall följa den af Utskottet antydda väg. Då yrkande om afslag å denna framställning likväl icke blifvit gjordt, anser jag frågan för närvarande icke befinna sig i det skick, att man behöfver ingå i någon bevisföring i detalj. Dock har jag ansett mig böra yttra några ord i hufvudsaken. Det är en allmän och berättigad tanke i landet, att vi hafva för många embetsmän, men alltför dåligt aflönade, och att vi behöfva en reorganisation i detta afseende, hvarigenom vi skulle få ett mindre antal väl aflönade tjänstemän. Det är åt denna tanke som Utskottet velat gifva ett svagt uttryck. Jag inser mer än väl den obehagliga ställning, Regeringen måste komma att intaga gent emot den talrika tjänstemannakorps, som hittills ansett sig berättigad till skydd af Regeringen. Då jag tror, att Regeringen, om den föreslagna framställningen vinner Kamrarnes bifall, deraf skall få en klar uppfattning af landets anspråk i detta hänseende, hoppas jag och att Regeringen välvilligt skall gå Representationens önskningsar till mötes.

Herr vice Talmannen Mannerskantz: Jag instämmer fullkomligt uti den åsigt, som den siste talaren i slutet af sitt anförande uttalade, eller att man bör försöka åstadkomma de största möjliga besparingar inom alla grenar af administrationen, och jag är förvissad att de fleste af Kamrarnes ledamöter göra detsamma. Frågan är dock huru det mål, till hvilket man sträfvar, skall kunna vinnas. Jag får bekänna, att jag hyser tvekan, om det sätt, man nu tyckes vilja följa, är det rätta. Flere af Stats-Utskottets ledamöter hafva uppträdt och framställt emot dem som innehållas i Regeringens förslag, ganska olika åsichter angående organisationen af det bland våra embetsverk som nu är i fråga, nemligen postverket — och dertill ganska bestämda åsichter, som omfattat icke blott några allmänna organisationsgrunder, utan sträckt sig till att vilja föreskrifva äfven detaljförhållandet emellan olika posttjänstemäns lönevillkor, men de hafva det oakadt medgifvit, att de icke ega någon närmare kännedom om detta verk, och att de icke veta i hvad förhållande tjänstemännens göromål på olika platser stå till den i Regeringens framlagda stat för dem föreslagna aflöning. Detta förefaller något underligt. Jag anser, att man icke kan eller bör grunda sitt omdöme om tjänstemännen samt om ordnandet af desses befattningar och aflöningar vid ett allmänt verk blott på sitt subjektiva tycke, utan att man måste hafva något fast och tillförlitligt att i sådant afseende hålla sig till. Detta anser jag, då de fleste representanter icke kunna sjelfva hafva någon kännedom om

förhållanden, ligga deri, att Representationen noga tillser och kontrollerar, att den i spetsen för administrationen både i Regeringen och såsom chefer för de förvaltande verken har män, till hvilka den har förtroende, derföre att de visat sig hafva både vilja och förmåga icke blott att väl hushålla med Statens medel, utan ock att åt ärendenas gång gifva en sådan fart och riktning, att den alltjemt följer med samhällsförhållandenas utveckling. Och skall jag, för min del, döma efter de följder jag sett uppkomma efter den förändring, som för några få år sedan infördes i Poststyrelsens organisation, så måste jag tro den hafva uträttat allt hvad man af densamma rimligtvis kan fordra. Till hvad den förste talaren i anledning deraf yttrade, vill jag endast tillägga, att denna förändring inom den ort jag bebor gifvit de fördelaktigaste resultat, och att icke någon möda under de sednare åren å Poststyrelsens sida blifvit sparad i uppfinnandet af alla lämpliga medel för befordrandet af såväl korrespondens som persontrafik. Jag anser, att detta till stor del berott derpå, att man inrättat departementschefs-befattningar, och att man beklädt dem med personer, som haft tid och vilja att sysselsätta sig med dithörande göromål, hvilket icke förut alltid varit händelsen. I ett sådant verk som postverket fordras alltjemt nya anstalter, och att allting går fort och väl framåt; och derföre är det nyttigt att derinom finnas departementschefer, å hvilka man kan fördela några hufvuddetaljer af administrationsarbetet, ty chefs befattning är att hafva uppsigt öfver och gifva impuls åt det hela, och han kan icke hinna att närmare följa med och kontrollera alla särskilda delar af verket. Jag kan således icke finna något skäl för afskaffandet af en institution, som visat sig vara af så stor nytta.

Åtskilligt af det, som Utskottet i öfrigt föreslagit, anser jag äfven vara mindre lämpligt. Med den närmare kännedom jag eger om förhållandena vid åtminstone ett par större postkontor i mitt grannskap, med hvilka jag ofta har beröring, tror jag det vara ganska nyttigt, att postmästarne der till sin hjälp hafva tjänstemän aflönade af Staten, ty derigenom kan allmänheten hafva större anspråk fordra, att postkontoren längre tid på dagen skola hållas öppna, än om postmästarne sjelfve skulle aflöna sina biträden. Och att Poststyrelsen icke varit särdeles nogräknad med sina underlydande, hvarken i ett afseende eller ett annat, det kan jag intyga, ty jag har varit i tillfälle att taga kännedom om åtskillige tjänstemäns här i landet olika ställning och förhållanden, men jag har aldrig sett några tjänstemän så behandlade som postverkets. De hafva ständigt fått ökade göromål, men minskade inkomster. Man har oupphörligt inrättat nya postlinier, hvarigenom göromålen ökats, och nya mellanstationer, hvarigenom sportelinkomsterna minskats. Hvad sportelinkomsten angår, så, om man dermed menar den inkomst, tjänstemännen hafva deraf att de hålla räkning med enskilde korrespondenter, tror jag att det icke skulle vara i de korresponderandes intresse att taga bort dessa sportler.

En värd talares förslag att utbjuda postsysslor på entreprenad, anser jag vara det olämpligaste och osäkraste af allt som här blifvit ifrågasatt, ty det är icke gifvet att den, som stannade för lägsta anbudet, skulle, äfven om han ställde borgen för sig, vara så tillförlitlig som en bepröfvad tjänsteman.

Då jag jemför de många olika åsikter eller förslag, som här blifvit framställda och finner dem alltför lösligt framkastade och ej byggda på någon riktigt fast grund, men deremot tager i betraktande huru mycket säkrare det måste vara att kunna hålla sig till ett fullständigt systematiskt förslag, som är af Poststyrelsen framlagdt och af Regeringen pröfvadt och godkändt, vill jag väl företrädesvis dervid fästa mig; men då det alltid måste vara önskligt att möjligen kunna få någon nedsättning i kostnaden, vill jag dock icke motsätta mig att en underdånig skrivelse derom afgår, och att i följd deraf postverkets stat nu blott för 1869 bestämmes i enlighet med hvad Regeringen föreslagit. Då så många talare å motsatta sidan yttrat sina åsikter i frågan, har jag ansett mig böra anföra äfven mina, på det att icke tystnad skulle kunna tolkas såsom ett medgifvande, att rättigheten af nämnda åsikter allmänt erkändes här i Kammaren.

Överläggningen var slutad och punkten bifölls.

Punkten 4.

Mom. a.

Bifölls.

Mom. b.

Herr Statsrådet Friherre af Ugglas: I likhet med Utskottet anser jag det vara riktigt, att en del af postverkets från äldre tider reserverade tillgångar öfverlemnas till Riksgäldskontoret. Jag hör icke till dem, som älska hopandet af dylika fonder, utan anser att de böra samlas i Statens hufvudkassor. Jag vill således icke motsätta mig Utskottets förslag under mom. a. Deremot förekomma i mom. b. några omständigheter, på hvilka jag ber att få fästa uppmärksamheten. Utskottet föreslår: att, efter för hvarje år afslutade räkenskaper, postverket bör till Riksgäldskontoret aflemna det öfverskott, hvarmed summan af under året utaf postverket utbetalda ersättningar för förlorade belopp, för hvilka postverket iklädt sig ansvarighet. Denna åtgärd skulle för postverket medföra en så betydlig nedsättning i dess inkomster, att jag anser det vara mindre välbetänkt att nu vidtaga densamma. Kongl. Maj:t har i dess Proposition angående statsverkets inkomster föreslagit och Representationen har sedermera medgifvit, att det belopp, 70,000 riksdaler, som förut utgått till underhåll af postdilignsförbindelsen, måtte från och med år 1869 upphöra. Kongl. Maj:t har derigenom visat, att, när besparingar kunna göras, Kongl. Maj:t vill vara den förste att derom afgifva förslag. Emot den nu ifrågasatta ytterligare nedsättningen i postverkets inkomster måste jag deremot nedlägga min reservation. För att visa hvartill den skulle leda ber jag att få upplysa, att assurancesafgiften under åren 1858--1867 uppgått till omkring 58,000 riksdaler och att under denna tid i ersättning för bortkomna rekommenderade bref årligen i medeltal utbetalts omkring 8,000 riksdaler; samt att således årliga öfverskottet utgjort i rund summa 50,000 riks-

daler. Skulle nu enligt Utskottets förslag detta öfverskott aflemnas till Riksgäldskontoret, så blefve, om jag dertill lägger räntan å assuransfonden, 15,000 riksdaler, och nyssnämnde 70,000 riksdaler, minskningen i postverkets årliga inkomster 135,000 riksdaler. Oaktadt bokslutet för år 1867 ännu icke blifvit uppgjort, kan jag dock upplysa, att postverkets inkomster för samma år med endast 20 å 30,000 riksdaler öfverskjuta dess utgifter. Skulle då inkomsterna för framtiden minskas med 135,000 riksdaler årligen, är fara värdt att derigenom skulle uppstå en brist, som icke kunde betäckas på annat sätt, än att postverkets för andra ändamål afsedda fonder måste tagas i anspråk. Fråga är å bane att vidtaga en förändring i vinterpostföringen mellan Sverige och Åland, och om förslaget härom kommer till stånd, måste svenska postverket åtaga sig att anskaffa en ångbåt, hvilket skulle medtaga en stor del af Postverkets medel. Dessutom behöfver ytterligare en del deraf tagas i anspråk för uppförande af ett nytt posthus i en af rikets större städer. Jag anser det sålunda vara önskligt, att Utskottets förslag i denna del icke måtte vinna Riksdagens bifall, då i alla fall det öfverskott, som å dessa medel kan uppstå, på annat sätt kommer Statsverket till godo, ehuru icke förr än man vet att öfverskott verligen finnes. Under sådana förhållanden har jag ansett mig pligtig fästa Kammarrens ledamöters uppmärksamhet på, att ett sådant beslut, som Utskottet här föreslagit, skulle kunna leda derhän, att postverket komme att sakna nödiga medel för bestridande af sina utgifter, hvilket naturligtvis icke kan vara Riksdagens mening.

Herr Key: Det har under förflutna tider varit en passion hos alla embetsverk, som haft någon uppörd, att samla kassar. Det är alltid förtjenstfullt att hushålla, och ännu mera förtjenstfullt då det sker med Statens medel; men jag anser det vara olämpligt att samla dylika handkassar, emedan de icke äro förenliga med det konstitutionela styrelsesättet, och emedan, om de å ena sidan häntyda på hushållning, så föranleda de å den andra, sedan kassan blifvit samlad, mången gång misshållning. Ingen har här motsatt sig öfverlemnandet till Riksgäldskontoret af postverkets från äldre tid reserverade fond; men den ärade talare, som först hade ordet, har sökt visa, att med öfverskottet å assuransafgiften icke bör på samma sätt förfaras. Jag ber att i anledning deraf få fästa Herrarnes uppmärksamhet på, att detta netto-öfverskott utgjort år 1863 48,149 riksdaler 94 öre, år 1864 59,411 riksdaler 70 öre, år 1865 56,040 riksdaler 63 öre, år 1866 49,975 riksdaler 82 öre och år 1867 57,392 riksdaler 86 öre. Det har således, såsom nämnde talare yttrade, under dessa år uppgått till öfver 50,000 riksdaler i medeltal. Nu är frågan, kan postverket reda sig utan detta öfverskott? För att afgöra detta tager jag mig friheten anförä ytterligare några siffror. Postverkets oförutsedda utgifter uppgingo år 1864 till 274,512 riksdaler 8 öre, år 1865 till 76,613 riksdaler 24 öre, år 1866 till 30,826 riksdaler 98 öre och år 1867 till 22,916 riksdaler 21 öre. Således hafva dessa utgifter från 1864 till 1867 alltjemt minskats. Anledningen härtill är hufvudsakligen att söka i den alltmera minskade utgiften för postvagnar, hvilken utgift utgjorde år 1864 60,610 riksdaler, år 1865 42,863 riksdaler 50 öre, år 1866 24,900 riksdaler

daler och år 1867 12,750 riksdaler. Stats-Utskottet har i stället för de i Kongl. Maj:ts Proposition föreslagna 75,000 riksdaler upptagit 25,000 riksdaler, hvilka, om dertill läggas de till nya vagnar särskildt beviljade 5,000 riksdaler, göra en summa af 30,000 riksdaler, hvarmed de oförutsedda utgifterna, om de beräknas till samma belopp som år 1867, ledigt torde kunna bestridas. Den återstående fonden å 300,000 riksdaler skulle, enligt den förste talarens uppgift, komma att tagas i anspråk för ordnande af vinterpostföringen emellan Sverige och Finland samt uppbyggande af ett posthus i Göteborg. Jag tror, att något ingrepp i denna fond icke behöfver ske, utan att den kan användas till det ändamål, för hvilket den är afsedd, och så har också Utskottet tänkt sig saken. Jag får således anhålla om bifall till Utskottets förslag i denna punkt, helst postverkets inkomster äro i ständigt stigande. Ett ytterligare skäl härför hemtar jag af den omständigheten, att fribrefsrätten, hvilken lærer uppgå till den betydliga summan af 400,000 riksdaler, torde kunna i någon mån inskränkas, synnerligast som denna höga summa gifver anledning till det antagande, att fribrefsrätten till en viss grad missbrukas.

Herr Hedlund: Den assurans af penningar, hvarom här är fråga, utgör ett särskildt moment i postverkets verksamhet, ett välsignelserikt moment; men den är, likasom all annan assurans, underkastad vexlingar. Det förslag, som nu är i fråga, afser att öfverflytta denna assuransverksamhet från postverket till Riksgäldskontoret. Det innehåller nemligen, att vinsten öfverlemnas till Riksgäldskontoret och att, om förlust skulle inträffa, tillgång till dess godtgörande får derifrån reklameras. Jag anser denna åtgärd icke leda till förenkling, och tror derföre att det är bäst att låta postverket fortfarande förvalta öfverskottet å assuransafgifterna. Här till kommer att detta öfverskott ingår bland postverkets ordinarie inkomster, och jag anser det derföre betänkligt att Staten på detta våldsamma sätt ingriper i verkets förvaltning. Staten har af postverket den stora fördel, att vissa embetsbref fritt befordras, hvilket, såsom en talare upplyst, motsvarar en portoavgift af 400,000 riksdaler. Möjligen skall derjemte af postverket kunna framdeles beräknas en god direkt inkomst, hvilken då bör, såsom Utskottet längre ned föreslår, ingå utan dröjsmål till Riksgäldskontoret.

Jag anser det visserligen i allmänhet vara rätt, att embetsverken icke samla kassor, men detta gäller icke för ett embetsverk, som har en assurancesverksamhet; och jag tror äfven att det bör förbehållas styrelsen att i dylika fall ensam besluta, utan att Riksdagen skall behöfva utlåta sig öfver hvarje sådan åtgärd. Jag yrkar derföre afslag å mom. b. i fjerde punkten.

Herr Björck: Utskottet har utgått derifrån, att assuransafgifterna eller den så kallade assurancesfonden särskildt för sig heandlats och icke lemnat bidrag till postverkets öfriga utbetalningar. Då nu Utskottet föreslår, att hela denna fond bör till Riksgäldskontoret öfverlemnas, så borde väl och följa, att alla blifvande skadeersättningar skola af Riksgäldskontoret utbetalas, så att Riksgäldskontoret, som fick emottaga inkomsten

under de goda åren, äfven åläge att möta de utgifter, som under kommande dåliga år kunna uppstå. Ingenting hade varit enklare än detta. Härpå utgår ock Utskottets förslag, dock med den inskränkning att för hvarje kommande år allenast öferskottet af assurancesmedlen skall ingå till Riksgäldskontoret. Annorlunda gestaltar sig emellertid förhållandet, om, såsom det vill synas, denna fond blifvit använd icke blott till ersättande af förkomna rekommenderade bref utan äfven till verkställande af andra utbetalningar för postverkets räkning. Då nu föreligger för Riksdagen att fastställa stat för postverket, så synes väl som detta verk hädanefter icke bör ega samma oinskränkta dispositionsrätt öfver dess inflytande medel som hittills. Emellertid skulle genom bifall till Utskottets förslag postverket kunna komma på den punkt, att detsamma vid trängande behof nödgades tillgripa årets inkomster af assurancesafgifter, derest andra medel icke funnes att tillgå, och torde man derföre kanske icke böra alltför strängt hålla på denna punkt. Väl är det sannt, på sätt redan blifvit anmärkt, att, derest Utskottets under punkten 5 mom. a. gjorda hemställan, om åliggande för Generalpoststyrelsen att så fort ske kan till Statskontoret öfverlemna å postmedlen uppkommande besparingar och öferskott, vinner bifall af Riksdagen och Regeringen, resultatet kommer att blifva detsamma; dock uppstår den skilnad, att postverket i så fall anser sig berättigadt att för andra förefallande behof än utbetalning af skadeersättning för förkomna rekommenderade bref använda assurancesfonden. För min del har jag derföre just icke något emot, att förslaget i denna punkt faller. Då saken förevar i Utskottet, trodde jag och flere med mig att frågan gällde allenast ett räntebelopp å 15,000 riksdaler, hvilket varit förhållandet om assurancesfonden särskildt för sig behandlades. Jag drog dock i betänkande att främtaga postverket detta räntebelopp, men lät emellertid mina betänkligheter vika med afseende å dels sammans ringa belopp, dels ock derå att, för den händelse postverket för ett eller annat viktigt ändamål skulle vara i behof af ett större anslag, detsamma hade utväg öppen att härom hos Riksdagen göra framställning.

Herr C. A. Larsson: Vid behandling af frågan hos Utskottets utgiftsafdelning utgick man från den synpunkt, att assurancesfonden särskildt handhades och icke för andra ändamål användes. Man jemförde revisorernes berättelser, och fann då att i postverket voro liggande stora fonder, som uppkommit genom behållning å assurancesfonden, samt att, om detta finge fortgå, samma fonder ytterligare skulle stiga. Att nu främtaga postverket dessa fonder kan icke, såsom en föregående talare velat antyda, anses vara ett våldsamt sätt att gå till väga, enär man i Utskottet gjort sig noga underrättad om några olägenheter dermed vore förenade och dervid kom till full visshet att någon risk derigenom icke kunde uppstå. Icke heller har Generalpoststyrelsen funnit någon våda vara förenad med bifall till Utskottets förslag, ty den har nogsamtt insett att, om något år större utgifter skulle erfordras för befrämjande af några viktiga ändamål, framställningen härom icke skall möta motstånd eller ovilja hos Kamrarna, helst Styrelsen antagit, att hvarje års stat kommer att af Riksdagen fastställas samt att, om någon större utgift, såsom till ett posthus eller postångfartyg, skulle erfordras, densamma komme att i förslaget till stat upp-

tagas. Det är väl saunt, hvad Herr Statsrådet Friherre Ugglas redan anmärkt, att dessa medel äfven äro inbegripna i dem, hvarom mom. a förmåler, men Utskottet ansåg i allt fall sitt förslag i mom. b nödvändigt. Då postverket fortfarande disponerar bortåt 300,000 -- 400,000 riksdaler, så kan icke gerna genom bifall till Utskottets förslag någon våda eller förlägenhet uppstå för år 1869, och då, för den händelse oförutsedda utgifter skulle inträffa, dessa komma att inflyta i det af postverket afgifna förslag till stat, så tror jag, att man gerna kan bifalla äfven nu förevärande moment i fjerde punkten.

Herr Hessle: Jag har begärt ordet, i anledning deraf att en representant från Calmar län utkastat en misstanke derom, att Sveriges embetsmannakorps skulle göra sig skyldig till underslef i fråga om begagnande af fribrefsrätten, — en misstanke mot hvilken jag protesterar. — Att kostnaden för fribrefsrätten på sednare tider stigit så betydligt, härleder sig deraf, att samhället utvecklat sig i alla riktningar. Äfven torde denna ökade kostnad till en del förledas deraf, att stämpladt papper förr transporterades med kronoskjuts till embetsmän och vederbörande försäljningsmän, men numera befordras med allmänna posten. Förr skickades ej heller, såsom nu, handlingar och kartor i skiftesmål emellan tjänstemän samt till och från Högsta Domstolen med allmänna posten, hvilket icke gör så obetydligt. Dessutom äro embets- och tjänstemän i afseende å fribrefsrätten underkastade så sträng kontroll, att svårligen, om icke med högst få undantag, något missbruk kan ega rum. En sådan misstanke, som den värde representanten utkastat, är derföre högst obefogad, och kan jag så mycket mindre underlåta att protestera deremot, som det icke är första gången enahanda beskyllningar från det hållet låtit förspörja sig.

Herr Key: Jag anhåller få börja der, hvarest siste talaren slutade; hans yttrande gällde synbarligen mig. Jag ber att få nämna, att det ingalunda var min afsigt med yttrandet om fribrefsrätten att kasta någon skugga på Sveriges embetsmän. Jag tänkte blott på att i sednare tider tillkomna embetsverk eller auktoriteter, hvilka fått sig fribrefsrätt beviljad, erhållit densamma allenast till ett obetydligare begränsadt belopp, hvarutöver de sjelfva få bekosta resten, och att så kunde äfven ske med de äldre verken. Så t. ex. har Calmar läns norra hushållnings-sällskap erhållit fribrefsrätt, vill jag minnas, till belopp af 75 riksdaler och får sjelf bekosta hvad som derutöver erfordras.

Emedan jag har ordet, ber jag att få bemöta ett yttrande af representanten i Göteborg, Herr Hedlund. Han har hvarken kunnat förneka, att ju assurancesfonden lemnar årligt öfverskott, eller bestridt riktigheten af de sifferuppgifter jag lemnat, men han hade hufvudsakligen hållit sig till att för framtiden stora förluster på denna fond kunna inträffa. Jag vill söka att lugna hans farhågor i detta fall med ytterligare en siffra. År 1867 uppgick hela det för bortkomna rekommenderade bref utbetalade ersättningsbeloppet till 705 riksdaler. Häråf återfick postverket 597 riksdaler 86 öre, så att hela den verkliga förlusten blef 107 riksdaler 14 öre. Deremot uppgingo bruttoinkomsterna på denna fond samma år till 57,500 riksdaler. Då man lägger härtill de

på sednare åren genom jernvägar, diligenser och ökade ångbåtsleder lätade kommunikationer, äfvensom anordningen med postremissvexlar, så torde för framtiden förlusten i detta fall i väsendtlig grad förekommas; det är nu en helt annan tid, än då postväskorna befordrades på kärria backe upp och backe ned hela landet igenom. Det går icke så lätt för sig att röfva en jernvägstrain som en bondvagn. Samme talare yttrade, att den föreslagna åtgärden vore ett våldsamt sätt att tillvägagå; han uttalade alldeles enahanda åsigt i fråga om indragning af handels- och sjöfartsfondens; då kunde möjligen vara *något* skäl för ett sådant yttrande, här saknar det deremot all tillstymmelse till befogenhet, ty det måtte väl vara Statens rättighet att taga och använda sin egendom på sätt henne kan synas lämpligast, helst ej kan visas att postverket den förutan icke kan reda sig. Dessutom har ju Utskottet i mom. d föreslagit, att, derest någon gång postverkets förluster skulle uppgå till högre summa, än att de dittills under året influtna assurancesafgifterna lemna tillgång till dess godtgörande, postverket genast bör göra anmälan hos Kongl. Maj:t, på det att Riksgäldskontoret ofördröjligen må utbetala de belopp Kongl. Maj:t kan med anledning af en sådan anmälan finna för godt åt postverket anvisa. Då således Riksgäldskontoret har sig ålagdt att till postverket utbetala medel för fyllande af förluster, som möjligen utöfver inkomsterna uppstått, så är ju ingen fara, att icke postverket kan upptylla sina förbindelser; men Utskottet ansåg deremot, att då Riksgäldskontoret är det verk, som i sista hand skall ansvara för postverkets assurancesförluster, så bör det ock vara berättigadt att öfvertaga öfverskottet af assurancesinkomsterna.

Herr Statsrådet Friherre af Ugglas: På det den näst föregående talarens sista ord icke må vinna alltför mycket afseende, ber jag att få fästa uppmärksamheten på ett missförstånd, hvartill bemålde talare gjort sig skyldig. Han yttrade nemligen att, enligt Utskottets hemställan i mom. d, Riksgäldskontoret skulle hafva sig ålagdt att ifylla de postverkets utgifter, som, utöfver inkomsterna, kunde uppstå. Mom. d innehåller emellertid icke detta, utan allenast hemställan om skyldighet för Riksgäldskontoret att ersätta de förluster, som "å assurancesfonden" kunna inträffa utöfver inkomsterna, och häri ligger en väsendtlig skilnad.

Vidare har blifvit sagdt, att det icke vore någon risk att bifalla Utskottets förslag, samt att postverket, sådant oaktadt, nog skulle reda sig. Jag tillåter mig dock hemställa, huruvida icke föregående årens erfarenhet är den enda rätta mätaren i detta afseende, och om det är rätt att allenast på ovissa förhoppningar uttala såsom säkert, att inkomsterna, utan att beräkna öfverskottet å assurancesrörelsen, nog räckte till att betäcka utgifterna. Jag ber därför att få med siffror ådagalägga, huru det slagit ut år 1864 — och sista året, för hvilket jag nu har räkenskaper till hands. Då visar sig, att postverkets inkomster, assurancesafgifterna inberäknade, uppgingo till 2,279,000 riksdaler och utgifterna till 2,278,000 riksdaler. Om nu dessa assurancesafgifter utbetalts till Riksgäldskontoret, så hade uppstått en brist å 55—56,000 riksdaler. Ungefär enahanda bli förhållandet för år 1867. Postverket lemnar troligen ett öfverskott af 20—30,000 riksdaler, assurancesafgifterna inberäknade, men om

dessa tagits från verket och ingått till Riksgäldskontoret, så hade brist uppstått. Utan att jag vill bestrida möjligheten deraf, att postverkets inkomster framdeles stiga så, att utgifterna betäckas, tror jag likväl icke, att man såsom skäl för detta antagande kan åberopa en föregående tids erfarenhet, och då Kammaren väl icke lär bygga på något annat vid fattandet af sitt beslut i saken, hemställer jag om det är lämpligt att bifalla Utskottets förslag.

Jag återkommer än en gång dertill, att, om det visar sig att postverkets inkomster lemna öferskott, dessa i allt fall komma Statsverket till godo, om ock ett år sednare, då nemligen postverket till Riksgäldskontoret öfverlemnar behållningen, sedan alla nödiga utgifter blifvit bestridda. Under sådana förhållanden tror jag, att det mål, Utskottet eftersträfvat, lika väl ernås, utan att nu bifalla Utskottets hemställan i förevarande moment b.

Herr Carl Ifvarsson: Jag afstår från ordet och inskränker mig till att yrka bifall till Utskottets ifrågavarande förslag.

Herr Friherre Gripenstedt: Genom den utredning, som Chefen för Finansdepartementet lemnat, framgår klart, att postverket icke, utan äfventyr att blottställas för brist, kan afstå inkomsterna för assurancesafgiften; och orsaken hvarföre det nu föreslagits att öferskotten på dessa medel skulle till Riksgäldskontoret öfverlemnas, har af två utaf Kammarens ledamöter inom Stats-Utskottet förklarats vara den, att man föreställt sig, det assurancesafgifterna särskildt för sig behandlats och ej inberäknats såsom tillgång för postverkets löpande utgifter. Jag finner denna föreställning lätt förklarlig, ty förhållandet har förut verkligen varit sådant, och först år 1865, om jag minnes rätt, skedde ändring härutinnan. Dessförinnan lades alla öferskotten å assurancesfonden årligen på hög, och fonden, som redan uppgått till ett ganska betydligt belopp, steg härigenom oupphörligt vidare. En sådan anordning kunde icke vara ändamålsenlig; och då, med anledning af den stora utvidgning i postverkets organisation i alla rigtningar, hvilken, enligt hvad äfven här inom Kammaren medgifvits, på sednare tider egt rum, svårighet visade sig att finna utvägar till alla härmed förenade utgifter, beslöt Kongl. Maj:t, att den ständiga tillökningen af denna fond skulle upphöra och blott så mycket deraf afsättas, som kunde erfordras för utbetalande af ersättningar för förkomna rekommenderade bref, men det öfriga ingå bland postverkets allmänna inkomster. Nu har man i denna punkt emellertid föreslagit, att öferskottet å assurancesfonden skulle till Riksgäldskontoret årligen öfverlemnas. Alla äro vi väl ense derom, att icke några öferskott böra samlas i postverket, utan att alla fonder böra ingå och sammanföras i en gemensam Statens kassa, men frågan är endast hvad som skall beräknas såsom öferskott. Är det den särskilda behållningen å assurancesafgifterna eller öferskottet å postverkets rörelse *i dess helhet*? Mig synes klart, att det icke kan vara annat öferskott än detta sista, som bör aflemnas till Riksgäldskontoret, och derom är också särskild föreskrift lemnad i femte punkten mom. a. Man bör således, i min tanke, icke här på förhand ingripa och bestämma något om speciela delar af verkets inkomster. Att nu anställa vidlyftiga

sannolikhetsberäkningar, huruvida de medel, hvarom här är fråga, äro nödvändiga eller icke för verkets obehindrade gång, anser jag vara temligen onödigt, då man har en föregående tids erfarenhet att åberopa; men jag vill dock fästa uppmärksamheten derpå, att det förändrade förhållande, som inträdt derigenom att postverkets stat numera blir af Riksdagen reglerad, icke i detta afseende verkar afgörande, ty utom utgifter för löner m. m., som i staten upptagas, kunna förekomma en mängd andra utgifter, som äro beroende af verkets blifvande utveckling.

Slutligen vill jag äfven nämna några ord med anledning af ett yttrande, som blifvit fäldt af en ledamot här bakom mig angående missbruk af fribrefsrätten. Då man utkastar dylika beskyllningar, synes det mig, som borde de stödja sig på något starkare argument än de anförda. Hans enda argument var, att fribrefsportot uppgår till den betydliga summan af bortåt 400,000 riksdaler, och ergo måste missbruk ega rum. Detta är verkligen ett något vådligt sätt att föra en bevisning, och jag hade i sanning icke väntat, att man skulle gå så till väga, helst då fråga var om en anklagelse eller misstanke af så allvarlig beskaffenhet som den ifrågasvarande. Densamme värde talaren påstod visserligen också, att några inskränkningar i fribrefsrätten borde kunna ega rum, men det hade varit önskligt att få höra några bestämda förslag härom framlagda. Min erfarenhet är annars, att det tvärtom alltjemt varit fråga om att öka fribrefsrätten, och att det synnerligast är från Representationens sida som förslag i denna riktning framkommit, hvaremot Poststyrelsen och Regeringen sökt hålla emot. Så hafva framställningar från Riksdagen egt rum angående medgifvande af fribrefsrätt för kontraktsprostar och länsmän m. fl., hvilka förut icke haft sig en sådan rätt tillerkänd. Att derföre nu utan uppgifvet skäl och blott såsom en slags spådom förutsäga, att fribrefsrätten i framtiden skall komma att förminska, torde icke förtjena mycket afseende.

På grund af detta och hvad som för öfrigt blifvit anfördt, synes det mig icke vara skäl för Kammararen att bifalla det moment, som nu föreligger, utan i stället genom bifall till femte punkten besluta, att å postmedlen i dess helhet uppkommande besparingar och öfverskott böra af Generalpoststyrelsen till Statskontoret öfverlemnas.

Herr Reutercrona: Det förefaller mig uppenbart, att den ifrågasvarande, af Utskottet föreslagna åtgärden icke skulle medföra något gagn för det allmänna, men deremot komme att utöfva ett högst menligt inflytande på Poststyrelsens nyttiga och berömliga verksamhet, på grund hvaraf jag yrkar afslag å Utskottets Utlåtande i denna del.

Herr Friherre Liljencrantz: Den ärade talaren på Statsråds-bänken, som nyss hade ordet, yttrade farhågor, att postverket, för den händelse det föredragna momentet af den fjerde punkten skulle bifallas, ej kunde bestrida sina nödiga utgifter. Han åberopade, om jag ej missuppfattat hans mening, såsom stöd härför postverkets inkomstbudget för år 1864, under tillkännagifvande att han ej egde tillgång till inkomstberäkningen för något af de sednare åren. Jag är lycklig nog att kunna redogöra för inkomsterna under 1865 och står härför i skuld hos Kongl. Maj:ts till Riksdagen af-

gifna nådiga Proposition N:o 1, som derom lemna upplysning. Man inhemtar nemligen deraf, att inkomsterna för sistnämnda år belöpte sig till omkring 2,333,000 riksdaler, eller 2,331,000 och några hundra riksdaler. Samma ärade talare har äfven yttrat, att det vore fara värdt, det genom bifall till momentet medel skulle saknas till en såsom nödvändig betraktad byggnad i Göteborg samt till anskaffande af ett postfartyg. Man har likväl under den föregående diskussionen upplyst, att så icke är förhållandet; och i Stats-Utskottets eget Betänkande finner man detta bekräftadt, genom den framställning som deri lemnas af en generalpostdirektörens uppgift, att tillräckliga medel för dessa ändamål verkligen förefinnas. Jag tror icke, att en underordnad myndighet kan hafva gjort sig skyldig till en felaktig upplysning i detta fall, helst som deraf kunde följa nedsättning i ett anslag, som Regeringen äskat.

En ledamot från Göteborg har yttrat, att Generalpoststyrelsen borde bibehållas vid förvaltningen af ifrågavarande fond, emedan assurancesrörelsen af postverket bedrivs; och detta resonnement vore fullkomligt riktigt, under den förutsättning att postverket tillika bestrede de utgifter, som med nämnda rörelse äro förenade. Men då det är Riksgäldskontoret, som får vidkännas dessa utgifter, förfaller naturligtvis hela argumentet.

Vi se af Stats-Utskottets föregående förslag — hvilket ej föranlett någon invändning från Herr Statsrådets och Chefens för Finansdepartementet sida — att anslaget till oförutsedda utgifter blifvit nedprutat med ej mindre än 50,000 riksdaler. Och äfven om postverkets inkomster ej beräknas högre än till det belopp, som i den Kongl. Propositionen antagits, kan postverket likväl undvara den nu ifrågavarande inkomsten.

På dessa skäl och utan att jag på minsta sätt vill motsätta mig att till detta eller något annat embetsverks disposition ställa de medel, som för detsamma kunna vara erforderliga, yrkar jag bifall till mom. b. Jag tror, det vi böra låta oss angeläget vara att göra alla möjliga inskränkningar, och föreställer mig, att en minskning af inkomsterna i detta som i andra fall skall hafva det goda med sig, att det tvingar till iakttagande af den största varsamhet i fråga om utgifterna.

Herr Statsrådet Friherre af Ugglas: Jag måste ännu en gång begära ordet för att skydda en underordnad myndighet emot det klander, som indirekt ligger i den siste talarens yttrande. Utskottets af honom åsyftade framställning rörande en af Generalpoststyrelsen Utskottet meddelad promemoria återfinnes å sidan 7 af Utlåtandet och har följande lydelse: "Anledning till denna åsigt (att de oförutsedda utgifterna skulle kunna nedsättas till 25,000 riksdaler) har Utskottet hemtat från en, uti en Utskottet från generalpostdirektören tillhandkommen promemoria meddelad uppgift, att postverkets öfverskottsmedel, *oafsedt förberörda assurancesfond*, antoges lemna tillgång både för uppförande af ett nytt posthus i Göteborg och för anskaffande af ett lämpligt vinterfartyg för en ifrågasatt direkt ångbåtsförbindelse emellan Sverige och Finland".

Detta generalpostdirektörens yttrande innefattar, såsom lätteligen inses, endast den upplysning, att medel för ifrågavarande arbeten finnas tillgängliga, äfven för den händelse att assurancesfonden skulle — på sätt Kammaren jemväl numera genom bifall till punkten a beslutat — till

Riksgäldskontoret öfverlemnas; men är också å andra sidan uppenbarligen grundadt på den förutsättning, att behållna öfverskottet å assuransrörelsen, hvarom ju i momentet b är fråga, fortfarande finge komma postverket till godo, eller just motsatsen af hvad den siste talaren velat ur general-postdirektörens yttrande härleda.

Denna underordnade myndighet har således ej gjort sig skyldig till någon uppgift, som icke af dess närmaste förman kan i allo godkännas.

Herr Hierta: Då jag i det hela blifvit förekommen af Herr Friherre Liljencrantz, samt ämnet redan blifvit af tvänne Stats-Utskottets medlemmar vidlyftigt utveckladt, skulle jag ej begärt ordet, derest Herr Statsrådets och Chefens för Finansdepartementet yttrande icke dertill uppkallat mig. Till stöd för sin åsigt har nemligen Herr Statsrådet åberopat postverkets räkenskaper, af hvilka han likväl icke producerat några från en sednare tidpunkt än år 1864. Jag får med anledning häraf erinra — hvad äfven en föregående talare upplyst -- att, enligt de upplysningar som meddelats Stats-Utskottet, postverkets oförutsedda utgifter för år 1864 bestego sig till 274,512 riksdaler, men att de sedan dess nedgått till den grad, att de 1867 utgjorde endast 22,916 riksdaler. Om nu till denna betydliga besparing läggas de tillgångar, som postverket genom alla sina särskilda fonder har till sitt förfogande, uppkommer deraf ett så anseeligt öfverskott, att man åtminstone inom Stats-Utskottet enhälligt var af den tanke, att dervid kunde bekvämligen så väl verkställas den ifrågasvarande nybyggnaden i Göteborg som anskaffas ett nytt postfartyg för vinterpostföringen emellan Sverige och Finland.

Med hänsyn till det af en representant från Göteborg framhållna argument, att assuransrörelsen är en särskild affär, vill jag utgå från samma premiss. Denna rörelse innefattar en förbindelse från Statens sida att under vissa villkor hålla brefafsändare skadeslös för de förluster, honom möjligen kunna under postföringen åsamkas. Redan häraf framgår ju uppenbart, att det ej är postverket -- dess chef eller tjänstemän eller bådadera — som för assuranzen stadnar i ansvarighet, utan Staten, och att postverket således i detta fall blott är en Statens representant. Men häraf följer också, att det måste betraktas såsom en oformlighet, att assuransmedlens öfverskott ingå bland postverkets öfriga inkomster; ty då Staten är den som står risken, bör den möjliga vinsten äfven komma Staten till godo.

Det synes mig således alldeles uppenbart, att Utskottets uppfattning i denna del är byggd på fullkomligt riktig grund, hvadan jag för min del anhåller om proposition å bifall.

Herr von Troil: En bland de stora fördelar, som man väntade sig af den nya Riksdagsordningen, var den att Representation och Regering komme att med hvarannan ega närmare beröring; att folkets ombud derigenom komme i tillfälle att inför Styrelsens medlemmar bättre framlägga sina önskingar och åsikter, än som kan ske genom Riksdagens skrivelser och beslut, äfvensom Styrelsen å sin sida alltid kunde förklara sin uppfattning och sina åsikter. Jag tror, att i detta förhållande ligger ett viktigt villkor för utvecklingen af det konstitutionela styrelsesättet;

men om detta vilkor skall inträffa, om statslifvet deraf skall draga nytta, är det ock ett oeftergiftigt vilkor, att de skäl och upplysningar, som Regeringen för Representationen framlägger, få gälla allt hvad de kunna gälla.

Nu har, såsom mig synes, Chefen för Finansdepartementet andragit så oemotsägliga skäl, hvarföre man bör afslå det nu föredragna momentet, att det verkliga skulle vara förvånande, om man det oakadt bifölle Betänkandet. Herr Statsrådet har å Regeringens vägnar förklaradt, att hinder icke mötte för bifall till mom. a eller till femte punkten mom. a, som innehåller att besparingar och öfverskott, som efter verkställt bokslut kunna på sin helhet inom postverket uppstå, skola till Statsverket öfverlemnas. Deremot inträffar, derest mom. b i den fjerde punkten skulle bifallas, den svårighet, att stora utgifter, som på grund af underhandlingar med främmande magter inom postverket förestå, och hvartill man ämnat använda assurancesfondens öfverskott, icke kunna fullgöras, emedan Stats-Utskottets förslag afser att med assurancesmedlen betäcka endast de i och med denna rörelse förbundna ersättningar, men ej postverkets utgifter i dess helhet.

En föregående chef för Finansdepartementet har klart och tydligt utvecklat dessa förhållanden. Och som sagdt, då hufvudsumman af Utskottets förslag icke från Regeringens sida mött något motstånd, skulle det väcka en billig förundran, om detta moment, af så underordnad vigt som det är, af Kammaren eller Utskottets ledamöter envist fasthölles. Man har vid ett föregående tillfälle sett, att desse ledamöter, den ena efter den andra, ändrade sin åsigt på grund af en enskild representants upplysningar, hvilka dock sedermera befunnits icke i allo tillförlitliga. Det kan då synas, som icke mindre beredvillighet borde förefinnas att för goda skäl, framlagda af en Regeringens ledamot, låta sin mening falla.

Jag yrkar afslag å mom. b af Betänkandet.

Herr Anders Eriksson: Jag har alltid ansett — likasom jag ännu anser — att postverket icke vore en inrättning för att bereda Staten ökad reveny, utan för att befordra samfärdseln och den allmänna rörelsen, och att således det öfverskott, som på denna inrättning kunde uppkomma, borde användas till postväsendets utveckling och rörelsens fromma. Inrättandet af nya postvägar och poststationer med mera sådant äro de föremål som härvid i främsta rummet borde komma i åtanke, och då dessa och liknande behof blifvit tillfredsställda, kunde öfverskotten möjligen mana till nedsättande af postportot.

Postverkets medel böra sålunda, enligt min tanke, hos verket oförkränkt bibehållas; och då de skäl, som af Herr Chefen för Finansdepartementet i öfrigt blifvit framlagda synas mig alldeles ovedersägliga, ämnar jag rösta för afslag till såväl momentet b som de nästföljande under c och d.

Herr Friherre Liljencrantz: Jag beklagar, att en talare kunnat uttala det påstående, att jag rigtat ett klander emot generalpostdirektören. Jag bestrider, att något klander legat i mina ord; och om så är, var det åtminstone ingalunda rigtadt emot generalpostdirektören. Jag om-

nämnde nemligen, att denne embetsman meddelat Stats-Utskottet den uppgift, att postverkets öfverskottsmedel, utan inberäkning af assurancesfonden, skulle förslå till betäckande af vissa nödiga funna utgifter, och tog mig friheten antaga, att denna uppgift icke kunde vara oriktig, helst som den var af den vikt, att nedsättning i ett af Regeringen äskadt anslag derigenom kunde föranledas.

Hvad beträffar ett nyss fäldt yttrande, att det vore förvånande, om Kammaren icke skulle lyssna till de skäl och bevis, som från Regeringen framkomma, så instämmer jag helt och hållet deri, förutsatt att skälen äro goda och bevisen bevisande. Ja, jag går än längre och påstår, att det är Kammarens liksom hvarje representants skyldighet att lyssna till skäl och bevis, hvarifrån de än förskrifva sig, och att i fråga härom källan är någonting temligen likgiltigt. Men som jag för min del icke blifvit af hvad som från ministerbanken anförts öfvertygad, så torde det ursäktas, om jag ej af vördnad för auktoriteten frångår min öfvertygelse, utan fortfarande röstar för bifall till momentet b.

Herr Friherre Alströmer: Då jag först tog kännedom om Stats-Utskottets tillstyrkande i mom. b, hade jag den föreställning, att assurancesinkomsterna infördes i en särskild räkning, såsom det skett för åtskilliga år sedan; och vid sådant förhållande kunde jag icke annat än anse Utskottets förslag riktigt och välberäknadt. Då det emellertid numera är notoriskt, att så *icke* är förhållandet, utan assurancesmedlen ingå bland postverkets allmänna inkomster och jemte dem bokföras, förefaller det mig klart, att icke den delen af inkomsterna bör särskildt till Statsverket aflemnas, under det öfriga öfverskott principielt öfverlemnas. Man säger visserligen, att assurancesrörelsen är en särskild affär, och att, då afgifterna för rekommenderade bref öfverskjuta de ersättningsbelopp, postverket får utgifva, öfverskottet jemväl bör till Riksgäldskontoret aflemnas. Men derom har ju äfven föreskrift blifvit meddelad i femte punkten mom. a, och frågan reducerar sig alltså till en blott tidsbestämning. Men då man numera har årliga riksdagar och årlig revision, torde ingen fara vara för handen, att större medel hos postverket komma att hopas, än som äro erforderliga, och aldraminst synes det vara nödigt att i fråga härom meddela en dubbel föreskrift, såsom händelsen skulle blifva, om så väl detta moment som mom. a i femte punkten antoges.

I anledning af en talares yttrande, hvori, så vidt jag fattat rätt, någon förundran uttrycktes deröfver, att hushållningssällskapen hafva begränsad fribrefsrätt, men embetsverken obegränsad, ber jag slutligen få fästa uppmärksamheten dervid, att, derest embetsverkens ifrågavarande rätt inskränktes, så måste den ersättas genom särskildt statsanslag. Men hushållningssällskapen äro ej i detta afseende likställiga med embetsverken. En utsträckning af deras fribrefsrätt skulle vara aldeles equivalent med ett direkt anslag till deras fromma.

Jag yrkar afslag å det föredragna momentet.

Herr Bergström: Det är icke utan tvekan och motvilja, som jag begärt ordet för att yttra mig i en fråga, som är af särdeles speciel beskaffenhet, och hvori jag icke besitter den sakkunskap, som förefinnes hos

Stats-Utskottets Herrar ledamöter å andra utgiftsafdelningen; men åtskilliga under den förutgående öfverläggningen förekomna omständigheter bjuda mig att bryta min tystnad. Det förefaller mig nemligen såsom ådagalagdt, att Stats-Utskottet med sitt under mom. 4 litt. b framställda förslag icke åsyftat annat än att åstadkomma enhet i kassaförvaltningen, och för vinande af sådant ändamål hemställt, att postverket, sedan dess räkenskaper blifvit för året afslutade, borde till Riksgäldskontoret aflemna det öfverskott, hvarmed summan af de under året influtna assurancesafgifterna befunnes öfverstiga summan af de under året utaf postverket utbetalade ersättningar för förlorade belopp, för hvilka postverket iklädt sig ansvarighet. Men antagande af Stats-Utskottets förslag skulle, enligt hvad Chefen för Finansdepartementet utredt och visat, tillika medföra den följd, att postverkets inkomster i ganska betydlig mån förminskades; och detta synes Stats-Utskottet icke hafva åsyftat. Vid sådant förhållande har man verklig skäl att hysa mistroende till lämpligheten af ett förslag, hvars alla verkningar Stats-Utskottet icke insett och öfverskådat. En af Stats-Utskottets egna ledamöter, hvilken icke tillhör andra utgiftsafdelningen, men som ostridigt är den insigtsfullaste och kunnigaste i alla till statsregleringen hörande ämnen, har upplyst, att man i Utskottet, då andra utgiftsafdelningens förslag föredrogs och godkändes, antog och förutsatte, att assurancesafgifterna särskildt bokfördes, men att denna förutsättning sedermera befunnits vara ogrundad. Denna omständighet innebär för mig ett ytterligare skäl att motsätta mig bifall till Stats-Utskottets ifrågavarande förslag.

En talare, representant för Stockholm, har uttalat den åsigten, att man genom nedsättning af postverkets inkomster borde tvinga verket att minska sina utgifter. För min del kan jag ej dela denne talares uppfattning. Postverket bör icke betraktas uteslutande från finansiell synpunkt, utan hufvudsakligen såsom ett medel att befrämja den andliga samfärdseln och tankeutbytet. Det är i min tanke icke en finans-, utan en kulturanstalt. Ju mera man kan utgifva för utvecklingen af denna anstalt, desto mera befrämjar man kulturen.

På grund af hvad jag sålunda anfört, instämmer jag med de förutgående talare, hvilka yrkat afslag å Stats-Utskottets Betänkande i omtvistade del.

Herr Friherre Gripenstedt: Jag ber att få yttra några ord särskildt med afseende på den omständighet, som här blifvit framhållen, att äfventyret för poströfverier för närvarande betydligt minskats, och att till följd deraf äfven postverkets utgifter till ersättning för under postföringen förkomna penningar nedgått, hvilken omständighet man funnit tala för rättigheten och lämpligheten af assurancesöfverskottets öfverlemnande till Statsverket.

Det må likväl härvid anmärkas, att någon absolut garanti ej finnes, att förhållandet fortfarande alltid skall visa sig lika gynnsamt, ty denna inkomstkälla är beroende af omständigheter, som icke kunna på förhand beräknas; och tider hafva funnits, då poströfverierna voro så talrika, förlusterna så betydliga, att postverket på sin assurancesrörelse måste tillsätta ej obetydliga penningemedel.

Men äfven antaget, hvad också jag håller troligt, eller att ett öfver-skott fortfarande skulle uppkomma, så ligger ju deruti icke något ondt, utan tvärtom. Så vidt jag känner, gifves det intet land, der man för så billig afgift som i Sverge kan genom posten försända penningar, med garanti emot förluster. Att minska en redan så låg afgift, torde icke vara lämpligt, och att en inkomst på denna väg beredes postverket, kan i min tanke icke betraktas annat än såsom ett lyckligt förhållande, hvilket i sin mån bör tillgodogöras — liksom hittills egt rum — för utvidgande och förbättrande af postväsendet, i enlighet med nutidens i detta som andra riktningar stegrade anspråk.

I den ofvannämnda omständigheten kan jag alltså icke finna tillräckligt skäl för medlens öfvertörande till Riksgäldskontoret; och jag måste så mycket heldre yrka afslag å momentet, som nästföljande punkt i sitt första moment tillräckligt noga bestämmer sättet för detta öfverlemnande.

Herr Jonas Andersson: För min del tror jag icke heller det vara skäl att bifalla Stats-Utskottets Utlåtande i detta moment. Jag stödjer denna åsigt derpå, att ifrågavarande embetsverk ej visat sig vara af så stationär beskaffenhet som de flesta andra, utan stadt i en jemn och stark utveckling, som länder allmänheten och rörelsen till stor fromma. Men då det förhåller sig så, då Generalpoststyrelsen visat sig på sednare tider vilja tillmötesgå stegrade anspråk och på ett tillfredsställande sätt lösa sin uppgift, då anser jag det ej vara riktigt att hämma denna utveckling genom att främtaga verket en af dess betydligaste ressurser.

Jag anser detta så mycket mindre vara under närvarande tidpunkt lämpligt, som ju Kammararen nyss beslutat till Kongl. Maj:t ingå med skrifvelse, hvori hemställes, att postskjutsen måtte från jordbruket skiljas, och detta svårigen lärer kunna realiseras, om man beröfvar postverket de för ändamålet erforderliga medel.

De förbättringar i postväsendet, som genom införande af postdiligenser m. m. sådant ej för länge sedan egt rum, skulle sannolikt icke utan ifrågavarande öfverskott låtit sig verkställas; och jag hemställer om icke dessa förbättringar hafva ländt det allmänna till stor fördel.

Som sagdt, yrkar jag afslag å momentet.

Herr Hedlund: Jag har begärt ordet, emedan jag icke kunnat undgå att fästa uppmärksamhet vid en föregående talares yttrande, att endast man minskade postverkets inkomster, nog skulle det följa besparingar i utgifterna. Ja, nog är det godt och väl att spara på hvad som är öfverflödigt; men om sparsamheten skulle leda derhän, att postväsendets verksamhet hämmades eller inskränktes, så tror jag att besparingen blefve en dålig affär. Jag förstår lika väl som den ärade talaren, att Statsverket är ansvarigt för de förluster, som genom assurancesrörelsen kunna postverket åsamkas, men jag kan derföre ej inse, hvori fördelen skulle ligga, att det möjliga öfverskottet på denna rörelse skulle fränhändas postverket; utan tror fortfarande, att det är fördelaktigt, om medlen få af postverket förvaltas. Slutligen har denne talare anmärkt, att man bör grunda sitt omdöme på skäl, ej på auktoritet. Sådana kunna dock auktoriteterna vara, att jag åtminstone böjer mitt eget omdöme för dem.

Men åtminstone kan jag ej inse, att man bör vara på sin vakt emot skälen, *derför* att de förskrifva sig från en auktoritet; och *derför* får jag i detta fall sluta mig till den åsigt, som yrkat afslag.

Herr Anders August Anderson: Jag har ej ännu kunnat få för mig klart, huruvida öfverskottet på assurancesrörelsen verkligen är så stort, som man uppgifvit. Om man betänker, att på de större postkontoren, såsom i Stockholm t. ex., kanske halfva tjänstepersonalen är sysselsatt med emottagande och expedierande af rekommenderade bref, så finner man, att denna assurancesrörelse medför ganska betydliga kostnader, utom sjelfva ersättningsbeloppen, och att det *derför* otvifvelaktigt är rättast att låta postverket behålla de deraf härflytande inkomsterna.

Jag yrkar alltså afslag å Betänkandet i denna punkt.

Herr Per Nilsson från Malmöhus län: För min del vill jag biträda dem, som yrka afslag å momentet. Jag har redan vid många föregående tillfällen uttalat den åsigt, och jag upprepar den, att då fråga är om ett embetsverk, en institution, som i hela sitt görande och låtande söker gå folkets önskingar och tidens kraf till möte, kan det ej vara skäl att inknappa dess inkomster, emedan man derigenom endast beröfvar andra lusten att följa ett så godt föredöme.

Herr Hierta: Jag skulle ytterligare vilja säga några ord, då jag ser att saken förefaller så tvifvelaktig, att till och med en af Stats-Utskottets egna medlemmar uppgifver densamma; men jag inskränker mig till den erinran, att, derest den förut upplästa, på sid. 7 af Betänkandet befintliga uppgift från generalpostdirektören icke är oriktig — och jag har icke hört, att den blifvit uttryckligen bestridd — så har Stats-Utskottet haft skäl till sitt förslag, äfven oafsedt den principiela synpunkten, att assurancesrörelsen onekligen är en affär för sig, som icke bör med postverkets öfriga verksamhet sammanblandas.

Jag yrkar fortfarande bifall.

Herr vice Talmannen Mannerskantz: Med anledning af den siste talarens yttrande ber jag få fästa uppmärksamheten derpå, att hvad chefen för postverket i den meddelade promemorian afser är den besparing postverket har tillgänglig från föregående år, men hvad här i förevarande moment afses är inkomsten för nästa år. Jag medgifver, att Stats-Utskottet är ursäktadt för sitt förslag, då det icke haft kännedom derom, att assurancesafgifterna ingingo och upptogos bland postverkets vanliga inkomster, men jag hoppas att den nu lemnade upplysningen om detta förhållande ensamt bör vara tillräcklig grund för afslag å momentet.

Herr Adlersparre: Under diskussionen yttrade en ärad ledamot, att vid ett föregående tillfälle här i Kammarerna skulle den ene efter den andre af Stats-Utskottets ledamöter hafva ändrat sin åsigt, på grund af en uppgift meddelad af en enskild ledamot, och hvilken uppgift sedermera befanns vara icke fullt riktig. Jag kan ej undgå att taga denna insinuation åt mig, och om jag häri har rätt, anhåller jag att härmed få protestera

emot en sådan beskyllning. Jag har icke å detta rum lemnat några uppgifter, som ej varit fullt rigtiga. Hvad jag vid det antydda tillfället yttrade, var i enlighet med verkliga förhållanden, och kan jag denna dag yttra detsamma; det har aldrig blifvit vederlagdt och skall ej heller af mig återtagas.

Öfverläggningen förklarades slutad. Herr Talmannen framställde propositioner, först på bifall till Utskottets hemställan, som besvarades med nej, och dernäst på afslag å samma hemställan, hvarå svarades med ja; och hade Kammaren alltså afslagit Utskottets hemställan i detta moment.

Mom. c.

Herr Björck: Med afseende å Kammarens nyss fattade beslut torde ordalagen i detta moment böra undergå någon förändring, och hemställer jag, att åt densamma måtte gifvas följande lydelse: att förutnämnda fond komme att ingå uti Riksgäldskontorets allmänna rörelse, men bokföras uti särskildt konto under namn af postassuransfonden.

Herr Hedlund: Med återopande af hvad jag under diskussionen om föregående moment yttrade, anhåller jag om afslag äfven å det nu föredragna, enär dessa begge synas mig ega det sammanhang, att de böra stå eller falla med hvarandra.

Herr Björck: Jag tror, att sista yttrandet innebär ett misstag. Det måtte väl icke vara oväsentligt, att man bestämmer några vilkor, under hvilka de medel, som genom Kammarens beslut i fråga om mom. a komma att till Riksgäldskontoret ingå, skola handteras och förvaltas. Nu är i mom. a taladt om den reserverade fonden af räntebärande obligationer; hvad är då naturligare än att i det nästföljande momentet afhandlas dess förvaltning? Man bör väl uttrycka, om Riksgäldskontoret är berättigadt eller icke att begagna dessa medel i sin allmänna rörelse. Man kan nu visserligen säga, att stadgandet härom lika väl kunde inflyta i Riksgäldskontorets reglemente; men att det någonstädes finnes uttryckt, anser jag nödvändigt; och jag hemställer derföre ännu en gång om bifall till mitt redaktionsförslag.

Herr Anders Eriksson: Enligt den åsigt jag förut uttalat, anser jag mig böra yrka afslag äfven till den nu föredragna punkten.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad och Herr Talmannen framställt de deraf föranledda propositioner dels på bifall till Utskottets hemställan i oförändradt skick och dels på bifall till samma hemställan med den förändring deri, som föreslagits af Herr Björck, blef nu af Kammaren beslut fattadt i öfverensstämmelse med Herr Björcks förslag.

Mom. d.

Bifölls.

Punkten 5.

Båda momenten biföllos.

§ 4.

Vid nu förnyad föredragning af Lag-Utskottets Betänkande N:o 32, i anledning af återremiss i viss del af Utskottets Utlåtande N:o 13, angående handelsboks vitsord, yttrade:

Herr Lindström: Detta Lag-Utskottets Betänkande är väl, rätteligen sedt, ett af de besynnerligaste, som vid denna riksdag förekommit, och kan verkligen otvunget nog föra till den tanken, att det ej står rätt väl till med Utskottet. Historien om det förslag, som till Kammarens förnyade pröfning nu öfverlemnas, är nemligen i korthet följande. Sedan, på grund af vid riksdagen väckta motioner, Utskottet afgifvit sitt Betänkande N:o 13, deri Utskottet bland annat afstyrkt Riksdagen att antaga Herr Wallenbergs förslag, att affärsmän eller bokförare icke ens i tvist köpmän inbördes emellan må tillåtas med ed styrka handelsboks rättighet, så blef vid Betänkandets handläggning af Kamrarne detta förslag af dem hufvudsakligen godkänt och Betänkandet återremitteradt, egentligen derföre att Kamrarne ansågo sig icke böra eller kunna så att säga på rak arm bedöma, hvad inflytande förslaget antagande kunde ega på nu gällande lagstadganden eller besluta den redaktion af lagtexten, som kunde vara den bästa och rättigaste, hvarom allt Utskottet genom återremissen anvisades att inkomma med förslag.

Långt ifrån att ställa sig detta Riksdagens uppenbara syfte till efterrättelse, har Utskottet nu återlemnat förslaget med enahanda afstyrkande som förut, och dervid fört det resonnement, att om Utskottet tillförene icke funnit förslaget antagligt har det nu så mycket mindre anledning dertill, som det vid närmare granskning upptäckt än flera skäl, som tala emot detsamma.

Detta alldeles egenmäktiga förfarande har emellertid ställt frågan på den punkt, att, enligt den ordning som vid ärendenas behandling inom Riksdagen hitintills blifvit följd, och den uppfattning af grundlagens föreskrifter i detta fall som gjort sig gällande, Riksdagen, förhindrad som den är att ånyo visa ärendet tillbaka till Utskottet, är försatt i nödvändighet antingen att bifalla Betänkandet och derigenom förkasta ett förslag, som redan en gång blifvit gilladt och till principen antaget, eller ock genast på stående fot redigera en lagtext i ämnet.

Jag upprepar, att ett sådant förfarande af Utskottet är egenmäktigt och inkonstitutionellt. Och kanske skulle Kammaren verkligen nödgas frångå sitt förra beslut, om ej en af reservanterne emot Betänkandet, Herr Lemchen, i Utskottets första Utlåtande samt sin dervid fogade reservation äfven lemnat ett redaktionsförslag, hvilket, med det förtroende man kan hysa för denne ledamots sakkunskap och skicklighet, bör kunna antagas vara af den beskaffenhet, att det må kunna af Riksdagen godkännas. Jag har alltså äran föreslå Kammaren antagande af detta förslag, som igenfinnes å sid. 16 af Lag-Utskottets Utlåtande N:o 13 och hvarigenom till-

styrkes, att Riksdagen måtte för sin del besluta, att 16 och 18 §§ i Kongl. Förordningen den 4 Maj 1855 måtte erhålla följande lydelse:

§ 16.

“Det vitsord, ordentligen förđ handelsbok tillkommer, må uti handels-tvister emellan köpmän ej för fullt bevis gälla, der ej den, som sökes, det medgifver, eller andra omständigheter tillika förekomna, som boken bekräfta.“

§ 18.

“Vägrar part att sin handelsbok förete, då det af domaren honom ålagdt är eller den andra parten sig erbjudit, att boken för fullt bevis godkänna; ankomme på domarens pröfning, att den vägrandes påstående i saken omedelbart förkasta.“

Herr Ribbing: Då genom förbiseende af sekreteraren i Lag-Utskottet mitt namn ej kommit att inflyta bland reservanternes, har jag skolat anmäla, att jag hör till deras antal och dervid återoppar dels Herr Lemchens vid Utlåtandet N:o 13 fogade reservation, dels mitt anförande i denna Kammare, när samma Utlåtande der förevar, i hvilket anförande jag förordade bifall till Herr Lemchens reservation.

Herr Ahlgren: Jag ber att i Herrarnes minne få återkalla, huruledes, då Lag-Utskottets Betänkande N:o 13, hvarigenom föreslogs upphäfvande af det vitsord, som för närvarande är handelsbok tillagdt emot andra än köpmän, behandlades i denna Kammare, här uttalades ett allmänt gillande af detta förslag, emedan man ansåg, att genom bifall dertill den nu allt för långt utsträckta konsumtionskrediten skulle kunna betydligt inskränkas. På samma gång förekom ock, såsom Herr Liedström omnämnt, den del af Herr Wallenbergs förslag, som afsåg att edgång äfven skulle borttagas i handelstvister mellan köpmän inbördes, till hvilket förslag Utskottet på anförda skäl icke tillstyrkte bifall, men som af Kammaren blef till principen gilladt; — och för detta ändamål återremitterades motionen i denna del till Lag-Utskottet. Till följd häraf tog Lag-Utskottet i öfvervägande, huruvida, på sätt Herr Lemchen föreslagit, man skulle kunna åvägabringa den ifrågasatta lagförändringen. Dervid gjorde sig likväl inom Utskottet den åsigt gällande, att man icke utan att förändra åtskilliga andra paragrafer i 1855 års förordning kunde komma till det med återremissen afsedda syfttemålet. Det skulle då kunna med skäl frågas: hvarföre icke dessa paragrafer förändrades af Lag-Utskottet? Men om detta skulle hafva skett, och följaktligen föreskrifterna angående ifrågavarande edgång helt och hållet borttagits, hade i och med detsamma med än mera skäl åtskilliga andra paragrafer bort uteslutas ur författningen, hvarefter i densamma hufvudsakligen hade återstått några, att jag så må kalla dem, reglementariska föreskrifter om huru handelsböcker skola föras med mera sådant.

Till ett dylikt uteslutande ansåg sig Utskottet, enär motion ej derom blifvit väckt, icke berättigadt. Med afseende dessutom å angelägenheten deraf,

deraf, att Riksdagens redan fattade beslut om upphäfvande af handelsboks vitsord mellan köpmän och icke-köpmän blefve slutligen genomfördt, stadnade Utskottet i den åsigt, att man denna gång icke borde vidtaga någon förändring i det syfte, som Herr Lemchens reservation innehåller, emedan derigenom sannolikheten skulle blifva mindre, att lagen i sådant fall skulle vinna Kongl. Maj:ts sanktion. Jag har velat nämna detta för att upplysa, hvad som föranledt det afstyrkande yttrande, som här föreligger. Den omständigheten, att, såsom den förste talaren framhöll, Kammaren skulle hafva enhälligt tillstyrkt Herr Lemchens reservation, borde, äfven om så vore förhållandet, efter mitt förmenande icke innebära något positivt tvång för Lag-Utskottet att framlägga ett förslag, som Utskottet uppenbart insåg icke skola vinna framgång; och Utskottet kunde icke heller göra det, enär en så beskaffad framställning, på sätt jag nyss antydde, skulle hafva ledt till upphäfvande af åtskilliga andra paragrafer i 1855 års oftoberörda förordning, hvarom någon motion icke blifvit väckt.

Jag får således, för min del, värdsamt hemställa, att Kammaren behagade godkänna Lag-Utskottets här uttalade åsigt, att nu ifrågavarande förslag må lemnas utan vidare afseende.

Herr Bergström: Den talare, som öppnade öfverläggningen i förevarande fråga, (jag vill, för att särskilja honom från öfrige talare, kalla honom anmärkaren), yttrade bland annat, att det för närvarande icke måtte stå rätt till i Lag-Utskottet. Detta är ett hårdt tal, hvars befogethet det likväl icke tillkommer mig att förneka. Åtminstone måste jag tillstå, det tillståndet icke är så godt, att det ju icke kunde vara bättre, likasom jag är öfvertygad, att, om anmärkaren sjelf sutit i Utskottet, tillståndet der skulle befunnits fullt tillfredsställande. Emellertid har Utskottet, sådant det nu är beskaffadt, sökt åstadkomma, hvad det enligt sin uppfattning i frågans sanna intresse kunnat och bort göra.

Såsom för hvar och en af Kammarens ledamöter, som tagit någon kännedom om gällande lagstiftning, torde vara bekant, innehåller författningen i ämnet vissa bestämmelser om handelsboks vitsord, dels med hänsyn till bokförande affärsmän å ena sidan och icke-affärsmän å den andra, samt dels beträffande rättsförhållandena mellan bokförande affärsmän inbördes. Förslag hade blifvit väckta om ändring af lagens stadganden i båda dessa afseenden.

Hvad först beträffar handelsboks vitsord i tvister emellan affärsmän och andra personer, var bland Kammarens ledamöter klagan högljudd och allmän deröfver, att handelsbok egde sådant vitsord. Man ansåg, att detta vitsord vore en bland de kraftigast bidragande orsakerna dertill, att konsumtionskrediten på ett betänkligt sätt tilltagit i sednare tider. Med kännedom om dessa Kammarens tänkesätt var det naturligt, att Lag-Utskottet, som för öfrigt sjelft delade samma mening, skulle söka att i sin mån främja den ifrågasatta reformen. Deremot hade, innan Utskottet afgaf sitt första Betänkande i frågan, mig veterligen icke försports någon egentlig och allmän missbelåtenhet med lagens stadgande om dylikt vitsord i rättsförhållandena emellan bokförande affärsmän inbördes. Nu har Lag-Utskottet i allmänhet hyllat och följt den grundsats, att en lag icke bör ändras,

så länge det icke är konstateradt, att lagen verkar på ett skadligt sätt samt sålunda visar sig vara otjenlig och böra upphävas. I enlighet härmed hade ock Lag-Utskottet i sitt förra Utlåtande tillstyrkt, jemte öfrige motionärers framställningar, äfven Herr Wallenbergs motion i *förra* hänseendet, men afstyrkt densamma i det *sednare*. Genom en olycklig tillfällighet hade emellertid förslaget rörande ändring af lagens stadgande om handelsboks vitsord i tvister mellan affärsmän och icke-affärsmän kommit att ställas främst i Betänkandet och deremot sist Utskottets hemställan angående den del af Herr Wallenbergs motion, som afsåg rättsförhållandet mellan affärsmän inbördes. Deraf blef en iöljd, att, sedan det första författningsförslaget gillats, man, då Kamrarne sedermera återremitterade den andra delen af Betänkandet, icke kunde komma ifrån den bestämda form, hvarunder det förra beslutet var fattadt och som i den ställning, frågan sålunda erhållit, utgjorde hinder för förslagets omarbetning till ett sammanhängande och antagligt helt. I afseende på en blifvande redaktion af förattningen var detta således en olycklig omständighet, helst Lag-Utskottet icke ansett sig kunna hemställa, att Kamrarne skulle frångå sitt en gång fattade beslut, i hvad det rörde den af Lag-Utskottet föreslagna *lydelsen af författningen*, för att, endast vidhållande sitt *hufvudsakliga* beslut om en förändring af lagen i samma syftning, återremittera Betänkandet äfven i denna del. Om *båda* frågorna blifvit återförvisade till Utskottet, hade redaktionen af författningsförslaget varit lätt, när i sådant fall af den gällande förordningen knappast kommit att återstå mera än de reglementariska föreskrifterna om sättet för handelsböckers förande och dylikt jemte stadgandet om påföljd för försummelse att föra dylika böcker. Men nu, då Riksdagen fattat ett bestämdt beslut i den förra delen, hvilket Riksdagen icke kan frångå, tror jag, att det icke längre är möjligt att åstadkomma någon helgjuten författning, om bifall lemnas till Herr Wallenbergs motion i dess sednare del. Härtill kommer, att båda författningsförslagen, såsom äsyftande ändring i en och samma lag, naturligtvis skulle inflyta i en och samma skrifvelse till Kongl. Maj:t. Kongl. Maj:t är derigenom förhindrad att partielt gilla den antagna lagen om upphörande af handelsboks vitsord i tvister emellan köpmän och icke-köpmän.

Kongl. Maj:t måste nemligen antingen godkänna *hela* det förslag, som i sagda skrifvelse komme att inflyta, eller ock förkasta det *i dess helhet*. Nu tror jag likväl, att en förändring i redan beslutad rigtning af gällande lagbestämmelser rörande handelsboks vitsord i tvister mellan bokförande affärsmän och icke-affärsmän är af den stora vigt, att Kammaren icke bör vedervåga, att denna reform förspilles under bemödandet att jemväl söka vinna den ändring i lagen, som Herr Wallenbergs förslag i öfrigt innehåller. Om deremot Kammaren anser sig icke behöfva hysa någon dylik betänklighet och detta på en tid, då utsigt verkligen förefinnes, att reformen med den begränsning, som här ofvan antyds, kan genomföras, har Kammaren naturligtvis sig öppet att, på sätt den värde anmärkaren yrkat, antaga Herr Lemchens reservation. Men jag tror mig med bestämdhet kunna försäkra, att följden af ett sådant förfarande måste blifva ett afslag af Kongl. Maj:t. Redaktionen af den nya författningen kan nemligen, såsom jag redan torde hafva ådagalagt, icke undgå att blifva så under-

haltig i formelt hänseende, att lagen omöjligen *kan* i sådant skick vinna Kongl. Maj:ts sanktion.

Jag hemställer derföre, att Kammaren ville godkänna Lag-Utskottets förevarande Betänkande, hvars afstyrkande innehåll ingalunda föranledts af någon motvilja hos Lag-Utskottet att gå Kammarens önsknings till mötes. Det verkliga motivet har endast varit, att Lag-Utskottet icke ville äfventyra reformen i den ena delen, der en lagförändring företrädesvis syntes vara lika befogad som den var af allmänna meningen högt påkallad, för att framlägga förslag till ytterligare förändringar i den andra, der om dessas nytta och nödvändighet tankarne åtminstone kunna sägas vara mera delade.

Herr Lindström: Hvad de båda siste talarne och ledamöterna af Lag-Utskottet nu yttrat, skulle varit på sin plats och haft full tillämplighet, då den här behandlade motionen först förekom till afgörande; men jag kan ingalunda finna, att det har något att göra med målet i det skick, hvaruti detsamma här föreligger Kammaren. Kammaren har visserligen icke fattat något bestämdt beslut i frågan, men Kammaren har dock tydligen angifvit syftningen af det förslag, som Kammaren ålagt Utskottet att utarbete. Kammaren har icke, som den siste värde talaren förmenade, öfverlemnadt åt Lag-Utskottet att i detta hänseende handla såsom det för godt funne, utan i återremissen ligger uppenbarligen ett åläggande för Lag-Utskottet att uppgöra och framlägga förslag till de lagbestämmelser, som kunde erfordras för att tillvägabringa ett sådant beslut, som önskades af Kammaren. Jag skall likväl försöka att bemöta de skäl, som blifvit af nämnde talare anförda mot bifall till Herr Lemchens reservation.

Sälunda yttrade den ene talaren, att denna reservation ej kunde antagas, utan att på samma gång det blefve nödvändigt att förändra åtskilliga andra paragrafer i författningen. Jag vill medgifva det. Men detta är väl icke något ovanligt arbete för Lag-Utskottet, så att, då Lag-Utskottet fått sig ålagd en utredning angående någon viss lagstiftningspunkt, Utskottet skall finna sig förhindradt att göra det, endast derföre att det svär mot andra paragrafer i lagen, utan hade det varit Lag-Utskottets pligt att genom förändrade bestämmelser sätta dess paragrafer i behörigt samband med den nya lagen. Således finner jag i denna omständighet icke någon orsak att instämma med den ärade talaren. Icke heller finner jag det, då han påstår, att, i händelse af bifall till Herr Lemchens yrkande, skulle uti ifrågavarande förordning endast komma att återstå några paragrafer, som blott innehölle reglementariska föreskrifter. Om den värde talaren har rätt, skulle Lag-Utskottet i sådant fall hafva framkommit med en framställning, som vore allt annat än öfverensstämmande med verkliga förhållandet, ty Lag-Utskottet säger sjelft, att utom dessa så kallade reglementariska föreskrifter lika fullt skulle i författningen komma att kvarstå åtskilliga andra stadganden, hvilka, efter hvad Utskottet yttrar, *icke* äro af reglementarisk natur, utan såsom orden lyda, innehålla "andra till egentliga lagbud hänförliga bestämmelser".

Det argument som, om det egde grund, skulle väga mest till stöd för den åsigt, som den siste talaren uttryckt, är, att förslaget med den omfattning, som detsamma skulle erhålla genom godkännande af Herr Wal-

lenbergs förslag i sin helhet, antagligen icke skulle vinna Kongl. Maj:ts sanktion, och att derigenom skulle äfventyras Lag-Utskottets föregående, af Kammaren gillade Utlåtande, som afsåg borttagande af handelsboks vitsord i rättsförhållanden mellan köpmän och icke-köpmän. Jag förstår visserligen icke att bedöma, huruvida en mera omfattande tillämpning af denna grundsats i afseende å bokens giltighet såsom bevisningsmedel skulle kunna förhindra Kongl. Maj:t att deråt lemna sitt bifall; men jag tror bestämdt, att det icke är något giltigt skäl för Lag-Utskottet att så förfara, som det här gjort. Ty om denna af Utskottet uttalade farhåga är grundad, om, derigenom att båda punkterna i en och samma skrivelse göras till föremål för Kongl. Maj:ts pröfning, hinder möter för bifall till den *första* punkten deruti att Kongl. Maj:t icke kan godkänna *båda*, finnes ju ett sätt för Lag-Utskottet att förekomma ett dylikt resultat genom att göra hvardera punkten till föremål för hvar sin särskilda skrivelse till Kongl. Maj:t.

Samme talare har i fråga om handelsboks vitsord mellan köpmän och icke-köpmän yttrat, att en allmän klagan deröfver låtit sig förnimma; och om än det skall vara denna allmänna klagan, som föranledt Riksdagen att antaga den i sådant hänseende ifrågasatta förändringen, anser jag dock, att en dylik klagan icke är den rätta mätaren i detta fall. För min del tror jag, att denna klagan fått sitt egenliga uttryck i de motioner, som här blifvit framställda i antydd syftning; och om också *den* ändring af oftaberörda författning, hvarom nu är fråga, icke blifvit motionerad inom denna Kammare, har den dock blifvit föremål för en motion, äfven den.

Då man finner med sin öfvertygelse förenligt, att den tillämnade lagförändringen bör få en större omfattning, då man ansett, att, när handelsboks vitsord borttages mellan köpmän och icke-köpmän, det icke kan vara skäl att bibehålla det emellan köpman och köpman, utan att steget bör på en gång tagas fullt ut, tror jag, att detta skäl kan vara lika godt som något annat, och att det, som talar för motionen i den ena delen, gör det äfven i den andra.

Frågan är här dock mindre, om Herr Lemchens reservation skall godkännas eller afslås. Frågan bör, enligt min tanke, ses ur en högre konstitutionel synpunkt. Den gäller, huruvida ett Utskott skall kunna tvinga en Kammare att frångå sin en gång uttalade mening och att gå in på en annan, som Utskottet hyser i rak motsats mot Kammarens majoritet. Det är detta, jag finner anmärkningsvärdt och som jag ansett böra komma under öfverläggning vid pröfningen af frågan om antagande af Herr Lemchens reservation.

Herr *Rosenberg* instämde med Herr *Lindström* och Herr *Hessle* med Herr *Bergström*.

Herr *Lemchen*: En föregående talare har sagt, att om det i anledning af Herr *Wallenbergs* motion i min reservation uppställda förslaget antoges, skulle åtskilliga andra paragrafer i Kongl. Förordningen den 4 Maj 1855, än dem jag uppgifvit, behöfva undergå en betydlig förändring. Detta tror jag vara ett misstag, och Lag-Utskottet har ej heller i sitt nu före-

liggande Utlåtande i detta hänseende yttrat annat, än att åtskilliga paragrafer då blefve utan betydelse. Utskottet förmenar nemligen, att, om edgång till bestyrkande af handelsbok i tvister köpmän emellan borttages, så skulle dessa paragrafer icke innehålla annat än hvad lag angående bevisning i allmänhet stadgar. Häremot vill jag nu endast anföra, att då förordningen innehåller åläggande för handlande och vissa andra näringsidkare att föra ordentliga handelsböcker samt derjemte bestämda föreskrifter om antalet och beskaffenheten af dessa böcker såsom vilkor för deras giltighet, bör den äfven innefatta bestämmelser i afseende på det vitsord eller den bevisningskraft, sålunda ordentligt förda handelsböcker skola medföra. I annat fall skulle man kunna antaga, att de skulle utgöra full bevisning. Enligt min uppfattning innehålla de paragrafer, som Utskottet ansett blifva utan betydelse, nödig begränsning och lämplig bestämmelse i detta hänseende, äfven om stadgandena rörande edgång borttagas; och jag kan således ej finna dessa paragrafer vara öfverflödiga.

Man har jemväl yttrat, att någon klagan icke försports öfver föreskriften om edgång till bestyrkande af handelsbok i tvister emellan köpmän. Herr Wallenbergs motion och flera anföranden i denna Kammare, då frågan förra gången här behandlades, innefatta ju en sådan klagan. Jag har jemväl såsom domare handlagt flera rättegångar, deri denna föreskrift blifvit klandrad och öfverklagad samt, enligt mitt förmenande, dess olämplighet ådagalagd.

En talare har förklarad, att det redaktionsförslag, min reservation innehåller, skulle vara alldeles underhaltigt. Med afseende på denne talares öfverlägsenhet och säkerhet borde jag kanske icke bestrida detta hans påstående, men jag måste ändock denna gång vara så djerf, desto heldre som de i reservationen intagna paragraferna äro ordgrannt afskrifna ur 1855 års förordning, endast med uteslutande af föreskrifterna om edgång. Det är således egentligen författaren af nämnda förordning samt Kongl. Maj:t och Rikets Ständer men icke mig som anmärkningen träffar; och i Lag-Utskottet yttrades tvärtom, att, i fall min åsigt kunde godkännas, något skäl icke förefanns till anmärkning emot sjelfva redaktionen.

Jag kan icke finna, att Utskottet visat mitt, på Herr Wallenbergs motion grundade, förslag vara felaktigt eller olämpligt; men då detsamma, sedan första Kammaren bifallit Utskottets förslag, icke kan blifva Riksdagens beslut, och det torde vara af vikt, att handelboks vitsord i afseende på köpmäns fordringar af icke-köpmän må försvinna, hvarigenom den mycket öfverklagade, för vidt utsträckta konsumtionskrediten anses blifva minskad, vill jag ej vidare yrka bifall till min reservation utan hemställer, om icke Kammaren kunde låta bero vid hvad Utskottet nu föreslagit.

Herr Reuterercrona: Jag anhåller att få instämma med Herr Lemchen i hans uppfattning af saken och yrkande i densamma.

Herr C. A. Larsson: Jag är af en annan åsigt än de tvänne föregående talarne. Om man, såsom Herr Lemchen sjelf här föreslagit, skulle låta vid Lag-Utskottets yttrande bero, skulle man derigenom gifva Utskottet rätt att tvinga Kammaren att vid besluts fattande rätta

sig efter hvad Utskottet behagade föreskrifva, något som jag för min del alldeles icke kan godkänna. Jag anhåller om bifall till Herr Lemchens reservation.

Herr Staaff: Jag tror, att det skulle vara ganska farligt att så klafbinda ett Utskott, som åtskillige talare här tyckas vilja. Hvad anfallen mot Lag-Utskottet, speciellt i förevarande fall, beträffar, finner jag dem så mycket mer obefogade, som Utskottet visat skäl för sitt Utlåtande. Jag tror därför ingenting annat återstå än att, i likhet med hvad Herr Lemchen föreslagit, låta vid Utskottets yttrande bero.

Herr Rosenberg: Då jag reserverade mig mot Utskottets Utlåtande, så skedde det endast ur konstitutionel synpunkt. En talare har yttrat, att det vore farligt att klafbinda ett Utskott, men jag kan icke finna annat, än att, om ett sådant förfaringsätt som Lag-Utskottets i förevarande fråga vinner bifall, det då väl vore Utskottet som klafbunde Kammaren, när det endast behöfde säga, vi vilja icke yttra oss i den fråga Kammaren till oss återremitterat och dermed väl. För min del skulle jag i sanning beklaga, om ett sådant förfaringsätt blefve praxis.

Herr Lindström: Med afseende på ett uttryck, som fälldes till höger om mig, att man skulle akta sig för att icke klafbinda ett Utskott, så vill jag erinra derom, att det är vida angelägnare att icke Utskottet klafbinder Riksdagen, som dock är för mer, ty skulle man godkänna ett sådant handlingssätt som Lag-Utskottets i förevarande fall, då kan jag icke finna annat, än att det blefve Utskottet och icke Riksdagen som bestämde beslutet. Emellertid är det ganska vanskligt att nu formulera ett förslag till beslut i sjelfva frågan, och torde väl därför i sjelfva saken intet vidare vara att göra, men i afseende på det inkonstitutionela i Utskottets förfarande finnes det ett sätt, och det är att med ogillande lägga Utlåtandet till handlingarne.

Herr Uhr: Lika med Herr Lindström och C. A. Larsson kan jag icke annat än protestera mot Utskottets förfarande i närvarande fråga. Icke återremitterade Kammaren saken till Utskottet för att få veta Utskottets tankar, utan för att Utskottet skulle få veta Kammarens och i enlighet dermed inkomma till Kammaren med ett bestämdt formuleradt lagförslag. Hufvudskälet hvarför Utskottet icke uppfyllt denna skyldighet lär vara att Utskottet fruktade, att beslutet då icke skulle vinna Kongl. Maj:ts sanktion, och därför tyckte Utskottet att det var så godt att det sjelf nekade sin sanktion. Att ett sådant handlingssätt å Utskottets sida är inkonstitutionelt, kan väl icke nekas. Jag yrkar bifall till Herr Lemchens reservation.

Herr Ahlgren: Om Utskottet bifallit Herr Lemchens reservation, skulle sådant föranledt till förändring af redaktionen i den af Kamrarna därförinnan beslutade lag angående partielt upphäfvande af Kongl. Förordningen den 4 Maj 1855. Denna förändring kunde Utskottet icke vidtaga, likasom det ej heller kunde ifrågasättas någon grundlagsenlig inbjudning

till Kamrarne att frångå ett fattadt beslut. Jag tror, att dessa omständigheter böra tagas i betraktande. Att, såsom en ledamot af Kammaren föreslagit, lägga Utlåtandet till handlingarne, är efter min tanke stridande mot grundlagen. Kammaren har endast att antingen bifalla eller förkasta detsamma.

Jag yrkar fortfarande bifall.

Herr Lemchen: Den siste talaren har misstagit sig, då han sagt, att min reservation skulle innebära en ändring i Utskottets af Kammaren först godkända förslag. Jag föreslår endast ett tillägg, som visserligen kan och, efter min uppfattning, borde i en och samma förordning sammanföras. Jag har icke kunnat lemna detta misstag oanmärkt, men vidhåller min hemställan i mitt förra yttrande.

Öfverläggningen var slutad. Herr Talmannen upptog de yrkanden, som derunder förekommit: dels på bifall till Utskottets hemställan, dels på afslag derå i förening med bifall till det förslag, som blifvit framställt i Herr Lemchens vid Utlåtandet N:o 13 fogade reservation, dels jemväl att Kammaren vid Utskottets Utlåtande måtte låta bero. Dessutom hade yrkats, att Kammaren måtte med ogillande lägga Betänkandet till handlingarne. I likhet med hvad som under enahanda förhållanden förut iakttagits, förklarade Herr Talmannen sig hafva uppfattat sistnämnda yrkande såsom likbetydande med deras, hvilka vid Utskottets tillstyrkande ville låta bero. Då likväl den ledamot, som framställt ifrågavarande yrkande, nu bestred en sådan uppfattning och alltså fordrade att såsom ett fristående yrkande få sin ofvanberörda mening upptagen, förklarade Herr Talmannen sig förhindrad att på samma yrkande framställa proposition; anförande Herr Talmannen såsom skäl för sin vägran, hurusom, jemlikt 59 § Riksdagsordningen, Kammarens grundlagsenliga pligt vore att låta hvarje, af Utskottet i behörig ordning gjord framställning komma till afgörande, men ett sådant afgörande icke kunde anses vara åstadkommet genom att lägga till handlingarne en framställning, som innefattade ett förslag, och som alltså, för att afgöras, påkallade antingen ett godkännande, dertill Herr Talmannen ville hänföra yrkandet att låta vid Utskottets hemställan bero, eller ett förkastande från Kammarens sida. Denna åsigt godkändes af Kammaren, hvarefter proposition å här ofvan först angifna trenne yrkanden framställdes, och förklarade Herr Talmannen ja öfvervägande för bifall till Utskottets förslag. Votering blef då begärd, liksom votering likaledes begärdes mellan de återstående tvänne meningarne, för att få afgjort hvilkendera af dem som borde upptagas såsom kontraposition. Alltså blef nu först uppsatt, justerad och anslagen följande voteringsproposition:

Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen öfver Lag-Utskottets Betänkande N:o 32 antager deras mening som yrka bifall till det lagförslag, som blifvit framställt i Herr Lemchens å 16 och 17 sidorna af Lag-Utskottets Utlåtande N:o 13 införda reservation,

röstar ja;

Den det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, är till kontraposition antagen deras mening, som yrka att Kammaren vid Utskottets hemställan i förevarande Betänkande måtte låta bero.

Denna omröstning utföll med 65 ja och 74 nej, hvadan för den här- efter företagna hufvudvoteringen voteringspropositionen erhöi följande lydelse:

Den, som bifaller hvad Lag-Utskottet hemställt i dess Betänkande N:o 32,

röstas ja;

Den det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, har Kammaren beslutat att vid Utskottets hemställan i förevarande Betänkande låta bero.

Efter slutad omröstning visade sig, vid sedlarnes öppnande och sammanräkning, att 35 ledamöter röstat ja och 86 nej, och hade följaktligen Kammarens beslut utfallit i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Med afgörande af detta ärende afslutades nu sammanträdet kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m., men fortsattes åter

Kl. 6 e. m.

§ 5.

Föredrogs ånyo Lag-Utskottets Utlåtande N:o 33, i anledning af väckt motion om skyldighet för låntagare, som icke på föreskrifven tid betalar räntan å in-tecknad skuld, att å det förfallna räntebeloppet er-lägga ränta.

Ordet begärdes af

Herr Myrtin: Den teori, Lag-Utskottet i detta Betänkande fram-ställt, vill jag lemna i sitt fulla värde, liksom jag lemna derhän, huru-vida det har lyckats Herr Lemchen att genomdrifva denna teori. Jag vill endast hafva anmärkt, att jag anser förfallen ränta alldeles lika med förfallen kapital-skuld, hvarå ränta icke är utfäst; men härutinnan stad-gar vår lag, att å sådan skuld ränta skall beräknas från förfalldagen. Samma förhållande bör då äfven gälla i afseende å förfallen ränta, som icke på förfalldagen betalas; och jag får af detta skäl instämma uti den af Herr Lemchen afgifna reservation i detta ämne.

Hvad Lag-Utskottets Betänkande för öfrigt angår, angifver detsamma visserligen åtskilliga sätt, hvarigenom en fordringsegare skulle mot en gäl-denär göra sin rätt gällande, nemligen genom stämning eller lagsökning eller eljest genom skriftligt eller muntligt kraf. Hvad det sista sättet, nemligen skriftligt eller muntligt kraf, beträffar, veta vi alla, huru många trakasserier redan uppstått derigenom, att i lag blifvit medgifven rättig-het för en fordringsegare att genom skriftligt eller muntligt kraf inom tio år bevara sin fordran från preskription. Samma förhållande skulle i ännu

högre grad göra sig gällande, om man läte det bero på skriftligt eller muntligt kraf, från hvilken dag ränta å förfallen ränta skulle beräknas. Hvad denna fråga för öfrigt beträffar, ber jag att få hänvisa till de särdeles behjertansvärda ord, Herr Bälter Sven Ersson i sin reservation anført, då han säger, att detta lagstadgande skulle komma att blifva ganska menligt för förvaltare af allmänna kassor och omyndiges medel, hvars räntor kunde anses böra af förvaltaren förräntas äfven i det fall, att han sjelf varit urståndsatt att i rätt tid vidtaga sådana i Utskottets förslag omnämnda åtgärder, som kunde bereda honom rättighet af låntagaren utbekomma räntor på förfallna räntor. Dessutom torde mera sällan inträffa, att en försigtig fordringsegare begagnar sig af dessa mera vanskliga sätt att göra sin rätt till ränta gällande; i de flesta torde han deremot begagna sig af den utvägen att lagsöka gäldenären, hvarigenom för gäldenärer, som voro skyldige mindre belopp, stora kostnader i förhållande till fordringsbeloppen skulle uppstå. En gäldenär, som vore skyldig mera, hade deremot jemförelsevis mindre men deraf. I allmänhet är väl att antaga, att de större affärsmännen fullgöra sina betalningar med större punktlighet och noggrannhet än andra gäldenärer.

Med den förutsättning att lagsökning icke anställdes förrän 14 dagar efter förfalldagen och att ersättning för lagsökningskostnaden endast uppginge till 5 riksdaler, skulle det ändock — på det att kostnaden för lagsökningen skulle motsvaras af den intjenta räntan på kapitalräntan — erfordras, att det utlånade kapitalet utgjorde icke mindre än 33,333 $\frac{1}{3}$ riksdaler. Ett års ränta derå gör 2,000. Ett års ränta på denna ränta 120, eller 10 riksdaler i månaden, och således 5 riksdaler för 14 dagar.

Det ifrågavarande förslaget vore således egentligen till gagn endast för Landshöfdinge-embetena, Öfverståthållare-embetet och härads höfdingar, genom den mängd lagsökningar som detsamma skulle framkalla. Men med den tendens, som inom Kammaren synes göra sig gällande, att icke bereda embetsmännen några ökade sportler, torde Kammaren icke heller vara benägen att antaga detta förslag.

En annan omständighet kommer härtill: en gäldenär skulle nemligen, när räntan förföll, kunna resa sin väg och sålunda under den tid, han icke vore att finna, kunna undandraga sig skyldigheten att betala ränta på ränta.

Jag hemställer, att Kammaren måtte, med afslag å Lag-Utskottets förslag, antaga Herr Lemchens reservation.

Herr Ola Lason: Jag får förklara, att jag för min del icke kan förorda Lag-Utskottets förevarande Betänkande. Hade detsamma gått ut på att bereda en lindring åt lånesökande, skulle jag gerna hafva biträdt detta förslag. Jag vill dock icke bestrida rigtigheten af den princip, från hvilken Lag-Utskottet utgått; men det torde vara hvar och en af Er, mine Herrar, bekant, hurusom långifvarne alltid hafva magten i händerna och således kunna nästan huru som helst kommandera lånesökande. Motionären har gått ut från det påståendet, att kontrahenterna skulle ömsesidigt vinna fördel af det stadgande, att man fick taga ränta å förfallen ränta. Jag förstår icke, huru denna fördel skulle kunna blifva ömsesidig. Lånesökande hafva i allmänhet i dessa saker icke något att

befalla, utan denna magt tillkommer långifvarne. Jag yrkar derföre afslag å Betänkandet, och hoppas att Kammarne skall inse, huru många vådor och besvär detta stadgande skulle medföra. Icke endast enskilda personer utan äfven penningverk och kassaförvaltare kunna hafva lemnat lån mot inteckningar, och dessa skulle således, om en förfallen ränta icke på dagen erlades, lagsöka för att komma i åtnjutande af ränta på denna ränta. För detta ändamål skulle erfordras agenter i landets olika delar, hvilka åter skulle betalas med en dryg ersättning för sina besvär. Jag hemställer, huruvida allt detta vore att betrakta såsom fördelaktigt.

Herr Rosenberg: Då lagstiftaren med ett temligen strängt ansvar förbjudit att taga ränta på ränta, är synbart, att han derigenom velat skydda de lånetagande, på det dessa icke skulle få betala mera än hvad de sjelfve påräknat; men att detta stadgande icke alltid varit fullt tillämpligt, knappast fullt rättvist, visar sig deraf, att lagen äfven lemnat frihet att genom en ny revers kapitalisera den förfallna räntan. Andra tider bilda likväl andra begrepp, och numera är den satsen temligen allmänt erkänd, att allting, således äfven penningen, bör få gälla hvad det kan; derföre har man numera ansett riktigt, att man äfven af penningar skall få draga all den vinst, som är möjlig. Lag-Utskottet har just med afseende å dessa förändrade åsigtter ansett sig böra gå något längre än till och med motionären, enär Lag-Utskottet ansett förfallen ränta lika betalningsgild som förfallen kapitalskuld, äfven för andra än intecknade förbindelser. Så långt delar jag Utskottets åsigt. Men då Utskottet sedermera i sitt förslag frånträdt denna princip, har jag nödgats reservera mig deremot. Utskottet har väl erkänt principen sålunda, att ränta borde få räknas på förfallen ränta, men sedermera inskränkt tiden, från hvilken denna ränteberäkning skulle börja, så att detta skulle vara beroende på, om och när borgenären genom stämning eller lagsökning eller eljest skriftligen eller muntligen räntan kraft. Frågan har derigenom kommit in i ett kaotiskt virrvarr. Man har velat ställa så, att icke några svårigheter skulle förekomma att få belåna goda papper; men hvarför har man då icke tagit steget fullt ut? Det skulle ju kunna hända, att borgenären sjelf hade utbetalningar på samma dag räntan förfölle. Om han nu icke erhöle denna ränta på bestämd tid, måste han kanske, om han ändock är skyldig fullgöra sina iklädda förbindelser, nödgas mot ränta upplåna dessa penningar.

Om man utfärdar en förbindelse, att utan ränta betalas å viss dag, och denna förbindelse sedermera icke å förfallodagen fullgöres, beräknas ju ränta å detta kapital från förfallodagen. Hvarföre icke då äfven stadga, att ränta skall erläggas på förfallen, men ogulden ränta från förfallodagen. Jag kan ej godkänna en sådan tillämpning af en erkänd princip, och anhåller derföre, att i stället för Lag-Utskottets i denna punkt afgifna förslag Kammarne måtte antaga den i Herr Lemchens reservation framställda förändring af detta förslag, så lydande: "betalar ej gäldenär ränta å rätt tid, vare borgenären, der ej annorlunda särskildt är stadgadt eller af taladt, berättigad att å förfallna räntan njuta ränta till sex för hundra om året ifrån förfallodagen."

Jag tror, att vi i så fall få frågan på det rena, och att icke något skäl till att beklaga sig skall finnas hvarken å ena eller andra sidan. Lika litet anser jag, att genom detta stadgande några menliga följder skola inträffa för förmyndare eller andra redovisningsskyldige, enär man väl icke lärer af dem kunna fordra redovisning för annat än hvad de sjelfva hafva tagit emot.

Herr Sandstedt: Efter Herr Rosenbergs yttrande kan jag afstå från det af mig begärda ordet, då Herr Rosenberg redan uttalat mina åsikter i denna sak; och vill jag inskränka mig till att instämna uti Herr Lemchens reservation.

Herr Orre: Jag är hufvudsakligen förekommen af Herrar Myrtin och Rosenberg.

Då Lag-Utskottet i sitt Betänkande föreslagit såsom vilkor för åtnjutande af ränta på förfallen ränta, att borgenären skall genom stämning eller lagsökning eller eljest skriftligen eller muntligen kräva den förfallna räntan, så tror jag att förhållandena genom ett sådant lagstadgande skulle blifva mera invecklade än hittills; och jag får deremot för min del förena mig med det af Herr Lemchen framställda förslaget. Om den förfallna räntan skall genom stämning eller lagsökning utsökas, kommer detta endast att för gäldenären medföra ytterligare kostnad. Skall åter skriftligt eller muntligt kraf ega rum, innan ränta får beräknas på förfallen ränta, uppstå härigenom för borgenären besvär af mångfaldig art. Jag vill äfven fästa uppmärksamheten derpå, att genom dylika föreskrifter förmyndare på landet, af hvilka en stor del icke vore i tillfälle att iakttaga dessa föreskrifter, ofta skulle råka i en svår belägenhet genom de efterkraf, som myndlingarne med anledning af ett lagstadgande, sådant som det nu ifrågasatta, skulle anställa. Likartade olägenheter skulle äfven uppstå för förvaltare af andras kassor, vare sig allmänna eller enskilda. Äfven skulle ofta inträffa, att fruntimmer, som numera vid 25 års ålder äro myndiga, icke iakttaga detta föreslagna vilkor, för att komma i åtnjutande af ränta på förfallen ränta; och dessa skulle sålunda förlora en rätt, som andra personer med mera omsorg skulle veta att iakttaga.

Jag anser den af Herrar Lemchen, Rosenberg och Ahlgren framställda reservationen hafva så stora företräden framför Lag-Utskottets ifrågavarande förslag, att jag icke tvekar att till denna reservation lemna mitt bifall.

Herr Ribbing: Herr Rosenberg har redan i sitt anförande påpekat det principiella skälet för tillstyrkande af Herr Sandstedts motion, att numera fordran af ränta icke anses såsom någonting klandervärdt eller mindre honnett, utan tvärtom såsom någonting fullt lofligt och riktigt. När en ränta blir förfallen, men icke betalas, är naturligt att den utgör en fordran, lika så väl som ett förfallet kapital, och följaktligen lika väl som kapitalet bör draga ränta. Under sådana förhållanden har Utskottet icke funnit något skäl, hvarföre ränta på förfallen ränta blott vid intecknad skuld borde erläggas, utan ansett sig böra utsträcka sitt förslag utöfver Herr Sandstedts motion, så att den ifrågavarande förändringen omfattade icke allenast intecknad skuld, utan *alla* skulder, emedan ingen

anledning finnes att i ena fallet förskaffa en fordringsegare den rätt, han eger, men i andra fall neka honom denna rätt. Detta hvad den rättsliga synpunkten af frågan angår. Beträffande frågans praktiska synpunkt ber jag att få fästa uppmärksamheten derpå, att detta förslag bör vara till väsendtlig fördel just i afseende å möjligheten för fastighetsegare att mot inteckningar erhålla lån. Ett af hufvudskälen till de svårigheter, som härutinnan hittills förefunnits, och till benägenheten att heldre i banker placera kapital, än utlåna dem mot inteckning, är den ofta återkommande vanskligheten att på utsatt dag erhålla räntan och de förluster, som åsamkats fordringsegare, derigenom att räntan under längre eller kortare tid icke kunnat erhållas, och sålunda blifvit ett för fordringsegaren räntelöst kapital, ofta nog, der processer eller konkurser förekommit, under åratat. Det föreliggande förslagets antagande synes i nämnda hänseende innehålla en ganska stor fördel.

Hvad slutligen angår det vilkor Lag-Utskottet framställt för den ifrågavarande ränteberäkningen, att nemligen borgenären icke skulle få beräkna ränta på förfallen ränta, förr än han bevisligen för räntan vore kräfd, så erkände jag och äfven Utskottets pluralitet det fullt konsekventa och principmessiga i Herr Lemchens förslag, så fort man nemligen betraktar en förfallen ränta såsom ett kapital, och ingenting är riktigare än att en sådan ränta äfven genast bör löpa med ränta; men skälet, hvarför Utskottet framställt detta vilkor för ränteberäkningen, var egentligen konsideration för låntagarne, att de icke skulle genom lättsinne eller glömska låta saken obekymradt hafva sin gång med den följd, att skuldbeloppet på kort tid ackumulerades. Skälet var vidare att bereda en öfvergång från de nuvarande bestämmelserna till en ny lag; det var ändtligen, att Lagkomitéen och Lagberedningen föreslagit samma vilkor för rätt att beräkna ränta på förfallen ränta.

Dessa konsiderationer hafva förelegat Utskottet; men anser Kammararen, att steget bör tagas fullt ut, så har jag för min del ingenting deremot. Jag har blott velat erinra om hvad som föranledt Utskottet till den mildring, som blifvit fästad vid dess förslag. Jag anser mig emellertid tills vidare böra anhålla om proposition på bifall till Utskottets förslag.

Herr Jöns Pehrsson: Det är endast med anledning af representantens från Skåne yttrande, som jag åter tagit till ordet. Jag får förklara, att jag ganska väl läst Lag-Utskottets Betänkande, men att jag icke häri funnit några skäl, som kunnat ändra min öfvertygelse. Jag vill icke, att den skuldbelastade delen af allmänheten skall låta sina skulder växa år från år, utan att de sjelfva veta, huru hastigt skulderna ökas. Kan gäldenären icke betala sin ränta på utfäst dag, finnas många utvägar, hvarpå borgenären och gäldenären i denna angelägenhet kunna komma öfverens. Jag yrkar fortfarande afslag.

Herr Grafström: Jag ber att få instämma med Herr Ribbing; och jag tror, att han lagt ett ytterligare skäl till de i Herr Lemchens reservation framställda, då han betonat, att det genom den ifrågavarande lagförändringen skulle blifva lättare att få belåna intecknade reverser. Jag ber att särskildt få fästa uppmärksamheten på detta förhållande.

Herr Jöns Pehrsson har sökt taga de lånebehöfvandes intressen i för-svar, och dertill har han visserligen goda skäl; men jag tror, att detta bättre åstadkommes genom att bifalla det ifrågavarande förslaget, ty ju större säkerhet man kan lemna en låntagare, ju lättare är att få låna.

För mig synes det således, som om detta förslag just tillgodosåge de *lånebehöfvandes* intressen; men då jag instämt med Herr Ribbing uti de skäl, han framdragit, kan jag dock icke instämma med honom i det slut, hvartill han kommit. Jag anser det nemligen gifvet, att, då man medger att ränta bör räknas å förfallen ränta, denna räntebereäkning bör taga sin början från förfalldagen. Jag ber således att få instämma i det uti Herr Lemchens reservation afgifna förslag.

Herr Rosenberg: Jag vill blott med några ord svara på det yttrande i frågan, som blifvit framställt af en representant från Kronobergs län. Han har nemligen påstått, att detta förslag skulle blott tillgodose de förmögnes, men icke de fattiges intressen. Han erkände visserligen, att han icke åhört hela diskussionen; men jag tror också, att han icke heller läst hela Betänkandet, ty uppstå genom detta förslag några fördelar, så tillkomma dessa just de lånebehöfvande genom det lättare tillfället för dem att få låna penningar. Jag tror nemligen att, i fall räntan icke kan erläggas på dagen, det är lättare för låntagaren att få anstånd, då borgenären vet att den förfallna räntan icke ligger ofruktbar.

Jag vill dessutom påpeka, hvilka svårigheter det skulle medföra, om t. ex. en bankinrättning, som innehade en mängd hypothiserade in-teckningar, skulle vid hvarje tillfälle, då en ränta icke på dagen betalades, skicka ut på landsorten, för att kräfvä denna ränta.

Jag är förvissad derom, att det af Herr Lemchen föreslagna stad-gandet skulle förskona mängden från lagsökning å sjelfva kapitalet, och jag får af sådana skäl fortfarande yrka bifall till Herr Lemchens reservation.

Herr Nils Larson: Det yttrande jag velat afgifva, har redan blifvit uttaladt, och jag ber derföre endast att få instämma uti Herr Lemchens reservation.

Herr Uhr: På grund af de skäl, som blifvit angifna af föregående talare, vill äfven jag instämma i Herr Lemchens reservation, då jag förut-ser det bråk och besvär, som skulle blifva en följd af att antaga Lag-Utskottets förslag. Det enda man skulle kunna invända mot detta förslag vore, att, då räntan löper med 6 procent, gäldenären möjligen skulle blifva mindre noggrann i sin skyldighet att på förfalldagen betala räntan; men det återstår ju i så fall alltid för fordringsegaren att låta lagsöka honom på räntan; och han erhåller ju äfven handräckning att utfä denna ränta, utan att han på samma gång behöfver lagsöka å kapitalet.

Jag bifaller Herr Lemchens förslag.

Herr Johannes Andersson: Den af Herr Lemchen mot Lag-Utskottets förevarande Betänkande gjorda reservation kan jag ej annat än biträda, när den synes mig vara med både billighet och rättvisa öfver-

ensstämmande, och dessutom åstadkommer en förändring, som redan länge varit af det allmänna rättsmedvetandet önskad.

En likgiltig gäldenär har, under hittills varande förhållanden, alltid kunnat i afseende å räntebetalningen ockra med en medgörlig och billig fordringsegare genom att undandraga sig att på bestämd tid erlägga förfallna ränta. Om borgenären deremot icke låtit sig härmed nöja, har han blifvit beskylld för procenteri.

Enligt mitt förmenande blir ränta, som vid utfäst tid inbetalas, äfven ett kapital; och jag är förvissad derom, att mången gäldenär mycket gerna underkastar sig ränta på den oguldna räntan, synnerligast när han är i förlägenhet för penningar. Jag för min del värderar reservationen och önskar Riksdagens bifall till densamma.

Herr Jöns Pehrsson: Då jag icke var närvarande vid diskussionens början, har jag icke kommit i tillfälle att fullständigt höra de talare, som förut här uppträdt i frågan; men, efter hvad jag funnit af Lag-Utskottets Betänkande, innehåller detsamma icke sådana skäl, att jag kan godkänna det resultat, hvartill Utskottet kommit. För det första vill jag icke veta af en skriftlig lag med så obestämda stadganden som det, hvilket innefattas i sista punkten af förslaget, att nemligen ränteberäkningen skall börja den dag, då borgenären skriftligen eller muntligen kraft gäldenären på den förfallna räntan. Detta skulle åstadkomma stora och mångfaldiga tvister och rättegångar. Redan af denna orsak anser jag mig icke kunna bifalla Lag-Utskottets förslag. Men jag anser dessutom, att här åter uppenbarat sig en fråga om att se till de förmögnares intressen men icke i någon mån de mindre bemedlades. Om förslaget gått ut på deras fördel, som äro skyldige, och icke endast varit afsedt att gynna kapitalisterna, skulle äfven jag med min röst hafva bidragit till detsammes framgång. Jag tror, att den, som har penningar utlånade, äfven under nuvarande förhållanden har ganska lätt att, i fall räntan på det utlånade kapitalet icke skulle å förfalldagen inbetalas, kunna genom reversens omskrifning förskaffa sig ränta på den förfallna räntan. En annan omständighet kommer äfven härtill. Man klagar allmänt och med skäl öfver den vigilans, som förefinnes hos folket. Jag tror, att denna skulle ytterligare uppblomstra, i fall det ifrågavarande förslaget vunne framgång; och jag anser våra nuvarande stadganden härutinnan vara mera fördelaktiga. Jag tror icke man bör öka tillfällena för den skulbelastade att kunna uppskjuta sina ränteliqvider och derigenom åsamka sig ytterligare skulder. Jag slutar därför med det tillkännagifvande, att jag icke i någon del kan gilla vare sig Utskottets Betänkande eller den af Herr Lemchen framställda reservationen; och jag yrkar därför afslag å förslaget i dess helhet.

Herr C. A. Larsson: Jag tror det icke vara så alldeles förmånligt att stifta en lag sådan som den nu ifrågavarande. Vi veta, att de skuldbelastade under nuvarande förhållanden hafva ganska svårt att skaffa penningar till sina räntor. Läger man nu genom detta förslag en ny börda på dem, gå de enligt mitt förmenande en snar undergång till mötes. Detta förslag rör dessutom en angelägenhet, hvarom borgenären och gäldenären sins emellan mycket väl kunna öfverenskomma, och innehåller

dessutom ett stadgande, som hittills i vårt land varit att anse såsom ocker. Jag yrkar afslag å Lag-Utskottets Betänkande.

Sedan öfverläggningen förklarats vara slutad, tillkännagaf Herr Talmannen, att under densamma hade yrkats: dels bifall till Utskottets hemställan, dels afslag derå jemte bifall till Herr Lemchens vid Utlåtandet fogade reservation, dels slutligen afslag utan något bifogadt motförslag.

Vid härefter af Herr Talmannen, i nu angifven ordning, å dessa yrkanden framställda propositioner, besvarades den första med nej, men den andra och tredje med blandade ja och nej. Herr Talmannen förklarade sig finna ja öfvervägande för det yrkande, som, med afslag å Utskottets hemställan, önskade bifall till Herr Lemchens reservation. Votering blef då begärd; och då jemväl rörande kontrapositionen meningarne voro delade samt för detsammas bestämmande äfvenledes äskades omröstning, uppsattes och underställdes Kammaren först ett så lydande förslag till voteringsproposition:

Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen öfver Lag-Utskottets Utlåtande N:o 33 antager deras mening, som yrka bifall till Utskottets i berörda Utlåtande gjorda hemställan,

röstas ja;

Den det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, är till kontraposition antaget afslag å Utskottets hemställan.

I anledning af detta förslag yttrade:

Herr Björck: Jag tror icke, att denna proposition i förhållande till hufvudproposition är så uppställd, som vanligen brukas, och enligt den princip, som Herr Talmannen en gång förklarar att Kammaren skulle följa. Mig förefaller det alldeles påtagligt, att Utskottets förslag alltid bör vara ja-proposition, och jag kan således icke underlåta yrka, att Utskottets förslag äfven nu måtte blifva ja-proposition, och att votering om kontraposition måtte inskränka sig till hvilket af de tvänne öfriga här gjorda yrkanden skall blifva kontraposition i hufvudvoteringen.

Herr Friherre Alströmer: Jag ber att få nedlägga min protest mot det sätt, hvarpå Herr Björck har föreslagit, att kontraposition skulle uppställas. Konseqvensen af ett sådant tillvägagående skulle blifva, att äfven om icke någon yrkade bifall till Utskottets förslag, så skulle i alla fall detta ovilkorligen komma med i voteringen. Detta kan ej vara meningen och kunde lätt, när flera från Utskottets förslag afvikande yrkanden blifvit gjorda och Talman förklarar något af dessa vara Kammarrens beslut, leda derhän, att votering, då sådan begäres, icke komme att ega rum rörande det beslut, som är Kammarrens, intil dess det genom votering undanrödjes, utan emellan två andra förslag, hvilket väl får erkän-

nas vara en orimlighet. Under min riksdagsmannatid på Riddarhuset har också alltid förfarits såsom här nu egt rum.

Herr Sjöberg:

Herr Lindström: Då vid den nyss företagna uppläsningen af voteringspropositionerna ett ganska betydligt sorl var rådande i Kammaren, så är det möjligt, att flere än jag icke rätt uppfattat dem, och jag tager mig därför friheten anhålla att Herr Talmannen ville ännu en gång uppläsa dem.

Herr Björck: Det är ganska ledsamt, att nu, när riksdagen nalkas sitt slut, tvekan skall uppstå om rätta sättet att gå till väga vid omröstning. Vid förra riksdagen antog Herr Talmannen alltid såsom regel att sätta Utskottets förslag såsom ja-proposition, såvida icke på särskildt förslag man någon gång enhälligt frångick Utskottets hemställan. Här har aldrig förut händt, att den, som vill rösta bifall till Utskottets förslag, behöfver framställa särskild proposition härå. Jag hemställer, om så tillgått vid föregående riksdagar eller vid den innevarande, oakadt jag erkänner, att tre eller fyra gånger man sent på nätterna förfarit på detta sätt, utan att anmärkning derom blifvit framställd, fastän det icke undgått att väcka en viss uppmärksamhet. Nu synes meningen vara att här så att säga på stående fot kasta öfver bord hvad som förut blifvit följdt. Under föregående riksdagar i Borgare-Ståndet inträffade aldrig något dylikt, men att det tillgick hos Ridderskapet och Adeln på annat sätt vet jag äfven. Borgare-Ståndet insåg olämpligheten af ett sådant förfarande. Man har äfven åberopat grundlagen till stöd för detta handlingssätt; men jag kan ej fatta detta; ty i 60 § Riksdagsordningen heter det tydligen: "Kan fråga blifva föremål för bifall eller afslag, bör Talmans första proposition lyda på bifall"; hvad menas nu med "fråga"? jo! i början af paragrafen står: "när ärende skall slutligen afgöras" etc. och äfven ser man sedan, att Utskottets Betänkande kallas för "ärende". Derföre måste också alltid Utskottets förslag stå kvar, såsom den form frågan antagit.

Jag för min del förutser många olägenheter af en motsatt tolkning af grundlagen, och yrkar fortfarande att ja-propositionen blir Utskottets förslag.

Herr Rosenberg: Jag vill visserligen medgifva, att man i något Stånd brukat taga Utskottets förslag till ja-proposition, men jag har äfven under min riksdagsmannatid sett, att man praktiserat på annat sätt.

Riksdagsordningens 60 § bestämmer ingenting, men tyckes gifva en icke otydlig anvisning i detta fall; der står nemligen: "Kan fråga blifva föremål för bifall eller afslag, bör Talmans första proposition lyda på bifall." Så har äfven här tillgått. Här framställdes först proposition på bifall, och sedan denna blifvit med nej besvarad, framställdes proposition på det gjorda yrkandet, bifall till Herr Lemchens motion, och denna uppfattade Herr Talmannen vara med öfvervägande ja besvarad. Huru man då skall kunna taga denna första proposition, som med nej besvarades, till ja-proposition

ja-proposition, förstår jag icke. Tvärtom bör väl den blifva ja-proposition, som är med öfvervägande ja besvarad, och sedan återstår ju ej annat än att votera, om bifall eller afslag till Utskottets förslag skall blifva kontraposition. — För min del anser jag Talmannen hafva härvid rätt förfarit, praxis i de fordna Riksständen må i öfrigt hafva varit huru som helst. Dervid äro vi icke bundne.

Herr John Ericson: Till alla delar instämmer jag med Friherre Alströmer och anser att, om de åsigter, som af Herr Björck blifvit uttalade, nemligen att, om icke mer än en enda röst höjde sig för bifall till Utskottets förslag, detta dock skulle antagas såsom ja-proposition och alltid komma under omröstning i hufvudvoteringen, skulle tillämpas, detta skulle leda till den största absurditet. Hvad saken nu i fråga angår, så anser jag, att Herr Talmannens uppfattning af densamma är aldeles riktig, att nemligen Utskottets förslag blifvit med öfvervägande *nej* besvaradt; och under sådana förhållanden kan naturligtvis detta icke blifva ja-proposition i hufvudvoteringen.

Jag protesterar mot den uppfattning, som Herr Björck upprepade gånger sökt göra gällande, och anhåller att det yrkande, som Herr Talmannen funnit med öfvervägande *ja* besvaradt, måtte blifva ja-proposition i hufvudvoteringen, och att votering om kontraposition bland de öfriga måtte verkställas.

Herr Witt: Jag finner intet skäl, att man i afseende på grundlagens tolkning skall fästa sig vid gammal praxis; ty grundlagen säger sjelf, att den skall i hvarje särskildt fall tillämpas efter ordalydelsen. Således, om man i något fall en eller annan gång skulle hafva tydt det annorlunda, så medför detta icke någon våda för framtiden, ty vid hvarje tillfälle är man oförhindrad och derjemte skyldig att taga den efter ordalydelsen. Hvad nu beträffar den föreliggande frågan, så kan ej visas att i grundlagen står, att Utskottets förslag skall blifva ja-proposition, ej ens att det ovilkorligen skall ingå i hufvudvoteringen, utan man är aldeles oförhindrad att afslå Utskottets förslag och sedan votera om andra yrkanden. För att ej vidare upptaga tiden, så vill jag endast fästa uppmärksamheten derpå, att om Herr Lemchens reservation blir ja-proposition, så är det ju klart, att hvar och en, som vill bifalla Utskottets förslag, kan taga bifallet af detta till kontraposition i hufvudvoteringen. Jag anser hela frågan om sättet för den blifvande voteringen vara så obetydlig, att det icke är skäl vidare tala derom, utan vågar hemställa, att voteringen måtte företagas på sätt Herr Talmannen framställt.

Herr von Troil: Jag tror, att den uppfattning, som hos en talar här gjort sig gällande, härledt sig från den praxis som är rådande, då det gäller votering mellan blott tvänne frågor, mellan bifall och afslag. Så har Herr Talmannen gjort vid flera tillfällen och, äfven då Herr Talmannen funnit afslag vara öfvervägande, antagit bifall till ja- och afslag till nej-proposition; och så tillgick äfven vid förra riksdagen. Men då, såsom nu, trenne särskilda fraktioner uppstått, så har Herr Talmannen fullt grundlagsenligt tillkännagifvit hvilken mening han ansett med öfvervägande ja

besvarad, och denna skall då ovilkorligen blifva ja-proposition; och då tankarne sedan äro delade mellan de tvänne öfriga, så voteras mellan dem hvilken skall blifva kontraposition. Så har äfven förfarits inom det Riksstånd, jag i många år tillhört; och jag tror att Herr Talmannen fullkomligt riktigt uppfattat grundlagens föreskrifter i detta fall; hvarföre jag förenar mig med dem, som vilja att voteringen fortsättes efter nu framställd proposition.

Härmed var denna öfverläggning slutad. I anledning af densamma erinrade Herr Talmannen, hurusom i denna fråga endast en ledamot, och icke ens denne med bestämdhet, yrkat bifall till Utskottets förslag. Vid sådant förhållande och då, vid afgifvande af propositionen på bifall, svaren utfallit så allmänt med nej, att något ja deribland icke kunnat af Herr Talmannen urskiljas, ansåg Herr Talmannen sig sakna allt skäl att här följa det vid mera skiljaktiga meningar hos denna Kammare iakttagna, men icke af någon grundlagens föreskrift påkallade förfaringssätt att i allmänhet uppställa Utskottets förslag såsom ja-proposition i hufvudvoteringen. Herr Talmannen måste alltså vidhålla sin åsigt om rigtigheten deraf att i detta fall Herr Lemchens förslag borde uppställas såsom ja-proposition i hufvudvoteringen, och voteringen om kontrapositionen följaktligen ega rum mellan Utskottets förslag och afslag. Denna åsigt blef jemväl af Kammarerna godkänd, hvarefter det förut upplästa, här ofvan antagna propositionsförslaget änyo lästes, godkändes och anslogs.

Voteringen, på grundlagsenligt sätt derefter företagen, utföll med 40 ja mot 93 nej; och hade Kammarerna således antagit afslag å Utskottets hemställan till kontraposition i hufvudvoteringen, hvilken nu anställdes efter följande godkända och anslagna proposition:

Den som, med afslag å Lag-Utskottets hemställan i dess Utlåtande N:o 33, bifaller det lagförslag, som blifvit framställt i Herr Lemchens, vid berörda Utlåtande fogade reservation,

röstar ja;

Den det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, är Utskottets ifrågavarande hemställan afslagen.

Denna omröstning utvisade 72 ja och 69 nej; i följd hvaraf Kammarerna, med afslag å Utskottets hemställan, bifallit det förslag som blifvit framställt i Herr Lemchens reservation.

Med anledning af detta Kammarernas beslut begärdes ordet af

Herr Medin, som yttrade: Jag anhåller att till protokollet få nedlägga min reservation mot detta beslut, som jag anser medföra många och stora olägenheter, isynnerhet vid förmyndarebefattningar.

Med Herr Medin förenade sig Herrar *Carl Isak Bengtsson, Jöns Pehrsson, Eric Olsson, Ola Månsson, Ola Lasson, Jonas Jonasson* från Calmar län och *Johan Olsson*.

Vidare begärdes af samma anledning ordet af

Herr C. A. Larsson: Äfven jag anhåller att få reservera mig mot detta beslut, fast icke precis af samma motiv som Herr Medin. Jag anser nemligen, dels att en stor oegentlighet ligger deruti att ingen motion är väckt i det syfte som nu antagna reservation afser, och dels tror jag att stora svårigheter derigenom äfven drabba inteckningsegare.

Med Herr Carl Anders Larsson instämde Herr *Hörnfeldt*.

Ytterligare anhöllo Herrar *Jan Andersson, Fredricson, Lars Persson, Jan Erik Johansson* och *Anders Jonsson* att blifva antecknade såsom reservanter mot detta Kammarens beslut.

§ 6.

Till förnyad behandling förekom Andra Kammarens Tillfälliga Utskotts (N:o 4) Utlåtande N:o 9 (i samlingen N:o 43), i anledning af Första Kammarens beslut vid behandlingen af dess Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 11, om ändring af 20 § Jagstadsjan.

Ordet begärdes af

Herr Widell: Anledningen till det beslut, hvartill Första Kammaren kommit, har varit de misstag som blifvit begångna vid utfärdande af intyg för erhållande af stadgad belöning för dödade rofdjur, misstag som till större delen haft sin grund i okunnigheten hos kommunalnämndernas ordförande, hvilka t. ex. ansett för hökar foglar, som med dessa ega likhet, men i sjelfva verket äro oskyldiga, ja till och med nyttiga. Nu är frågan, huru man skall förekomma sådant. Det måste väl vara bättre att anförtro pröfningsrätten åt de så kallade fasta myndigheterna, åt tjänstemän som icke äro beroende af återval utan göra tjänst under en följd af år; d. v. s. åt dem som Första Kammaren antager såsom mest lämpliga, nemligen kronofogde, länsman, stadsfiskal eller skogs- och jägeritjänstemän. Genom att åt dessa anförtro pröfningsrätten skulle man kunna antaga, att denna blefve lagd i händerna på personer, som kunna säkrare samla erfarenhet, emedan de innehafva fasta tjänster, till hvilkas åliggande det hörer att med tjänstemannaansvar afgifva ifrågavarande intyg. På grund af denna uppfattning af lämpligheten utaf det beslut Första Kammaren fattat i denna fråga, har jag icke kunnat instämma i Utskottets beslut utan deremot afgifvit min reservation, och anhåller att Andra Kammaren måtte antaga Första Kammarens beslut, emedan, som sagdt, pröfningsrätten då skulle komma i händerna på personer, som kunde samla erfarenhet och under åratall tillämpa densamma, hvilket deremot icke kan blifva förhållandet med ordföranderne i kommunalnämnderna.

Herr von Troil: Ehuru jag visserligen skulle hafva önskat, att Första Kammaren hade kommit till något mera rationellt beslut, så att i stället för att uppdraga kontrollen öfver ifrågavarande intyg åt stads-

fiskalen etc. Första Kammaren hade föreslagit, att *i jagt kunnige personer skulle af Konungens Befallningshafvande utses inom hvarje fögderi eller härad*, för att utfärda de betyg Jagtstadgan föreskrifver, så finner jag likväl Första Kammarens förslag, sådant det nu är, innebära en så stor förbättring, att jag anhåller det denna Kammare täcktes bifalla hvad Första Kammaren sålunda beslutat.

Jag vill icke bestrida rigtigheten af Utskottets anmärkning, att ordföranderne i kommunalstyrelserna möjligen kunna med lika mycken sakkännedom som ifrågavarande tjänstemän bedöma arten af ett rofdjur eller en rofögel, synnerligast nu sedan tydliga plancher, med beskrifningar öfver dessa djur, blifvit utdelade genom vederbörandes försorg; men det är för att förekomma den massa af förfalskningar utaf dessa betyg, hvilka nu ega rum, som jag anser det vara af vigt att Andra Kammaren nu godkänner detta Första Kammarens beslut. Det är icke för Konungens Befallningshafvande möjligt att kunna kontrollera alla dessa betyg; exempelvis vill jag nämna, att inom Malmöhus län finnas omkring 267 eller 268 socknar, och huru skulle man kunna begära, att Konungens Befallningshafvande der skulle kunna känna till handstilen och skriftsättet hos hvarje ledamot af kommunalstyrelserna inom dessa 267 å 268 socknar? Nu företes en mängd betyg deröfver, att den eller den framvisat de eller de delarne af vissa rofdjur, och på grund af dessa betyg tilldelas då belöningarne åt de uppgifna personerna; men det är icke möjligt för Konungens Befallningshafvande att kontrollera, huruvida dessa betyg äro äkta eller falska. Man har länge misstänkt, att en mängd falska betyg framvisats, och nu äro äfven flera personer dragne inför domstol såsom anklagade för dylik förfalskning, och många af dem äro redan öfverbevisade om förhållandet; men emellertid hafva anspråk på dessa skottpenningar väckts i en alldeles oerhörd grad, och det är icke möjligt att en sådan massa rofdjur verkligen kunnat under de sednare åren fallas, som dessa många anspråk på skottpenningar egentligen skulle utvisa.

Det är af detta skäl, nemligen svårigheten för Konungens Befallningshafvande att kontrollera äktheten af alla dessa betyg, som utfärdas af de många ordföranderne i kommunalstyrelserna, som jag för min del önskar bifall till Första Kammarens i Betänkandet föreliggande förslag, men det har alls icke varit min afsigt att underkänna dessa ordförandes förmåga att bedöma frågan lika bra som de i förslaget nämnde tjänstemännen.

Jag började visserligen mitt anförande med det yttrandet, att jag trodde det vara rättast, om Konungens Befallningshafvande för hvarje fögderi eller härad utsåge i jagt fullt kunnige personer, som hade att utfärda betygen. Men då Första Kammarens beslut i alla fall är vida bättre än det nu gällande stadgandet, så anhåller jag derföre, att Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, ville godkänna Första Kammarens beslut i detta hänseende.

Herr Lönnberg: Såvidt man kan inhemta af Första Kammarens protokoll, så har en af ledamöterna der framlagt sin motion i denna fråga, emedan inom hans län förfalskningar i större skala bedrivits med de af kommunalstyrelsernas ordförande utfärdade bevisen, och skottpenningar till ganska betydligt belopp derigenom origtigt bekommit. För att

nu mota detta, har Första Kammaren, efter åtskilliga omväxlande behandlingar af frågan, framlagt förevarande förslag till Andra Kammarens pröfning; genom dess antagande skulle nu kommunalstyrelsernas ordförande icke vidare ega rätt att utfärda dessa bevis. Det är visserligen beklagligt, att förfalskningar egt rum, men det är svårt att stadga en lag, som under alla förhållanden skulle kunna förekomma dylika förfalskningar. Men deremot har det länge varit känt, att ofrivilliga misstag blifvit begångna, emedan skottpenningar gifvits för fällande af foglar, hvilka oriktigt utgifvits för hökar, men icke varit annat än orrar eller kråkor o. s. v. Detta har skett af ren okunnighet, men ropet om förfalskning har emellertid blifvit gauska stort.

Vid granskningen af länens räkenskaper för förlidet år sökte jag derföre att taga reda på detta förhållande. Af dessa räkenskaper har jag funnit, att de skottpenningar, som uttagits för dödade roffoglar, i allmänhet icke utgjorde så särdeles stora belopp, utom i ett par län, bland hvilka Gotlands län stod främst i anseende till det stora antalet hökar, som der blifvit fällda. Deremot var det visserligen anmärkningsvärdt, att i åtskilliga andra län, såsom Calmar och Christianstads, mycket skottpenningar utbetalats för fällande af räfvar.

Jag återgår nu till hvad jag egentligen ville yttra, nemligen att Första Kammarens förslag icke tillfredsställer mig, emedan jag icke tror att kronofogdar och länsmän etc. äro mera kompetente att bedöma denna sak än ordföranderne i kommunalstyrelserna; och derföre anser jag, att det vore så godt att bifalla Utskottets afstyrkande af Första Kammarens beslut. Det rationelaste vore att antaga den siste ärade talarens i förbigående framställda förslag, att Konungens Befallningshafvande skulle fögderi- eller häradsvis utse sakkunnige personer, vare sig vetenskapligt bildade jägare eller andra, till hvilka man kunde hysa förtroende, hvilka egde att utgifva dessa bevis.

Emellertid, och heldre än att antaga Första Kammarens beslut, så vill jag, såsom redan sagdt, yrka bifall till hvad Tillfälliga Utskottet hemställt, nemligen att Kammaren måtte afslå Första Kammarens nämnda beslut, i hopp att snart ett bättre lagstadgande kommer att framläggas för Kammaren i detta ämne.

Herr Sven Hausson: Då tvänne af de föregående talarne hafva uppträdt för att yrka afslag å Utskottets Betänkande, så anser jag mig, i egenskap af ledamot uti Utskottet, pligtig att försvara detsamma så godt jag kan. Redan då jag tog del af den inom Första Kammaren i ämnet väckta motionen, så tyckte jag mig vilja läsa mellan raderna, att skälen för förändringen voro helt och hållet andra än dem motionen sjelf angaf. Detta har också besannat sig sedan, då jag vid genomläsningen af Första Kammarens diskussionsprotokoll funnit, att motionären, då frågan der förevar, till grund för behöfligheten af den föreslagna ändringen framdrog, att i det län, han representerar, "flera försök blifvit gjorda att med falska betyg åtkomma skottpenningar. Så t. ex. tillverkades af en ordförande i stor mängd sådana bevis, hvarpå lyftades, till dess bedrägeriet upptäcktes och åtalades, skottpenningar till ett belopp af 541 riksdaler".

Jag kan icke för min del inse, att detta skulle vara ett giltigt skäl för den föreslagna lagförändringen; ty jag vet att bedrägerier af fullt lika svår, om ej svårare beskaffenhet förekomma inpå andra af lagstiftningen begränsade områden, men huru beklagliga dessa bedrägerier än äro, så tror jag dock icke, att man derföre skulle rent af ändra den lag, som genom dem blifvit kränkt. Så hafva vi helt nyligen sett, att en prest i Norrland varit tilltalad för förfalskning af protokoll; skulle man nu derföre taga ifrån presterskapet allt förtroende? Jag tror icke att sådant skulle falla någon in. Men om en person af den lägre klassen varit nog låg att på samma sätt missbruka sitt förtroendeuppdrag såsom ordförande i kommunalstyrelse, då skulle man genast på grund deraf vara färdig att fråntaga alla kommunalordförande i riket ett förtroende, som de förut egt! Detta innebär ju en tydlig orättvisa. Jemför man det stora antalet kommunalordförande öfver hela riket med antalet af dem ibland dessa ordförande, hvilka begått dåliga handlingar, så tror jag, att man skall erhålla en långt mindre procent, än om man på samma sätt tager antalet af samtliga kronofogdar, länsmän och stadsfiskaler, och jemför detta med antalet bedragare ibland desse tjänstemän. Ehuru det är förhatligt att i sådant afseende framkomma med namn, så kan jag dock icke underlåta att påminna om den beklagliga händelsen med kronofogden Dillman, hvilken ensam begått ett mångfaldigt större bedrägeri än alla kommunalordförande tillsammansstagne.

Herr Widell anförde såsom stöd för Första Kammarens beslut, att han ansåg de så kallade fasta myndigheterna vara mera kompetenta att igenkänna *rofdjur*, än hvad kommunalordförande i allmänhet kunde anses vara; men jag tviflar för min del ganska mycket derpå. Och att dessa myndigheter skulle hafva större förmåga att igenkänna *roffoglar*, det tviflar jag ännu mera; hvad stadsfiskaler särskildt beträffar, så kan det som oftast hända, att desse icke alla hafva genomgått någon praktik i detta fall, och jag betror då långt heldre den, som ända ifrån sin barn-dom vistats i skogen och snart sagdt dagligen sett såväl roffoglar som andra foglar, samt derigenom vant sig vid att urskilja dem ifrån hvarandra. Såsom exempel vill jag anföra något, som inom Utskottet meddelades, nemligen att en fångad kronknarr för en kronofogde uppgifvits såsom hönshök, och att denne med god smak utfärdat bevis såsom för en fångad roffogel.

Den andre talaren i ordningen nämnde äfven såsom skäl för antagande af Första Kammarens beslut just detsamma som motionären i Första Kammaran anförde; jag hade icke väntat att få höra något dylikt här upprepas, och jag tror icke, att förfalskningarne skola kunna undanrödjas genom det stadgande, som af nämnde talare föreslogs, att dylika bevis endast skulle få utgifvas af personer, som af Konungens Befallningshafvande dertill förordnades. Vi hafva ju sett bedrägerier begås inom både den ena och den andra banken af personer, som varit mycket väl kända.

Man har äfven antagit, att man skulle hafva mycket misstänkt, att falska bevis utfärdats af ordförande i kommunalnämnderna; det vore önskligt, om dylika saker åtalades, så att man kunde få se om misstankarne vore grundade eller ogrundade; men jag känner för min del icke

till ett enda sådant fall. Att skottpenningarne skulle hafva vuxit till en betydlig grad, kan man icke förundra sig öfver, då man ser att det ligger i jägarnes intresse att vinnlägga sig om utrotandet af hökar; och jag har sett dem, som gjort det till ett näringsfång att vakta ut höken i hans bo för att, när ungarne blifvit fulljädrade, få skottpenningar för dem.

Jagtstadgans föreskrift har således hittills visat sig välgörande, och detta var äfven allmänna åsigten inom Utskottet, och det vore då orätt att nu vilja förändra densamma. Fördenskull yrkar jag bifall till Utskottets Betänkande och afslag å Första Kammarens beslut.

Herr Wigardt: Jag trodde ej, att inom denna Kammare någon röst skulle instämma i Första Kammarens beslut. Jag kan ej inse på hvad grund kronofogde, länsman eller stadsfiskal kunna anses ega större förmåga än ordföränderne i kommunalstyrelserna att bedöma om ett dödat djur är ett rofdjur eller icke. Till hvilka olägenheter skulle det icke också föra, om den, som dödat ett rofdjur, nödgades vandra kanske fyra eller fem mil för att erhålla intyg derom. Dessa olägenheter blefve naturligtvis ändå större under den varmare årstiden, då de flesta rofdjuren fällas, men då det skulle vara förenadt med ganska mycket obehag att förvara dem, intilldess man erhöle tillfälle att företaga en lång vandring. Jag yrkar därför bifall till Utskottets förslag.

Herr Svensén: Jag yrkar bifall till Utskottets förslag, då jag tror det är onödigt, att för det enda fall af missbruk, som motionären anført, ändra Jagtstadgan. Jag kan ej heller finna skäl att återtaga en myndighet, som man lagt i kommunalstyrelsernas händer, då jag hyser den åsigten, att dessa styrelsens myndighet i stället bör allt mer och mer utvidgas. Dessutom skulle det vara högst olämpligt, om man för att erhålla två riksdaler i skottpenningar skulle nödgas vandra flera mil. Jag hoppas därför, att denna Kammare icke måtte instämma i Första Kammarens beslut.

Herr Orre: Sedan numera en broschyr med åtföljande placher öfver de djur, för hvilkas dödande pris är utfäst, blifvit till kommunalstyrelserna utdelad, tror jag, att alla olägenheter af det nuvarande stadgandet äro undanröjda. Den omständighet, att de, som vilja sysselsätta sig med rofdjurs utrotande, lätt kunna erhålla bevis öfver dessas dödande, uppmuntrar äfven till en sådan sysselsättning. Jag bifaller därför Utskottets förslag.

Herr Jonas Jonasson från Calmar län: Jag är förekommen af föregående talare och inskränker mig därför till att yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Östman: Jag har väl hört berättas, att en ordförande i en kommunalstämma utfärdat origtiga betyg om rofdjurs dödande, så att skottpenningar erhållits för foglar, som jagtstadgan icke upptager såsom roffoglar, men jag tror ej att saken blir hjälpt genom den af Första Kammaren beslutade förändringen. Ty man kan icke förutsätta, att en kronofogde,

länsman eller stadsfiskal skall kunna bättre urskilja fogelarterna än ordföränderne i kommunalstyrelserna. Dessutom äro numera plancher utdelade, som tydligt angifva roffoglarnes färg och skapnad, hvadan jag icke tror att man behöfver befara, det några misstag härutinnan vidare skola ega rum. Då för öfrigt Jagtstadgan är så ny och följaktligen ännu icke särdeles mycket pröfvad, anser jag onödigt att nu vidtaga någon förändring i densamma.

Herr Hörnfeldt: Jag begärde ordet i anledning af en talares yttrande, det han trodde att antagandet af Första Kammarens beslut skulle medföra en så stor förbättring. Denna skulle emellertid inskränka sig dertill, att ordföränderne i kommunalstyrelserna icke vidare finge utfärda intyg om rofdjurs dödande. För att en ordförande missbrukat denna myndighet, skulle således de samtliga beröfas densamma. Jag tror, att man kan hysa större förtroende för ordföränderne i kommunalstyrelserna.

Samme talare har äfven sagt, att det vore svårt för Konungens Befallningshafvande att se, om ett företedt intyg vore äkta eller ej. Detta kan väl vara sannt, men betygen uppvisas ju ej alltid för Konungens Befallningshafvande, utan ibland för kronofogdarne. Jag bifaller Utskottets förslag.

Herr *Lundström* instämde i detta yttrande.

Herr von Troil: Jag skulle ej i en fråga af så underordnad vikt som denna två gånger upptagit Kammarens tid, om jag ej fuunit, att mitt förra yttrande blifvit missförstått på ett sätt, som, om samma uppfattning gjort sig mera allmänt gällande, skulle på det högsta smärta mig. Man har nemligen trott, att jag i mitt föregående yttrande skulle syftat derhän, att ordföränderne i kommunalstyrelserna skrefve falska betyg, men något sådant har jag visserligen ej sagt, utan jag yttrade, att andra personer skrifva falska betyg i ordförändernes namn, och att Konungens Befallningshafvande, som icke känna dessa ordförändres handstil, till följd deraf ej heller kunna pröfva, om bevisen äro äkta eller icke. Jag har ej sagt, att ordföränderne i kommunalstyrelserna skrifva falska betyg, men ett faktum är, att sådana skrifvas.

För öfrigt tror jag visserligen, att den nya Jagtstadgan utträttat mycket godt, men jag tror också att den i visst fall gått för långt. Man ingriper ej ostraffadt i naturens ordning. Till följd af de utfästa prisen utödas nu såsom rofdjur foglar och andra djur, hvilka göra den största nytta, derigenom att de förstöra för växterna skadliga insekter.

Jag har emellertid denna gång endast velat förklara mitt förra yttrande och anser mig ej böra längre uppehålla mig vid ämnet.

Herr Svensén: Med anledning af den siste talarens yttrande, att "man skrifver falska intyg", ber jag att få nämna, det jag väl hört talas om, att en mängd falska intyg om rofdjurs dödande skola blifvit hos vederbörande företedda, men att jag icke sett mer än ett sådant fall, nemligen det af motionären omtalade, konstateradt. Jag hemställer emel-

lertid om det kan vara konstigare att förfalska en länsmans namnteckning än en ordförandes i en kommunalstyrelse.

Herr Uhr: Jag är hufvudsakligen förekommen af Herr Svensén. Jag tror ej, att det är så svårt att efterapa äfven en kronofogdes eller länsmans namn. Vi se ju nästan alla dagar, huru till och med Riksbankens och andra bankers sedlar efterapas. Men vill man, såsom Herr von Troil, stäffa utrotandet af vilddjur, så kan det visserligen vara skäl att instämma i Första Kammarens beslut. Emellertid tror jag det är bättre, att låta rofdjurens utrotande obehindradt fortgå, hvarför jag bifaller Utskottets förslag.

Öfverläggningen var slutad och Utskottets hemställan bifölls.

§ 7.

Föredrogs ånyo och bifölls Andra Kammarens Tillfälliga Utskotts (N:o 4) Utlåtande N:o 10 (i samlingen N:o 44), med anledning af Första Kammarens beslut i fråga om utfärdande utan lösen af sådana bevis, som meddelas för erhållande af belöning för dödade roffoglar och rofdjur.

§ 8.

Ånyo föredrogs Konstitutions-Utskottets, på Kammarens bord hvilande Utlåtanden:

N:o 5, i anledning af väckt motion om ändring i 1 § 12 mom. samt 4 § 11 mom. Tryckfrihetsförordningen.

De af Utskottet i detta Utlåtande framställda grundlagsändringstörslag blefvo af Kammaren antagna att hvila till grundlagsenlig behandling; och N:o 6, angående väckt motion om ändring i Tryckfrihetsförordningens 1 § 6 mom.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 9.

Till förnyad behandling förekom Konstitutions-Utskottets bordlagda Utlåtande N:o 7, i anledning af väckt motion om tillägg till 16 § Riksdagsordningen.

Ordet lemnades åt Herr Lars Persson: Detta Konstitutions-Utskottets Utlåtande förefaller mig ganska besynnerligt. Till en början säger Utskottet, att det gillar den af mig omfattade grundsats, och att det trots sig finna lagstiftarens mening hafva varit, att det af mig angifna föraringssätt borde iakttagas vid riksdagsmannavalen, samt att valförrätaren af ordställningen i 18 § svårligen skulle kunna taga sig anledning att, der ej särskilda omständigheter gjorde det nödvändigt, bestämma tiden till valet olika för olika kommuner. Att Riksdagsordningen dock icke blifvit på detta sätt tillämpad bevisas derigenom, att inom den valkrets, jag tillhör och der valen skett omedelbart, valen förrättades liktidigt i högst, ja törhända ej ens i två kommuner. På samma sätt tillgick äfven i en närbelägen valkrets.

Hade Riksdagsordningen varit tydlig och klar, betvivlar jag ej, att icke vederbörande äfven skulle ställt sig densamma till efterrättelse, och att icke valen skulle blifvit förrättade på det sätt Utskottet synes vilja antyda såsom det rätta.

Utskottet erkänner vidare, att lagstiftarens mening kunnat vara tydligare uttryckt, samt att paragrafen vid ett och annat tillfälle blifvit missförstådd. Men oakadt allt detta gillande och erkännande blir dock slutstrofen den, "att ifrågavarande motion icke måtte af Riksdagen bifallas". Utskottet har visserligen såsom skäl därför anfört, att mitt förslag lede af den brist, att det icke omfattade valen i städerna, der flera sådana vore förenade i en valkrets. I min motion har jag visserligen begagnat ordet "domsaga", detta torde dock lätteligen kunna utbytas mot ordet "valkrets", hvilket torde kunna tillämpas på såväl stads- som landskommuner.

Jag tager mig därför friheten hemställa, det Kammaren behagade till Utskottet återremittera Utlåtandet, på det att, i den händelse Kamrarne stadna i olika beslut i frågan, Utskottet måtte blifva i tillfälle sammanjemka de olika meningarne; och får jag för sådant fall förändra mitt förslag derhän, att 16 § borde erhålla den lydelse, att, efter orden "vid de omedelbara valen" införes "som uti samtliga till valkretsen hörande kommuner skola liktidigt förrättas på af vederbörande valförrättare dertill utsatt dag".

Riksdagen är visserligen redan långt framskriden, men att införa det tillägg jag nu föreslagit, torde icke taga mycken tid i anspråk, hvadan jag vidhåller mitt yrkande om frågans återremitterande till Utskottet.

Herr Lemchen: Äfven jag anser Utskottet hafva bort föreslå ett tillägg till 16 § Riksdagsordningen i det af motionären angifna syfte. Det må väl antagas vara grundlagens mening, att de omedelbara valen skola inom samma domsaga förrättas på samma dag i alla kommuner, men detta finnes icke uttryckligen stadgad, och ett motsatt förfarande lär äfven inträffat.

Utskottet yttrar att frågan skulle lämpligast lösas på lagskipningens väg. Dermed mevas förmodligen, att Högsta Domstolen skulle meddela beslut, som sedermera komme att gälla såsom lag. Men riksdagsmannaval öfverklagas sällan, och det kan lätt hända, att på ett och annat ställe missbruk, stridande mot grundlagens anda och mening, komma att ega rum.

Jag tror icke, att ett förslag till ändring af eller tillägg till 16 § Riksdagsordningen uti ifrågavarande hänseende skulle fordra ändringar i flera paragrafer af Riksdagsordningen; men äfven om detta erfordras, är ju Konstitutions-Utskottet oförhindradt att derom göra förslag.

Jag förenar mig i motionärens yrkande på återremiss.

Herr Nils Larson: Jag har inom Utskottet biträdt dess hemställan om, att motionen i ämnet ej måtte af Riksdagen bifallas, men jag får tillkännagifva, att jag ej kan instämma i Utskottets motivering, och jag finner ej underligt, att densamma gifvit anledning till anmärkningar.

Utskottet säger sig antaga, att grundlagsstiftarens mening varit, att riksdagsmannaval, der det omedelbara valsättet begagnas, bör företagas

samtidigt i alla de kommuner, som höra till samma valdistrikt. Denna slutsats har Utskottet, såsom det omförmäler, trots sig kunna draga af ordalydelsen i 18 § Riksdagsordningen. Ursprungliga grunden till denna Utskottets uppfattning af meningen i 18 § är den, att Utskottet autagit ordet "valförrättare" under alla förhållanden betyda domhufvanden eller magistrat i stad eller, der valdistriktet består af flera städer, magistraten i den stad, som har största folkmängden.

Jag tror, att Utskottet gifvit sig in på en ganska betänklig väg, då det yttrat sig så bestämdt härutinnan. Det är, enligt min åsigt, ej så lätt att utleta hvad med ordet "valförrättare" i Riksdagsordningen i vissa fall förstås. Det är klart, att, då riksdagsman utses genom medelbara val, domhufvanden eller magistraten i den stad, som har största folkmängden, är valförrättare, enär de särskilda kommunerna i detta fall blott välja elektor. Men det är helt olika, då valet sker omedelbart och förrättas i de särskilda kommunerna hvar för sig. Jag tror, att Utskottet gjort rättast om det ej sökt så långt efter betydelsen af ordet "valförrättare", utan helt enkelt antagit, att den, som leder en valförrättning, är valförrättare, och att således vid omedelbara val ordföränderne i kommunalstämmorna på landet och magistraterna i städerna äro "valförrättare". Att detta är grundlagsstiftarens mening, synes mig klart framgå af 20 § Riksdagsordningen, som föreskriver, att för den, som blifvit utsedd till ledamot af Andra Kammaren, skall utfärdas fullmakt, underskrifven för valkrets å landet af domhufvanden, för stad, som ensam sänder riksdagsman, af stadens magistrat, och för valkrets, som består af flera städer, af den magistrat som valet slutligen handlagt. Skulle nu grundlagsstiftarens mening varit, att med "valförrättare" skulle, såsom Utskottet antagit, äfven vid omedelbara val förstås på landet domhufvanden samt i stad magistraten och i valkretsar, som bestå af flera städer, magistraten i den stad, hvilken eger största folkmängden, så hade han naturligtvis här ej behöft vara så vidlyftig, utan kunnat helt enkelt föreskrifva, att fullmakt för ledamot i Andra Kammaren skulle underskrifvas af *valförrättaren*. Enahanda är förhållandet i 22 §, der det heter, att om någon vill anföra besvär öfver val till Andra Kammaren, eger han äska protokollsutdrag hos domhufvande eller magistrat, som slutligen handlagt valfrågan. Skulle det i 18 § förekommande ordet "valförrättare" afsett dessa, så är väl troligt, att lagstiftaren här endast sagt, att den, som ville föra klagan öfver riksdagsmannaval, egde begära protokollsutdrag hos *valförrättaren*. Af allt detta vill det synas mig, att Utskottets uppfattning af hvad med ordet "valförrättare" förstås, ej är så riktig.

Men jag nämnde i början, att jag inom Utskottet biträdt dess förslag, att motionen icke måtte bifallas, och det har jag gjort på den grund, att om Riksdagsordningen ovilkorligen föreskrefve, att riksdagsmannaval, der det sker omedelbart, skall förrättas samtidigt inom alla till valkretsen hörande kommuner, så uppkommer derigenom den stora olägenhet, att, om vid ett sådant val ett fel beginges inom en af dessa kommuner, måste de alla företaga omval; ty med grundsatsen om samtidighet läte det icke förena sig att tillåta omval endast i den ena kommunen. En valkrets kan bestå af 20-30 kommuner, och jag tror, att om nu en af dessa beginge ett litet fel vid ett val, alla de öfriga ej skulle vara belåtna med att besvärås med ett omvals företagande. Dessutom skulle det ju kunna

hända, att, sedan vid ett val en af kommunerna begått ett fel och omval till följd deraf måste ega rum, ett nytt fel dervid beginges af en annan kommun. Då måste åter nytt val verkställas inom alla kommunerna, och så kunde det gå än vidare.

Enligt min uppfattning af Riksdagsordningens stadganden, sådana de nu lyda, behöfver deremot blott den af kommunerna, som vid valet begått fel, hålla omval. Så gick det äfven till vid valen till förra riksdagen inom den valkrets, som utgöres af städerna Sundsvall och Östersund. I Östersund hade man begått ett fel, valet öfverklagades och upphäfdes, men endast Östersund förrättade nytt val.

Denna af mig nu påpekade omständighet har varit det skäl, som förmått mig att instämma i Utskottets förslag, och jag tror, att densamma är ett tillräckligt motiv för afslag å såväl motionen som det af motionären nu framställda, förändrade förslag. Jag vill derjemte, med särskildt afseende på detta sistnämnda, anmärka, det motionären föreslår, att valförrättaren skall utsätta dag för valets företagande inom alla till samma valkrets hörande kommuner. Men om nu, såsom jag antager, grundlagen med "valförrättare" vid omedelbara val menar ordföränderne i kommunalstämmorna på landet och magistraterna i städerna, så inses lätt, att valförrättarne endast kunna bestämma tiden för valets företagande hvar och en för sin kommun, men icke för de öfriga. Jag yrkar bifall till Utskottets hemställan derom, att motionen icke må föranleda till någon åtgärd från Riksdagens sida.

Herr Siljeström:

Herr Jonas Andersson: Såsom af Utlåtandet synes har jag reserverat mig emot detsamma. Jag gillar fullkomligt den tolkning, Utskottet gifvit åt ifrågavarande grundlagsstadgande, och jag gillar likaledes Utskottets yttrande, att lagstiftarens mening kunnat vara tydligare uttryckt.

Men då nu så är, att lagstiftarens mening ej är tillräckligt tydligt angifven, samt olika uppfattningar inom olika landsorter i detta hänseende gjort sig gällande, så ansåg jag, att Utskottet borde föreslå ett förtydligande af föreskrifterna härutinnan.

Hvad Utskottet säger om betydelsen af ordet "valförrättare", synes mig vara klart. Erfarenheten har emellertid visat, att man ansett ordföränderne i kommunalstämmorna på landet och magistraterna, hvar i sin stad, vara valförrättare, men att så ej är synes mig tydligt, då deras befattning med att vid omedelbara val upptaga rösterna väl blifvit dem gifven blott för att underlätta valet och på det att de väljande icke skulle behöfva infinna sig hos domhafvanden eller den magistrat, som hade att slutligen handlägga valet. Att desse deremot äro "valförrättare", följer väl deraf, att de skola utfärda fullmagt för den valde.

Men då nu föreskrifterna uti ifrågavarande hänseende faktiskt äro otydliga och lätt kunna förtydligas, är det väl på sin plats att så äfven sker, hvarföre jag anser skäl att bifalla motionärens yrkande om återremiss, på det att Utskottet måtte inkomma med förslag till rättelse härutinnan.

Herrar *O. B. Olsson*, *Medin* och *Ola Jönsson* instämde i detta yttrande.

Herr Sven Hansson: Jag begärde ordet i anledning af en talares från Norrlands-bänken tolkning af ordet "valförrättare" i 18 § Riksdagsordningen. Jag hyser härom en motsatt mening, och att stridiga åsigter i denna fråga kunna förefinnas här inom Kammaren är ej underligt, då Landshöfdingeembetena varit af så olika meningar derutinnan. Inom Östergötland utsattes vid valen under förra året af en domhafvande en viss dag för valens förrättande inom samtliga till valdistriktet hörande kommuner. Valet öfverklagades, men Landshöfdingebetet gillade domhafvandens förfarande.

Då emellertid föreskrifterna i detta hänseende varit föremål för så olika tydningar, och då det väl ej kan anses rättsenligt att vid omedelbara val dessa inom de särskilda kommunerna ske på olika tider, förenar jag mig i motionärens yrkande om återremiss.

Herr Lars Persson: Jag är förekommen af Herr Sven Hansson, som yttrat just hvad jag ämnade säga.

Jag förundrar mig öfver Herr Nils Larsons åsigt om rätta betydelsen af ordet "valförrättare" och åberopar deremot 21 § Riksdagsordningen, hvori beskrifves huru det skall tillgå, då någon, som blifvit vald till riksdagsman i Andra Kammaren, vill afsäga sig uppdraget.

I slutet af Utlåtandet säger Utskottet, att det "trott vara lämpligast, att dessa frågor lösas på lagskipningens väg, under förhoppning att denna tager den riktning Riksdagsordningens ordalag, enligt hvad ofvan blifvit anfördt, synes vilja åt densamma utvisa". Jag tror, att lagstiftarens mening varit den af Utskottet antydda, men detta är emellertid icke klart uttryckt, och jag fortsätter därför mitt yrkande om återremiss.

Herr Olof Nilsson från Westerbottens län: Med det af motionären föreslagna lagstadgande derom, att val af ledamöter i Andra Kammaren bör ske på samma dag inom alla kommuner, som tillhöra en valkrets, tror jag, att ganska litet eller intet kan vinnas, då tillräckliga föreskrifter härom redan finnas, om dessa blott efterlefas. Men missbruk har redan skett och kan än vidare ske, såsom då ett val varit utsatt att hållas efter gudstjenstens slut i kyrkan, men en ordförande i en kommunalstämma, som icke vill fylla sin plats, det oaktadt med några få personer afgör valet, innan folket hunnit från kyrkan, och detta tvärtemot allmogens önskan. Men sådant anser jag böra på annat sätt förekommas. På dessa och de af Herr Nils Larson i öfrigt anförda skäl bifaller jag Utskottets Utlåtande.

Herr Blanche: Jag ber att få tillkännagifva, det jag icke närvarit i Utskottet, då det fattat sitt beslut i frågan, och att jag, då jag icke kan finna, att man nu skulle kunna vinna någonting med en återremiss, bifaller Utskottets förslag.

Herr Friherre Koskull: Det vore visserligen önskligt, att 18 § i Riksdagsordningen vore så redigerad, att icke, såsom händelsen varit, olika meningar om dess rätta betydelse kunde ega rum. Jag sjelf har den äran att vara utsedd genom omedelbara val, hvilka, enligt domhafvandens

föreskrift, förrättades på samma dag, och jag får tillstå, att det för mig är omöjligt att fatta, huru man skulle kunna kalla 14 till 15 personer — ty det finnes ju domsagor som bestå af så många kommuner — för valförrättare. Det tillkommer ju domhufvanden att tillse huru de särskilda valen utfallit samt uttärda fullmägt för den valde, och det är just detta, som gör honom till valförrättare inom domsagan.

Detta är klart för mig, men jag medgifver, att paragrafen är otydlig. Men då nu något riksdagsmannaval, der valen inom de särskilda valkretsarne ej skett samtidigt, hittills icke blifvit öfverklagadt, och man således ej ännu erhållit något prejudikat i denna fråga (hvilket är Utskottets mening med uttrycket att frågan lämpligast löses på lagskipningens väg), ansåg Utskottet sig icke böra tillstyrka bifall till motionen. Om deremot ett sådant val blifvit öfverklagadt, och man dervid fått ett prejudikat af annan beskaffenhet, än detsamma, enligt Utskottets mening, bort ega, då först hade det funnits skäl för Utskottet att göra sig det verkliga stora besväret att omredigera de paragrafer i Riksdagsordningen, hvars förändrande blifvit en nödvändig följd af motionens bifallande. Då jag således icke kan finna motionärens förslag ega någon af de betingelser, grundlagsförändring fordrar, eller att den skall vara nödig eller nyttig, yrkar jag bifall till Utskottets hemställan.

Herr C. A. Larsson: Då ej mer än en talare här uppträd och sökt göra troligt att Riksdagsordningens föreskrifter i nu ifrågavarande hänseende kunna tolkas på annat sätt, än motionären och Utskottet antagit vara det rigtiga, så tror jag att motionären kan vara tillfredsställd. I öfrigt skulle det väl, om Herr Nils Larsons åsigt om meningen i 18 § vore rätt, der heta "valförrättarne".

Det är visserligen möjligt, att domhufvande finnas, som tolka denna paragraf så, att ordföranderne i kommunalstämmorna äro valförrättare, men de äro säkerligen ganska få. Komma blott Konungens Befallningshafvande öfverens i frågan, så tror jag att enhet i åsigtarna derom lätt skall kunna åstadkommas, och jag är tillika öfvertygad om, att hvad nu här inom Kammaren uttalats är fullt tillräckligt för detta ändamåls vinnande. Jag bifaller därför Utskottets förslag.

Herr Uhr: Äfven jag ansåg inom Utskottet den i motionen uttalade grundsats vara riktig. Men om Utskottet skulle tillstyrkt bifall till densamma, så skulle det fått börja att skriva om flera paragrafer i den nya Riksdagsordningen, och det ansåg man ej behöfligt, då man trodde det vara fullt tillräckligt för rättelses vinnande, att frågan blifvit väckt och Riksdagen sålunda erhöll tillfälle att uttala sin mening deri. Jag tror därför, att motionen väl varit nyttig, men att det deremot icke är nödigt att bifalla densamma.

Öfverläggningen var slutad, och Utskottets hemställan blef af Kammaren bifallen.

§ 10.

Föredrogs ånyo Konstitutions-Utskottets Utlåtanden:

N:o 8, i anledning af väckt motion om ändring i Riksdagsordningens 21 och 22 §§.

Utskottets hemställan bifölls.

N:o 9, i anledning af väckta motioner om ändring i 23 § Riksdagsordningen.

Hvad Utskottet under tvänne särskilda punkter i detta Utlåtande hemställt blef af Kammaren bifallet.

§ 11.

Till förnyad handläggning förekom Stats-Utskottets Memorial N:o 81, med förslag till sammanjemkning i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om upplåtelse till Westerås stad af Kronans dervarande spanmålmagasinstomt jemte dertill hörande utmarkslott.

Utskottets begge hemställanden biföllos.

§ 12.

Föredrogs ånyo Stats-Utskottets Memorial N:o 82, med förslag till voteringsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut, i fråga om anvisande af medel för undersökningar om och hvarest till skogskultur tjenliga ödemarker må för Statens räkning inköpas.

Den föreslagna voteringspropositionen godkändes.

I sammanhang med detta beslut tillkännagaf Herr Talmannen att, för så vidt de af Kammaren denna dag godkända voteringspropositioner jemväl varda af Första Kammaren godkända, de gemensamma voteringar, som deraf blefve en följd, komme att ega rum vid början af nästa Onsdagssammanträde den 29 i denna månad.

§ 13.

Föredrogs ånyo och lades till handlingarne Stats-Utskottets Memorial N:o 83, i anledning af återremiss å en paragraf uti Utskottets Utlåtande N:o 53, angående Riksdagens Revisorers berättelse rörande granskning af Statsverkets samt andra utaf allmänna medel bestående fonders tillstånd, styrelse och förvaltning.

§ 14.

Ånyo föredrogs och bifölls Banko-Utskottets Memorial N:o 17, i anledning af Kamrarnes beslut öfver Utskottets förslag i Utlåtandet N:o 9, angående befrielse för Härads höfdingen C. F. Jacobsson, såsom ansvarig inlemnare till lånekontoret i Göteborg af sedermera falska befunna lånehandlingar, från betalning af en del af hans sålunda iråkade skuld till lånekontoret,

§ 15.

Till afgörande företogs Banko-Utskottets Memorial N:o 18, angående första, andra och tredje artiklarne i Bankoreglementet.

Föredragningen skedde punktvis; dervid

Punkterna 1—7

Biföllos.

Punkten 8.

Ordet begärdes af

Herr Björck, som yttrade: Så vidt jag rätt förstår Utskottets ifrågasvarande Memorial, har detsamma såsom skäl för sitt afstyrkande af min motion hufvudsakligen åberopat den omständigheten, att Sammansatta Banko- och Lag-Utskottet i sitt Betänkande N:o 5 afstyrkt bifall till en af mig väckt motion om ändring af silfvermyntet. Det är nu en olycklig tillfällighet, att denna fråga hos Kammaren förekommer till behandling före sistnämnda motion. Emellertid kan nu föredragningsordningen icke ändras, utan får saken fortgå i sitt närvarande skick. Jag nödgas dock erinra Kammaren om innehållet af det Sammansatta Utskottets nyssberörda Betänkande, hvilket rör min motion om ändring af silfvermyntet och som står på dagens föredragningslista. Vid granskning af Sammansatta Utskottets Betänkande tror jag mig icke säga för mycket, om jag påstår, att Utskottet icke anfört annan anledning till sitt afstyrkande af motionen än den, att snart förestår en öfvergång från silfvermyntet till en annan värdemätare, nemligen guld, och att det derföre ej vore skäl att söka undvika de förluster, som det nuvarande silfvermyntet ostridigt medför, enär genom öfvergången till guldmyntet snart nog alla olägenheter undanröddas. Om nu så vore, att öfvergång till ett nytt myntsystem snart förestode, så är det väl sannt, att landet tills vidare kunde bära förlusterna af det nuvarande myntsystemet, men Utskottet handlar dock inkonseqvent, som, ehuru Utskottet känner och åberopar innehållet af Sammansatta Utskottets Betänkande, hvaruti förutsäges, att öfvergången till ett nytt myntsystem snart nog förestår, likväl förordnar om tillverkning af nya sedlar på grund af den nuvarande myntfoten och således ådrager Riksbanken förluster, som kunna undvikas, om det nuvarande sedelsystemet får fortfara, till dess öfvergången till en ny värdemätare i sin ordning påkallar förfärdigandet af en ny sorts sedlar. Då det är endast i anledning af den skedda namnförändringen, som Riksbanken åligger att nu förfärdiga nya sedlar, och då det får antagas, på sätt Sammansatta Utskottet antyder, att öfvergång från silfver- till guldmynt snart förestår, vore det ju ett verkligt slöseri att det oakadt nu tillverka nya sedlar och derigenom ådraga Banken kostnader och uppoffringar. Det vill dertöre synas mig, som hade Sammansatta Utskottets Betänkande snarare bort föranleda till bifall än afslag å min ifrågasvarande motion. Emellertid bekänner jag, det jag icke hyser några särdeles stora förhoppningar, att den vida viktigare frågan om ändring i silfvermyntet kommer att vinna framgång, och torde det derföre kanske icke löna sig att påyrka någon ändring i det beslut, hvartill Utskottet kommit i nu föredragna Memorialet, men om Banko-Utskottet erkänner rigtigheten af de motiv, Sammansatta Utskottet anfört för sitt afstyrkande af min oftanämnda motion, så hade Banko-Utskottet ingalunda bort komma till det resultat, som Memorialet utvisar; derom torde knappast kunna vara mera än en mening.

Vidare

Vidare förekom icke. Utskottets hemställan under denna punkt blef af Kammaren jemväl bifallen.

Utskottets anmälan (sid. 9), *angående reglementets tredje artikel* lades till handlingarne.

§ 16.

Föredrogs å nyo och lades till handlingarne Sammansatta Banko- och Lag-Utskottets Memorial N:o 4, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om nämnda Utskotts Utåtande N:o 2 om ändringar i lagstiftningen för enskilda banker.

§ 17.

Till förnyad handläggning förekom Sammansatta Banko- och Lag-Utskottets bordlagda Betänkande N:o 5, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition angående förändrade bestämmelser i fråga om utmyntning af guldmynt, samt af väckta motioner dels om antagande af guldmynts-system, dels om förändring i grunderna för silfverutmyntningen.

Betänkandet föredrogs punktvis.

Punkten 1.

Herr Björck: Nu förekommer till behandling det Betänkande, om hvilket jag vid föredragning af Banko-Utskottets Memorial N:o 18 nämnde några ord och som afstyrker bifall till min motion om förändring af silfvermyntet. Ehuru jag har föga hopp om framgång åt motionen, anser jag mig dock böra bemöta Betänkandet med några anmärkningar. Till en början anser jag mig dock böra erkänna min förbindelse till Utskottet för det Utskottet bestämt uttalat sig om de olägenheter, som vidlåda det nuvarande mynts-systemet. Utskottet säger nemligen å pag. 6 i Betänkandet: "Visserligen är det sannt, att vårt nuvarande mynts-system ådrager oss förluster, och detta icke endast uti den större rörelsen, och hvad beträffar det större myntet, utan äfven i de, väl hvar för sig små, men genom sin mängd ej obetydande transaktioner, som ega rum på gränsorterna till Danmark och Norge." Jag anhåller att få fästa uppmärksamheten härpå, hufvudsakligen för att lätta diskussionen, emedan, om det är ostridigt att dylika förluster verkligen förefinnas i den större och mindre rörelsen, man onligt mitt förmenande är förbi en af de svåraste punkterna i Betänkandet. Jag frikallar därför mig sjelf från att ingå i vidare undersökning om denna fråga, som dock är den viktigaste, ty derpå grundar sig till stor del framställningen i ämnet. Då nu så är förhållandet, att nemligen det får såsom ostridigt antagas, att det nuvarande mynts-systemet tillskyndar landet stora förluster, så måste man förutsätta, att de skäl, som af Utskottet i öfrigt kunnat framställas, böra vara bra starka för att kunna kullkasta detta. Öfvergå vi nu till de skäl Utskottet anført för afslag å motionen, och hvilka skäl icke gerna kunna röra annat än sakförhållanden, så möter oss till en början följande yttrande, hvilket afser

den förlust det nuvarande myntssystemet förorsakar landet: "Så allvarsamt än detta förhållande manar att icke längre, än högst nödigt är, uppskjuta en ändamålsenlig myntförändring, läser det dock icke böra föranleda till en förändring, som kan förutses blifva af endast kort varaktighet, och mot hvilken andra viktiga skäl uppressa sig." Utskottet har äfven här gått mig till mötes med den förklaring, att de förluster, som af det nuvarande myntssystemet föranledas, äro ett allvarsamt förhållande, och att en förändring icke bör uppskjutas längre än nödigt är, allt omständigheter som det för profning af sjelfva saken är nödigt att fasthålla. Sedan skulle man väl tro att Utskottet framkommer med kraftiga skäl för att motväga de af Utskottet redan gjorda medgifvandena, och Utskottet synes äfven lofva något sådant, då Utskottet talar om *viktiga skäl*, som uppressa sig mot den föreslagna förändringen; men jag måste i sanning bekänna, att jag i Utskottets öfriga resonnement icke funnit något annat skäl, än hvad som sammanhänger med Utskottets antydan om den korta varaktigheten af det myntförhållande, jag afsett. Derom kan emellertid sägas mycket; men i öfrigt söker jag förgäfvad rad för rad i Betänkandet efter de viktiga skäl, Utskottet utlofvat. Gerna skulle jag vilja vederlägga dem, men det står sannerligen icke i min magt, ty jag hittar dem omöjligen icke. Vid sådant förhållande torde jag få hålla mig till det anförda skälet, som väl också är det hufvudsakliga, att nemligen den utaf mig afsedda förändringen skulle blifva af kort varaktighet, emedan man snart nog komme att öfvergå till guldvaluta. För min del tror jag dock icke att detta så snart inträffar, utan att det ännu torde dröja länge, innan vi komma dit, hvarför detta skäl ingalunda bör verka till ogillande af min motion. Detta skäl hvilar ytterst på den olika föreställning man kan hafva om tiden som åtgår, innan denna öfvergång till guldmyntet inträder, och är således ganska svårt att vederlägga, men jag vågar hemställa, om detta tillkommer mig eller om det icke snarare åligger Utskottet att bevisa sitt påstående. Förhåller sig åter saken på det sätt, att nemligen tiden för en sådan öfvergång ännu är alldeles oviss, så kan jag icke finna något skäl, hvarföre landet fortfarande skall underkasta sig förluster, hvilka snart sagdt äro dagliga och, enligt hvad Utskottet sjelf medgifvit, ganska allvarsamma. Men det tyckes nästan, som Utskottet hängt upp sig på denna guldfråga. Utskottet yttrar vidare, det jag såsom skäl för bifall till min motion skulle anført att, "om vårt mynt blifver lika med de tyska ländernas thalermynt, hvilket dessa icke för det närvarande synas villiga att frångå, vi icke skulle hafva synnerlig olägenhet af att sakna gemensamt mynt med andra länder." Det kan väl emellertid icke vara Utskottets mening att påstå, det jag med nämnda yttrande, för den händelse det i sådan ordställning verkligen förekommer i min motion, afsett andra länder än dem, hvilka hafva guldvaluta, och detta synes äfven af sammanhanget. Min tro är också, att om vi väl en gång komma derhän och vi hafva vårt myntsyttem klart i förhållande till Tyskland eller det land, som är störst bland de länder, hvilka hafva sin myntfot baserad på silfver, vi då skola hafva öfvervunnit alla förluster och på samma gång ställt oss i godt förhållande till de länder, som nyttja guld till mynt, samt derigenom beredt oss all den lättnad, som behöfves för det internationela utbytet; ty hvad nu särskildt angår de länder, hvilka hafva guld till värdeätmätare, så ligger

det ju i sakens natur, att den omsättning, som eger rum emellan dessa länder och Tyskland, alltid bestämmer värdet på silfret hos dem eller på guldets i Tyskland, och att till följd deraf våra förluster icke kunna blifva andra än de, som från utbytet mellan de olika värdemätarne äro oskilyktiga.

Jag kunde och borde kanske ingå i en vederläggning af hvarje särskild sats för sig i Betänkandet, men jag befarar att jag härigenom allenast skulle onödigtvis betunga diskussionen, utan att dermed något åstadkomma. Jag vill emellertid ytterligare tillägga några ord. Utskottet tyckes i Betänkandet vilja lemna antydning derom, att jag i min motion skulle framställt såsom önskligt, att vi endast på samma gång och gemensamt med grannländerna borde vidtaga någon förändring i vårt myntsystem. Detta måtte dock bero på ett misstag, ty jag vet mig i detta fall icke hafva nämnt något annat, än att det skulle lända till lättnad, om öfvergången till guldmyntet, derest den framdeles sker, komme att inträffa för oss på samma gång som Preussen, ty hvad särskildt angår grannländerna eller dem, som äro oss aldri närmast, har jag i min motion förklaradt, det jag icke ville göra någon framställning om likhet i detta fall med Danmark och Norge, och detta af det skäl, att, då jag vid 1862 års riksdag afgaf en motion af ungefär enahanda innehåll som nu förevarande, densamma möttes af känslor och åsikter, som tycktes vilja antyda att man icke vill hafva i detta afseende något gemensamt med dessa länder, och lät jag derföre frågan derom falla just för att icke framkalla något motstånd. Hvad således Utskottet framkastar rörande mitt tal om grannländerna, synes blott vara halmgubbar, som Utskottet uppställt, för att sedan bereda sig det nöjet att blåsa ikull dem. Slutligen yttrar Utskottet, att, derest den grundsatsen, att nemligen göra myntförändringen hos oss beroende af gränsstaterna, "gjort sig gällande när frågan på 1850-talet förevar om införande af decimalindelningen i vårt mynt, kunde det vara tvifvel underkastadt, huruvida denna högst ändamålsenliga åtgärd ännu kommit till stånd." Till detta yttrande har Utskottet icke hemtat någon anledning från min motion. Frågan om decimalsystemets införande afsåg allenast beqvämighet för den allmänna rörelsen, men den nu förevarande frågan afser icke blott en sådan beqvämighet, utan äfven och företrädesvis att befria landet från de förluster, som drabba detsamma, så länge de nu bestående myntförhållandena fortfara.

Af den granskning af Utskotts-betänkandet jag nu i största korthet verkställt, borde Kammaren finna, att från de af Utskottet anförda motiv skäl icke gerna kunna hemtas för afslag af min motion. På den punkt Utskottet således ställt frågan genom sitt medgifvande att genom nuvarande myntförhållande allvarsamma förluster tillskyndas landet, synes det mig, som hade jag full anledning påyrka, att Betänkandet varder till Utskottet återremitteradt; och hemställer jag till Kammaren, om icke denna fråga är af den vikt, att, derest densamma i afgörandets stund skall falla, den åtminstone bör falla för klara och viktiga skäl, och dessa, hvilka Utskottet på ett ställe i Betänkandet utlofvat, anser jag Kammaren och mig såsom motionär vara berättigade att höra innan ett förslag faller, som har till syftenål att befria landet från förluster, som ostridigt tillskyndas detsamma. Slutligen vill jag erinra dem bland de här närvarande

representanterne, hvilka vid 1856 års riksdag tillhörde Hedervärda Bonde-Ståndet, att en fråga af ungefär enahanda beskaffenhet med denna, fastän framställd i en annan form, då förevar till behandling, och att Bonde-Ståndet då både insåg förlusterna af det nuvarande myntsytstemet samt förklarade, att anledningen till dessa förluster borde undanrödjas. Bonde-Ståndet gick visserligen en annan väg och kanske icke fullt så rättvis, som den jag nu velat inslä, men såsom ett faktum kvarstår emellertid, att inom Ståndet den åsigt med stor enighet uttalade sig, att förändringen i de bestående myntförhållandena borde vidtagas.

Herr Hedlund: Det är fullkomligt sannt, att i ett och samma land ett sämre mynt uttränger ett bättre. Inträffar det t. ex. i Frankrike, hvarest finnas både guld- och silfvermynt, att det förra har, vid en viss tidpunkt, högre värde, så skulle genast spekulationen uppköpa 25 francs i guld mot 25 francs i silfver och skicka det förra till annat land. Denna åsigt är deremot icke tillämplig här, ty olika länder emellan är det kursen, som bestämmer myntvärdet. Visserligen kan det hända, att en norsk specieriksdaler förrirar sig till Wernmland och en dansk rigsbanksdaler till Skåne och der någon tid cirkulerar, men derigenom tillskyndas landet icke egentligen någon direkt förlust, ty dessa dalrar äro icke inlösbara i någon svensk kassa, och större likvider ske icke med dessa mynt. I Göteborg kunna exempelvis norska specier icke realiseras till större belopp al pari, om icke händelsen skulle göra, att en Norrman vill taga dem i likvid på sådana vilkor. Jag kan således icke fatta, hvad förlust i öfrigt vårt nuvarande myntförhållande skulle försaka. Mig synes denna fråga sammanhänga med våra ofta öfverklagade kursförhållanden. Vi veta nemligen alla, hurusom Svenska Riksbanken sökt uppehålla en kurs, som icke står i förhållande till myntets verkliga värde. Den svenska specien gäller hvad den är värd, och om den försämrades, och kursen hölles i förhållande till den sålunda försämrade specien lika hög som nu i förhållande till den bättre, skulle silfver fortfarande uttagas från Banken och utströmma. Jag kan derföre icke finna skäl att vidtaga en förändring, hvilken skulle så djupt ingripa i landets alla förhållanden. Man torde icke påstå för mycket, då man antager, att vi hafva förskrifningar efter nuvarande myntvärde till ett belopp af bortåt 800,000,000 riksdaler, hvilka genom en förändring i myntsytstemet äfven måste undergå förändring, som åter skulle leda till en mängd förvecklingar. Om vid realisationen af vårt mynt äfven den lilla modifikation blifvit gjord, hvarom nu är fråga, så hade sådant onekligen ländt till nytta och bekvämlighet, och Bankstyrelsen hade då möjligen lättare insett kursens naturliga ståndpunkt, men då så icke skedde, torde det ej vara lämpligt att nu vidtaga den ifrågasatta förändringen, som skulle försaka en rubbning i alla våra finansiella förhållanden; och är det på sådan grund jag yrkar bifall till Utskottets hemställan i förevarande punkt.

Herr vice Talmannen Mannerskantz: Jag var icke närvarande i början af den förste talarens anförande, men jag hörde dock, att han hade åtskilliga anmärkningar mot Utskottets motivering. Då icke någon

annan af Utskottets ledamöter begärt ordet, anhåller jag att få bemöta några af dessa anmärkningar, ehuru jag reserverat mig emot flera af de skäl Utskottet för sitt afstyrkande af motionen anfört, och jag således hvarken kan eller vill svara för allt hvad Betänkandet innehåller. I resultatet är jag dock med Utskottet ense.

Lika med den näst föregående talaren anser jag, att någon stor eller ens nämnvärd fördel af motionärens förslag icke kan vinnas. Då fråga är om större transaktioner, är klart, att hvar och en kommer att noga se efter huru mycket silfver han verkligen får i utbyte emot de riksbanks-sedlar han har att använda, och derefter samt med beräkning af transport och andra omkostnader bestämmer han huru högt pris han kan betala för vexas, för att med fördel använda dem i stället för mynt vid liquid med utlandet. Det är derföre, på sätt sistnämnde talare också framhållit, endast i afseende å hvarje särskildt myntstycke, eller ett mindre antal sådana, som förlust kan uppstå på ett bättre mynt, då det har ett sämre bredvid sig i rörelsen, och i gränsprovinser händer det derföre ofta, att i rörelsen finnes ett annat lands mynt, som icke har det värde, för hvilket det går och gäller. I Skåne har man sålunda fått en mängd danskt silfvermynt, som i rörelsen gäller något mera än det rätteligen borde, men i utbyte häremot hafva våra privatbankssedlar i ännu större mängd gått till Danmark, och detta utbyte kan jag icke finna annat än att det har varit till vår fördel.

Ett af de väsentligaste skäl för bifall till motionen, som blifvit af motionären framhållet, skulle emellertid vara den förlust för landet, som han anser uppkomma derigenom, att den svenska myntenheten är något större än den i Danmark och Norge antagna; men jag tror att förlusten blir vida större för alla innehafvare af riksbankssedlar, ty då man släpper ut i rörelsen nya sedlar, som äro 2 procent sämre än de gamla, och dessa komma att en längre tid vara gångbara bredvid hvarandra, och det då är en stor massa sedlar, som kurserar öfver hela landet, som förlora i värde, komma innehafvarne af de äldre sedlarne härigenom att vidkännas en mycket väsentligare förlust än den jemförelsevis obetydliga, som träffar dem, som i gränsorterna mottaga underhålligt utländskt mynt. Dessutom har den föreslagna förändringen det emot sig, att då man nu inom andra länder är betänkt på att med användande af guld såsom värdelikare söka införa ett allmänt gällande internationellt myntsytstem, så, om också införandet af detta system här i landet icke kan antagas vara snart förestående, anser jag dock hvarje myntförändring, både den som i Herr Björcks motion ifrågasatts och hvilken annan som helst, alltid vid övergången ifrån det gamla till det nya komma att medföra så stora rubbningar och utöfva ett så genomgripande inflytande på alla affärsförhållanden, att man visserligen icke bör antaga någon sådan föreslagen förändring, då ovisst är, huru länge den skulle komma att ega bestånd, och aldraminst har det Sammansatta Utskottet, på samma gång som det, genom förordande af det kongl. förslaget om prägling af guldfnynt å 10 och 25 francs, tillstyrkt att taga de första stegen till införande af ett myntsytstem i guld, kunnat eller bort föreslå ett nytt myntsytstem i silfver. Detta skäl ensamt anser jag tillräckligt för det slut, hvartill Utskottet kommit, och hade

det således varit öfverflödigt att Utskottet anfört något annat. Jag an- håller om bifall till Utskottets förslag.

Herr *Östman* instämde.

Herr Bergström: Det förhåller sig verkligen så, att den, som uppsatt nu föredragna Betänkande, varit särdeles liberal att medgifva de förutsättningar, hvarifrån Herr Björck utgått, och sökt hemta stöd för det af honom väckta förslaget om förändring af gällande myntfot. Af detta medgifvande har motionären i sitt föredrag vetat att med stor skicklighet begagna sig. För mig, som i förevarande del af Betänkandet icke uttryckt någon skiljaktig mening, återstår derföre icke annat, än att återkalla med- gifvandet. I likhet med Herr Hedlund kan jag nemligen icke finna, att vårt nuvarande myntsystem ådrager oss sådana förluster, att de böra för- anleda till en förändring i myntfoten. För vidtagande af en sådan åt- gård, hvilken alltid måste komma att medföra stora förvecklingar i alla liquider och värdeförhållanden och under för handen varande omständig- heter lätteligen kunde få utseende af en myntförsämring och lända till skada för vårt mynts anseende i utlandet, erfordras mera viktiga och ta- lande skäl, än motionären framlagt. Väl måste jag gifva motionären rätt deruti, att Betänkandet är kargt på skäl för afslag å motionen och mera antyder än utvecklar desamma. Dock torde i Betänkandet finnas tydligan uttryckt den åsigt, att den förlust, som må anses vara en följd af vårt nuvarande myntsystem, är så obetydlig i jämförelse med de af en mynt- förändring härflytande förvecklingar och olägenheter, att man för närva- rande heldre tåligt bör bära den förra än äfventyra de sednare. Om det kunde med någon sannolikhet antagas, att man efter vidtagande af en sådan myntförändring, som motionären förordat, sluppe att i en nära framtid ånyo göra ändring i myntsystemet, skulle jag vara den förste, som understödde motionen. Men om icke alla tcken bedraga, så närmar sig med stora steg den tid, då vi, med frångående af vårt nuvarande myntsystem, måste antaga guld till mynt- och värdelikare. Vid sådant förhållande och då behovet att nu göra en förändring i den rigtning, motionären föreslagit, icke är trängande, synes mig rådligast för oss att i denna fråga intaga en afvaktande ställning. Väl vet jag, att de finnas, hvilka stämpla arbetet för åstadkommande af ett gemensamt verldsmynt af guld såsom en yttring af förflygen kosmopolitism; men det oaktadt vill jag icke fördölja, att tanken på ett sådant mynt har för mig mycket an- slående. Det skulle mäktigt bidraga till befrämjande af gemenskap emel- lan de mest åtskiljda folk och blifva en betydelsefull länk i den mensk- liga utvecklingens kedja. Ja! jag dristar till och med i fantasien skåda den framtid, då en verldsbank på grund af ett allmänt cirkulerande verlds- mynt utgifver sedlar att inlösas med detta mynt.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Lönnberg: Det är en känd sak, att vårt mynts beskaffenhet är sådan, att den vid transaktioner med våra grannländer är förlustbrin- gande. Vårt silfvermynt går till Danmark och ersättes med danskt; men då vår specie är värd 4 riksdaler, men den danska blott 3 riksdaler 96

öre, och båda i handel gälla lika, uppstår för oss förlust i följd deraf. Det finnes äfven en annan orsak till förlust, och den består deri, att intet annat lands silfvermynt innehåller så mycket koppar som vårt, eller 25 procent. Detta gör att vårt silfvermynt utföres till utlandet och nedsmältes för koppars skull.

Motionären har klandrat Utskottet, för det att detsamma icke gifvit tillräckliga skäl för sitt afstyrkande af motionen. De två siste talarne hafva dock framhållit ett skäl, som jag anser fullkomligt giltigt, att nemligen en så genomgripande förändring som den föreslagna icke borde vidtagas, med mindre man hade grundad anledning antaga, att den skulle blifva en längre tid bestående. För Utskottet var det dock klart, att förändringen skulle blifva af ringa varaktighet, ty det är en tendens i hela den civiliserade verlden att få myntfoten i guld. Frankrike, Belgien, Italien och Schweiz, till hvilka Grekland och Kyrkostaten redan anslutit sig, hafva antagit guldfoten; och anledning är att Österrike och Förenta Staterna snart komma att följa exemplet, hvarefter äfven England blir tvunget att göra detsamma. Att Preussen icke vill ingå på förändringen är en gifven följd af den politiska spänning, som råder emellan detta land och Frankrike. Jag hemställer då, om det är skäl att antaga en myntförändring, som under öfvergången blott skulle medföra trassel och elände, och som, efter all anledning, blott skulle komma att under en kort tid ega bestånd. Huru långsamt myntförändringar nedtränga till samhällets djupaste lager synes deraf, att man i det sydligaste Sverige ännu räknar i daler och mark. Jag anser således, att något annat än nyss anförda kardinalskäl icke behöfver åberopas för bifall till Utskottets förslag, hvarom jag anhåller.

Herr Lindström: Då jag icke deltagit i sammansatta Utskottets Betänkande, så, oaktadt jag i denna fråga ställer mig hufvudsakligen på samma ståndpunkt som Utskottet, inses det lätt, att jag icke kan hafva någon anledning att besvara de anmärkningar motionären framställt, i anledning deraf att Utskottet för sitt afstyrkande af motionen icke gifvit skäl som smakat motionären. Jag instämmer dock med motionären deri, att just de kraftigaste skälen för afslag å motionen saknas, och lika med motionären anser jag, att om motionen skall falla, bör den falla med heder. Ehuru jag icke tilltror mig att kunna framdraga bättre skäl för afslag å motionen, än dem som af ett par föregående talare blifvit framhållna, ber jag dock att till dem få lägga ännu några.

Motionären vill i första rummet, att vårt mynt skall bringas i ett lätt jemförligt och beräkneligt förhållande till den tyska Vereinsthalern. Vårt mynt skulle derigerom icke komma i något lätt jemförligt och beräkneligt förhållande till de länder, med hvilka vi hafva lika stora, om icke större affärsförbindelser, som med dem der Vereinsthalern gäller, såsom t. ex. Norge och Danmark. Dessutom skulle vid förslagets genomförande en mängd praktiska svårigheter möta. Förslaget går ut på att förändra myntets skrot och korn, hvilket egentligen icke är något annat än en myntförsämring. En sådan myntförsämring vill emellertid icke motionären, hvarföre han, till förekommande deraf, föreslår, att hvar och en innehafvare af en gammal sedel skulle erhålla en ny i stället å samma belopp

och något derutöfver. Det kunde då icke undvikas, att under en längre tid i rörelsen komme att finnas två slags sedlar, af hvilka det ena slaget skulle gå med så kallad agio, det vill säga vara mera eller mindre värd än den andra, och stora förvecklingar skulle äfven uppstå i följd deraf att vi hafva en mängd, först efter lång tid förfallna förbindelser, hvilka äro utställda i nu gällande myntslag, t. ex. Statens och hypotheksbankens obligationer, hvilka först efter 50 à 60 år komme att infrias, under hvilken långa tid vi skulle komma att dragas med olägenheterna af två olika myntslag. Då icke något stort mål kan med förändringen vinnas, kan jag icke finna något skäl att underkasta sig de dermed förenade olägenheterna. Motionären har visserligen betonat, att så länge nu gällande system fortgår, förluster skola uppstå. Ja, detta är sannt om man afser den mindre affärsrörelsen, t. ex. den som eger rum emellan Malmö och Köpenhamn, men i afseende på den större handeln har det icke något sådant inflytande. För att bestyrka detta behöfver jag blott hänvisa till en känd transaktion emellan vår Riksbank och nationalbanken i Köpenhamn; och har Riksbanken kunnat utan uppoffring, som jag antager, återköpa sina specier, visar detta, att de utan förlust gått ur landet. Deremot skulle för den enskilde ständiga förluster uppstå, ty vid den dagliga handeln skulle köparen icke få mera för den gamla sedeln än för den nya.

Jag anser således svårigheterna att genomföra motionärens förslag vara så många och så stora, att det icke bör af Riksdagen bifallas, synnerligast om, såsom många antaga, gulds antagande till myntfot här i landet skulle komma till stånd.

Herr Björck: Jag anser mig icke behöfva ytterligare ingå i en närmare utveckling af den förlust för landet, som den nuvarande myntfoten medför, helst den, åtminstone hvad gränsrörelsen angår, blifvit af flere föregående talare erkänd. Mig synes dock, som skulle den huvudsakliga grunden för påståendet, att någon förlust icke kan inträffa, bestå deri att man föreställer sig att kursen bestämmes efter myntets verkliga värde. Jag tror dock att erfarenheten visat, att så icke är förhållandet. Ehuru ett hundra mark Hamburger-banko icke äro värda mer än 132 riksdaler 17 öre svenskt, har dock under sednaste tiden kursen å korta vexlar stått till 134. Att bevisa denna sats på annat sätt än med den dagliga erfarenheten är omöjligt, men den siste talaren har dock gått mig till handa så till vida, att, oaktadt just han är den, som påstår att kursen bestämmes af det verkliga värdet, han likväl medgiiver, att kursen alltid är högre, och söker besynnerligt nog att förklara detta, icke med skäl som af erkände vetenskapsmän blifvit utredda, utan med det absurda påståendet, att det är Bankofullmäktige, som bestämma kursen. Jag bestrider påståendet, att Bankofullmäktige kunna göra det, och detta förhållande anser jag tillräckligt belyst af den diskussion i hithörande frågor, som förut inom Kammaren egt rum. Om Bankofullmäktige likväl kunde bestämma kursen, så skulle de otvifvelaktigt söka göra det till fördel för landet.

Samme talare sade äfven, att genom den föreslagna förändringen vårt mynt väl skulle blifva lika med den tyska Vereinsthalern, men icke med Hamburgerthalern. Jag tror dock, att jag uti motionen gifvit skäl hvar-

före jag valt Vereinsthalern och icke Hamburgerthalern. Redan fyra år innan Hamburg kom i de politiska förhållanden, hvori det nu befinner sig till Preussen, var det en allmän tanke att Hamburg icke länge skulle kunna uppehålla sitt mynt, utan nödgas öfvergå till det preussiska. Den, som likväl nu, sedan dessa politiska förhållanden inträdt, anser att Hamburg kan bibehålla sitt mynt, må hafva denna mening för sig sjelf.

Man har talat om den myntförsämring, som af förslagets genomförande skulle blifva en följd. Jag behöfver dock icke upptaga detta påstående, sedan det af en talare blifvit vederlagdt. Jag medgifver visserligen, att till en början vissa svårigheter kunna vid liqvider uppstå, men dessa svårigheter äro en gifven följd af alla myntförändringar. Om man skulle öfvergå till guld, skulle dessa svårigheter sannolikt blifva vida större; och jag finner det då ganska besynnerligt, att just de, som ifrigast tala för guldfotens införande, använda dessa svårigheter såsom skäl mot den af mig föreslagna förändringen.

Hvad är det man söker åstadkomma genom införande af gemensamhet i mynt med andra länder? Jo, ett lätt jemförligt och beräkneligt mynt, grundadt på en och samma myntfot. Hvarföre skulle man så mycket sträfva till detta mål, om man icke ansåg att det medförde stora fördelar? Nu säger man sig icke vilja ingå på den gemensamhet, jag föreslagit, derföre att derigenom icke vinnes gemensamhet med de länder, som hafva guld till värdelikare. Jag går dock så långt, att den af mig föreslagna gemensamhet är stor nog för att föranleda den ändring, som för undvikande af förlust påkallas, och jag anser att genom densamma vinnes den åsyftade fördelen i så hög grad, som den kan vinnas, ja, jag vågar påstå i så hög grad som behöfves.

Såsom en hufvudsaklig svårighet för förslagets antagande har framhållits den mängd af äldre förbindelser, som äro utfärdade i nu gällande myntsort. Huru ofta har dock icke svenska allmänheten varit utsatt för myntförändringar? Vi hafva öfvergått från daler silfvermynt till daler kopparmynt, sedermera åter till daler silfvermynt, derifrån till riksdaler specie, vidare till riksdaler banko och från riksdaler banko till riksdaler riksmünt, och jag frågar: hafva de svårigheter, som deraf uppstått, verkligen varit så stora? Det finnes ännu i dag gällande kontrakt, i hvilka dalersberäkningen förekommer. Ehuru jag således anser, att de svårigheter, som af förslaget äro en följd, mer än uppvägas af de dermed förenade fördelar, vill jag dock icke fortsätta mitt yrkande om bifall till förslaget, då jag finner att detsamma icke har att inom Kammaren påräkna något understöd.

Herr Anders Gudmundsson: Med synnerlig glädje har jag sett, att Herr Björck genom sin förevarande motion omfattat en sak, som jag ansett och anser synnerligen vigtig. Redan mången gång förut har jag uttalat den åsigt rörande olägenheterna af det nuvarande myntsystemet, som Herr Björck nu utvecklat och sökt göra gällande. Det är ock onekligt, att då vårt silfvermynt är bättre än grannländernas, en förlust för oss derigenom uppstår. I min hemort har jag dagliga exempel derpå, i det danska mynt gälla lika med svenska specier, oaktadt de förra onekligen äro till verkliga värdet underhaltiga de sednare. Jag erinrar mig

t. ex., att jag en gång vid försäljning af spannmål emottagit danskt mynt till parikurs; men sedermera då jag för dessa mynt skulle tillhandla mig sjelf varor, nödgades vidkännas afdrag för att få använda samma mynt till liqviden. Såväl enskilde som Banken skulle genom den ifrågasatta förändringen draga fördel.

Vi hafva nu visserligen förhoppning att få guldmynt; men innan detta hinner realiseras, skall landet hafva gjort betydliga förluster. Man har sagt att det varit godt, om den ifrågasatta åtgärden vidtagits samtidigt med realisationen, men om det ock måste erkännas, att detta varit klarast och bäst, hemställer jag likväl, om det kan anses vara skäl att genom bibehållande af samma fel ytterligare år från år komma landet på en betydlig förlust.

Jag kan ej fatta detta; och jag upprepar, att jag är den förste talarren tacksam, för det han väckt frågan å bane, samt inskränker mig i öfrigt att i hans sakrika och utmärkta anförande instämma.

Överläggningen var slutad. Punkten blef af Kammaren bifallen.

Punkten 2.

Bifölls.

Punkten 3.

Utskottets hemställan i punktens första moment.

Härvid yttrade

Herr Hedengren: Såsom af Utlåtandet synes, har Utskottet gått något längre än Kongl. Maj:t i sin nådiga Proposition, då Utskottet föreslagit, att guldmynt å 25 francs valör omedelbarligen, och innan Frankrike präglat sådant mynt, må tillverkas. För min del anser jag det öfverflödigt att sådant mynt präglas, förrän Frankrike och öfriga magter, som med Frankrike ingått myntkonvention, bestämt sig för en sådan myntsort; och jag anser det möta stora svårigheter att på förhand bestämma remedium i vigt till 0,002, innan man känner det remedium, som af ifrågavarande magter kommer att antagas. Om detta skulle blifva endast 0,001, så skulle denna olikhet mynten emellan medföra ganska väsentliga olägenheter i afseende på vårt guldmynts gångbarhet i de länder, der nämnda myntkonvention gäller. Då härtill kommer, att man ej har sig bekant hvad storlek ett franskt 25-francs-stycke skulle komma att erhålla, och mynten alltså möjligen komma att skilja sig såväl i afseende på remedium i vigt som i storlek, kan jag för min del icke godkänna denna punkt, utan hemställer, att Kammaren ville besluta i enlighet med Herr Bergströms reservation.

Herr Hedlund: Jag vill visserligen för min ringa del ej motsätta mig Utskottets förslag; men jag kan dock ej neka, att jag måste betrakta hela denna sak mera såsom ett experiment, intressant nog, det må vara, men saknande praktisk betydelse. Jag tror nemligen, att de ifrågavarande

10- och 25-francs-styckena hvarken komma att cirkulera inom landet eller begagnas vid liqvider med Frankrike. Det kan möjligen för en svensk resande vara ett agrément att uttaga sådana mynt, men jag befarar dock, att de till och med i Frankrike icke skola obetingadt emottagas i rörelsen. De komma, likasom våra nuvarande guldmynt, att läggas på vågskålen och gälla efter sin rena guldvgit.

Skall åter meningen vara att härmed göra en början till införande af guldmyntfot, så gäller detta, enligt min tanke, en ganska aflägsen framtid. Införandet af en guldmyntfot måste i Sverige likasom annorstädes, der dubbel myntfot existerar, komma att medföra ganska stora olägenheter.

Jag vill som sagdt ej opponera mig emot förslaget, men har velat uttala dessa mina åsichter och tillägger såsom en önskan att, om man beslutar sig för den ifrågasatta myntpräglingen, man åtminstone måtte drifva den i så liten skala som möjligt.

Herr Statsrådet Friherre af Ugglas: Då den förste aktade talaren yttrade någon betänklighet i afseende å utmyntningen af guldmynt, motsvarande 25 francs, vill jag i det afseendet tillkännagifva, att någon utmyntning af dylika mynt naturligtvis icke kan komma i fråga, förrän Frankrike och de stater, hvilka förenat sig om ett gemensamt myntsysteem, beslutat att låta slå så beskaffade guldmynt. Den talarens hufvudsakliga anmärkning mot förslaget i denna del bestod dock deri, att det vore svårt att för närvarande och på förhand bestämma remedium i vigt för dylika mynt och, i likhet med en aktad reservant inom Utskottet, ansåg han ovisst, huruvida detta remedium blefve i Frankrike och de öfriga stater, som biträdt myntkonventionen, fastställt till 0,001 eller 0,002. I detta afseende får jag upplysa, att, såvidt af förhandlingarne vid myntkonferensen sistlidna år kan inhemtas, alla deltagarne deri, utom en enda, som ansåg remedium böra bestämmas till 0,001, voro ense om ett remedium af 0,002 för denna myntsort; och huru Frankrike sjelft uppfattar denna fråga, derom kan man göra sig en föreställning genom de stadganden rörande remedium för 25 francs, som finnas intagna uti ett nyligen uppgjort förslag till myntkonvention emellan Frankrike och Österrike. Detta förslag, som jag håller i min hand, är visserligen ännu icke ratificeradt, men eger dock för denna frågas bedömande sin betydelse, såsom utvisande den uppfattning, hvilken hos de respektiva magternas underhandlare gjort sig gällande i denna del. Förslaget, hvilket äfven finnes omförmäldt i Utskottets Betänkande, innehåller i tredje punkten, att Österrike förbinder sig, att, så snart Frankrike låtit prägla 25-francs-stycken, utmynta guldstycken om 10 flojiner, såsom motsvarande 25 francs, med remedium både i vigt och halt af 0,002 öfver eller under. Enahanda förbindelse afgifver Frankrike i fjerde punkten, nemligen att, så snart Frankrike lyckats derom komma öfverens med öfriga magter, utmynta 25-francs-stycken i guld med samma remedium i vigt och halt. Under sådana förhållanden tror jag det icke vara någon fara för bestämmandet af remedium för ifrågavarande myntsort hos oss, på det sätt Kongl. Maj:t i sin Proposition föreslagit, eller till 0,002.

Jag vill ej påstå och det är ej heller i den Kongl. Propositionen antaget, att detta förslag genast skulle komma att medföra stora praktiska

fördelar, men i olikhet med den siste talaren vågar jag dock tro, att det skulle vara åtminstone till *någon* nytta. Genom det nya myntet skulle man nemligen underlätta åtskilliga internationela transaktioner, ty, mine Herrar, det är väl icke utan allt värde att ega ett mynt, hvarmed liqvinder kunna verkställas öfver hela världen, i stället för att vi nu hafva ett guldmynt, som jag knappast vill kalla mynt. I stället för detta, som är i egenskap af mynt nästan alldeles gagnlöst, skulle vi erhålla ett mynt af den största internationela betydelse, och folket skulle småningom vänjas vid ett mynt, som efter all sannolikhet blir verldsmyntet. För några år sedan ansåg man det såsom en förflugen tanke att ifrågasätta ett gemensamt mynt för hela den civiliserade världen: nu har dock denna tanke redan tagit ett stort steg framåt till sitt förverkligande; i närvarande stund omfattas den af 70,000,000 menniskor, och dag för dag vinner den nya anhängare. Den åsigten ligger således icke vidare inom fantasiens område, att denna fråga inom en mer eller mindre aflägsen framtid måste lösas i den syftning, den Kongl. Propositionen afser; och för att inleda en dylik reform samt i tid vänja allmänheten vid förändringen skulle det, enligt mitt förmenande, icke sakna en viss praktisk betydelse, om man gillade det nu föreliggande förslaget, som deremot aldrig kan åstadkomma någon skada, ty skulle Sverige vilja bibehålla sin gamla myntfot, är man dock alltid bättre betjent med det här föreslagna guldmyntet, än med det vi för närvarande ega.

Af dessa skäl tror jag, att den Kongl. Propositionen är förtjent af Riksdagens bifall.

Herr Lönnberg: Den förste talaren påstod, att Utskottet skulle hafva gått längre än Kongl. Maj:t föreslagit, då Utskottet hemställt, att utmyntning af guldstycken, motsvarande 25 francs, skulle ega rum, men i den Kongl. Propositionen sid. 11 föreslås ju, att af guld måtte utmyntas, bland annat, ett myntstycke af det guldvärde och den vikt, som noggrannt motsvarar 25 francs, och hvad vidare angår remedium i halt och vikt för denna myntsort, heter det vidare i Propositionen, att detta bör utgöra 0,002 öfver eller under, så att jag förstår icke, hvaruti Utskottet skulle hafva afvikit från den Kongl. Propositionen.

Den andre talaren i ordningen yttrade, att det visserligen kunde blifva ett agrément för en och annan Svensk, som reste utomlands, om man här präglade guldmynt af 10 eller 25 francs, men han hade svårt att inse, hvartill åtgärden egentligen skulle tjena. I det afseendet torde det vara nog att hänvisa till vårt nuvarande guldmynt, den svenska dukaten, hvilken i sitt slag är lika enstaka som den svenska specien. Denna dukat gäller ungefär 8 riksdaler 45 öre, men den har ingen spridning i allmänna rörelsen, utan användes företrädesvis af guldsmeder till förfärdigande af ringar. Ett svenskt guldmynt deremot som stode i öfverensstämmelse med de grunder, hvilka blifvit angifna i myntkonventionen emellan Frankrike, Belgien, Italien och Schweiz, och som till både utseende och halt noga liknade dessa staters, skulle blifva ett internationelt mynt, hvilket utan agio skulle emottagas i Frankrike och öfriga länder. Detta nya mynt skulle i min tanke vara särdeles lämpligt att förbereda svenska allmänheten på införandet af guldmyntfoten, hvarigenom guldet

skulle blifva det lagliga betalningsmedlet, men äfven, till dess det skett, skulle detta mynt säkerligen i den dagliga rörelsen blifva gångbart, åtminstone med fullt lika skäl som våra privatbankssedlar.

Åberopande i öfrigt hvad Herr Statsrådet och Chefen för Finansdepartementet nyss yttrat, vill jag för min del tillstyrka bifall till Utskottets förslag i denna punkt.

Herr Hedengren: Jag vill, i anledning af Herr Lönnbergs yttrande, anmärka att jag ej sagt, det Utskottet föreslagit en myntprägling, som icke blifvit af Kongl. Maj:t föreslagen, utan endast att Utskottet gått längre än Kongl. Maj:t, hvars Proposition afser att präglingen skall anstå, intilldess de främmande magter, som antagit det franska myntsystemet beslutit sig för utnyttning af 25-francs-stycken. Jag önskade, att förslaget måtte med denna inskränkning antagas, på sätt Herr Bergströms reservation innehåller; men då jag nu genom Herr Statsrådet Friherre af Ugglas' framställning förnummit, att detta vilkor i allt fall kommer att iakttagas, afstår jag gerua från mitt särskilda yrkande.

Öfverläggningen var slutad, och Utskottets ifrågavarande hemställan blef af Kammaren bifallen.

Utskottets hemställanden i andra, tredje och fjerde momenten biföllos.

§ 18.

Anmälades och blefvo bordlagda:

Stats-Utskottets Betänkande N:o 84, i anledning af dels Kongl. Maj:ts nådiga Skrifvelse, angående lydelsen af 23 § i Riksgäldskontorets reglemente, dels erhållen återremiss å Utskottets i Memorial N:o 24 gjorda förslag om förändring af de i sagda paragraf intagna stadganden;

samma Utskotts Utlåtanden:

N:o 85, i anledning af dels Kongl. Maj:ts nådiga Proposition angående anslag till fortsättande af Statens jernvägsbyggnader, dels enskilde motionärers framställningar angående statsanslag, låneunderstöd eller räntegaranti för ifrågasatta jernvägsanläggningar, äfvensom angående anslag till bestridande af undersökningskostnader i afseende å föreslagna jernvägs-linier;

N:o 86, angående väckt motion om förändrad organisation af rikets försvarsväsende;

N:o 87, i anledning af väckta motioner, angående ändringar i indelningsverket m. m.; och

samma Utskotts Memorial N:o 88, med beräkningar öfver statsregleringen för år 1869, samt förslag i fråga om fyllande af Riksgäldskontorets behof; samt

Banko-Utskottets Memorial N:o 19, i anledning af Kamrarnes beslut, i fråga om Banko-Utskottets Betänkande N:o 13, med förslag angående Riksbankens låne- och kreditivrörelse.

§ 19.

Fjorton dagars ledighet från riksdagsgörömlen beviljades åt Herr *Sven Nilsson* från den 27 i denna månad; samt åt Herr *von Troil* från den 4; Herr *Sjögren* från den 5 och Herr *Hellerström* från den 8 instundande Maj.

Med insändt läkarebetyg hade Herr *Tranchell* styrkt, att han för närvarande vore af sjukdom hindrad att bevista Kammarrens sammanträden.

§ 20.

Protokollsutdrag rörande Kammarrens denna dag fattade beslut upplästes och godkändes.

Sammanträdet afslutades kl. $\frac{1}{2}$ 11 e. m.

In fidem
H. Husberg.

Måndagen den 27 April.

Kl. 2 e. m.

§ 1.

Upplästes och godkändes det vid Kammarrens sammanträde den 20 innevarande månad hållna protokoll.

§ 2.

Föredrogs ånyo, men blefvo, på begäran, för andra gången bordlagda:

Stats-Utskottets Utlåtanden N:is 84--88 och
Banko-Utskottets Memorial N:o 19.

§ 3.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades åt Herr *Bergman* under 14 dagar från den 30 i denna månad, samt åt Herrar *Hessle* och *Sandstedt* likaledes under 14 äfvensom åt Herr *Rylander* under 10 dagar;